פרשת **ראה** תשפ"ה לפ"ק | גליון תתתרי"א שנה כ"ט

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

עורו ישנים משינתכם

לשונות ארוכות של אש נפרצו מאחד מבתי העיר, כל האנשים אשר היו בתוך הבית נמלטו מן המקום ובתוך הבהלה נודע שבבית נמצא אדם הישן במיטתו והוא כלל לא חש בדליקה המתפשטת, אנשים רבים התאספו סביב הבית וכולם טיכסו עצה כיצד ניתן להציל את האיש, ניסו להרים את המיטה לקרב אותה לפתח הבית ולהוציא אותה דרך הפתח, אולם הנסיון נכשל שהובורר שהמיטה רחבה יותר מהפתח.

לכן הביאו גרזנים וכמה אנשים ניסו שוב להתקרב לאש מתוך כוונה להרחיב את הפתח, כדי שיוכלו להוציא את המיטה ואת האיש הישן עליה, במשך כל אותה שעה המשיכו האנשים לעמוד מסביב, להתווכח ולתת עצות מה ניתן לעשות.

לפתע הגיע אדם פיקח וכשהוברר לו על מה מתווכחים ושהסכנה גדולה מאוד, הוא הזדעק וקרא בקול: לשם מה אתם מתווכחים, לשם מה הנכם מבזבזים זמן יקר והרי עלול להיות שעד שתסתיים מלאכת ההריסה, אותו אדם ח"ו ישרף ולא יהיה את מי להציל, הדרך היחידה והיעילה היא לקרוא לו בקול, להעיר את הישן מתרדמתו ואז הוא יקום לבד ויצא בבוהות עצמו מהמקום וינצל.

הנמשל הוא, כולנו יודעים שהסיבה העיקרית לסבנות הגדולות היא החטא, ואם כן דרך ההצלה היחידה היא לעורר את העם להקיץ אותו מתרדמתו ואז הצרות יסורו מאליהן, יש לטפל בשורש במקור שממנו נובעות הצרות וכשיתוקן אותו מקור רווח והצלה יעמדו ליהודים והם ינצלו מהצרות הקשות העוטות עליהם מכל עבר.

ובפרום עלינו ימי אלול על כל אחד להתבונן ולעשות לעצמו חשבון הנפש, לבקר בנפשו מפני המומין שבו ח"ו בחולי הנפש והנשמה, ובהם תוקעין ומריעין בשופר וכפי שרמז הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד) ברמז מצות תקיעת שופר, כלומר עורו ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדומתכם, ובימים אלו עבודתינו הוא לעורר את העם מתרדמתו לשמוע קול שופ"ר שפרו מעשיכם כי אין פורעניות בא לעולם בלא חטא.

הקב"ה יהא בעזרתינו, שנוכל להתעורר מתרדמתינו, בתשובה ותיקון לשפר מעשינו, ובספרן של צדיקים גמורים יחתמינו, עדי נזכה לשמחת עולם על ראשינו, וקול השופר הגדול ישמע בארצינו, בביאת משיח צדקינו, ומלכינו בראשינו במהרה בימינו, אכי"ר.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
תורה ותפלה ..... ב
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ג
קדוש י"מ"ר ..... ד
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ה
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ו
שבח"י רפאל"ן ..... ז
עומד על הפר"ק ..... ח
חוקים להורותם ..... ט
פשיוט כהלכה ..... י
לשכת הסת"ם ..... יא
היכולאל רבא ..... יב
דבר בעתו ..... יג
נועם שבת ..... יד
פשולחן מלכים ..... טו

אגרת פרק ה'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

בס"ד

ברכת התורה

ביקרא דאורייתא ובשמחת התורה נשגר בזה מעומק לבב
קדם מעלת כבוד ידידינו ומכובדינו כי תקדמנו ברכות טוב

קדם מעלת כבוד ידידינו ומכובדינו האי גברא יקירא, רודף צדקה וחסד תדירא, תומך נלהב למוסדותינו הק'
והמעטירה, בעין יפה וברוח ומסורה, נודע לעוז ולתפארה, יהו"ה אתה יודוך אחיך בשבח ושירה, לבו ער
וחם לכל דבר שבקדושה, במידה מרובה וגדושה, מקבל את כל אדם בנהורא נפישא, הלא הוא

הרבני הנדיב הנכבד, עושה ומעשה צדקה וחסד

מו"ה יהודה הירש הי"ו

בן ידידינו הרבני הנגיד הנכבד הטפסר המרומם

מוה"ר מאיר הירש שליט"א

מראשי הקהילה והמוסדות בקרית יואל יע"א

לרגל אשר חבלים נפלו לו בנעימים לשוש ולשמוח בשמחת התורה

חגיגת הכנסת ספר תורה

אשר זוכה להכניס ברוב פאר והדר ובקול רינה והמון חוגג

בראשות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

נותן התורה, יברכם בשמחה ואורה, ויהי נועם ה' עליכם, שתשרה שכינה במעשי ידיכם,
ותזכו להמשיך בפעולותיכם הברוכים בהרחבת גבולי הקדושה, בבריות גופא ונהורא נפישא,
אורך ימים בימינה ובשמאל אושר וכבוד בטוב ובנעמים, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים.

המברכים למען שמו בשיר וקול תודה

יחזקאל ראטטער

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר בני ברק

אם נרצה לעשות רצונו ית', יספיק לנו הש"י צרכינו כדי שנוכל לקיים מצוותיו

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. את הברכה אשר תשמעו וגו'. והקללה אם לא תשמעו וגו'. הן ידוע הדקדוק, למה נאמר אצל הברכה: את הברכה 'אשר' תשמעו, ובהקללה נאמר: והקללה 'אם לא' תשמעו. והנראה בזה, על פי דברי הרמב"ם (הל' תשובה פ"ט ה"א, עיי"ש) על הקושיא מדוע נזכר בתורה הרבה פעמים יעודים הגשמיים, הלא "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" (קידושין לט:) ומפרש, דכל היעודים הנזכרים בתורה, לא על דרך תשלום שכר מצוה, **רק הקב"ה מבטיחנו שבאם נרצה לילך בחקותיו ומצותיו, אז ארובות השמים יריקו עלינו שפע ברכה למען נוכל לעסוק בתורה ומצוות בלי מניעות ושרדות,** וכמובא בגמרא (ברכות לה: עיי"ש) שדורות הראשונים, מתוך שעשו תורתן קבע ומלאכתן עראי, זה וזה נתקיימה בידן, ומלאכתן נעשית על ידי אחרים. וכן מבואר בארוכה ברמב"ם (סוף הל' שמיטה) עיי"ש בלשונו הקדוש.

ובזה נבוא אל הכתוב: 'ראה אנכי נותן לפניכם היום וגו'. את הברכה אשר תשמעו', היינו, **לא שאנכי נותן לכם ברכה, חלק שכר המצוות, רק הנני נותן לכם** [עבור התעוררות רצון זך שלכם] **ברכה אשר תשמעו, היינו שתוכלו לשמוע את מצותי מתוך כל טוב.**

ישמח ישראל

המצפה ומחכה להתעוררות יוכה אליה

שמור ושמעת וגו'. יש לפרש על דרך דתנן (אבות ו, ב) "אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה", **ואמר אא"ז** (הבעש"ט הק') **זללה"ה** מפני מה הכרוז יוצא כשאין שום שומע, ואמר **דעל ידי הכרוז באים הרהורי תשובה לאדם בכל יום, ומי שרוצה לשקול בפלס רגליו ולבקש דרך ה', ויהיה עומד ומצפה מתי יהיה לו התעוררות דבר ה', אז בודאי ישמע הבת קול שהם הרהורי תשובה.** וזהו הרמז: **"שמור"** לשון ציפוי וייחול (מלשה"כ "ואביו שמר את הדבר", ופירש"י: "היה ממתין ומצפה מתי יבא"), היינו שתהא ממתין ומצפה לשמוע דבר ה', ואז בודאי **"ושמעת" אלו הרהורי התשובה הבאים לאדם בכל יום, איתערותא דהבת קול.**

דגל מחנה אפרים

ע"י שהאדם מתקן מעשיו ודרכיו, יזכה ויתעורר לבבו לחשוק לעבודתו ית'

'וכי ירבה ממך הדרך', רצה לומר אם רב הוא ממך עבודת הבורא ברוך הוא, ותאמר בלבבך **'כי לא תוכל שאתו',** שקשה עליך מאד והרבה בעיניך עבודתו יתברך, אמר הכתוב תדע **'כי ירחק ממך המקום',** רצה לומר זה הוא מחמת שהמקום ברוך הוא רחוק ממך. אבל מי שמקרב עצמו להבורא ברוך הוא על ידי מעשיו, אזי השם יתברך קרוב אליו, **'וקרוב אליך הדבר בפיך ובלבבך לעשותו',** וכל אשר תעשה לעבודתו יתברך יהיה מעט בעיניך.

נועם אלימלך

רק אם אחרי עשיית המצוה ימצא בה חסרונות ידע נאמנה כי עלתה לרצון לפני הש"י

וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו כי ירחק ממך המקום וגו'. הנה מצות ומעשים טובים נקראים 'דרך', כמאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט, לב): **"דרך מצותיך ארוץ כי תרחיב לבי".** וידוע מספה"ק **שכשאדם חושב שקיים מצוה בשלימות, ומתוך כך בא לידי פניות וגדלות, אזי ידע בבירור שלא נחשבת לו לכלום, ולא תיחשב לו כי אם כשימצא איזה חסרון במצוה שעשה, כי עי"ז בא לידי הכנעה ושפלות.** "ועל דרך הלצה, אם המצוה גדולה בעיניו, אם כן דבר גדול לא יכול לעוף ולעלות למעלה, אבל אם המצוה קטנה בעיניו תוכל לעלות למעלה", והוא שאמר דוד המלך ע"ה: **"דרך מצותיך ארוץ"** אשבר וארוצין (מלשה"כ שופטים ט:: "ותרץ את גולגלתו"), כלומר, המצות שאני עושה צריך אני לשברן ולחשוב תמיד החסרונות שבהן, כי מתיירא אני **"כי תרחיב לבי"** ח"ו בגדלות ופניות, ובזה שאני משברן ומוצא בהן חסרון, על ידי זה אני נכנע ושפל.

וזהו הרמז: **"וכי ירבה ממך הדרך"** שירבה בעיניך המצות והמעשים טובים שעשית, אזי תדע נאמנה ש**"לא תוכל שאתו"** להגביהם ולהעלותם למעלה, **"כי ירחק ממך המקום"** על ידי מחשבות הגדלות והפניות, יהיה המקום ב"ה רחוק ממך, כדכתיב (תהלים קא, ה): "גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל" (עי' סוטה ה.), **וזהו: "כי ירחק ממך המקום".**

דודאים בשדה

זהרורי אורה
למספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים בכוחות איתנים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
העריכים חיזוק כל הימים

תורה

ע"י יגיעת התורה יתרומם ממדריגתו והשגות למעלה משורש נשמתו

שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך. לכאורה היה לו להקדים שמיעה לשמירה. ובספרי מפרש: **"אם שמרת מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת".** וצריך ביאור. ואפשר לפרש על פי דברי א"א ז"ל (הרה"ק מהר"י זללה"ה) שאמר פעם, **דאף שאין אדם יכול להשיג השגות אלא כפי שורש נשמתו, כמו שאנו מתפללים 'ותן חלקינ"ו בתורתך', אך בכל זאת על ידי יגיעת התורה אפשר לזכות לנשמה יותר גבוהה, וממילא יוכל להשיג יותר, כהנה וכהנה.** כדמיון, מי שחלקו בתורה קטן מאוד ונולד בכשרונות כאלו שאינו מסוגל ללמוד רק פרשה חומש, מ"מ אם מייגע א"ע בתורה ומשלים עצמו בחלק זה, אז מן השמים מגדילין ומרחיבין חלקו שבתורה, ופותחין לבו ומוחו שיוכל להבין ולהשיג פרק משניות, ואם מייגע עצמו ומשלים עצמו בזה, אז נותנים לו לב להשיג גמ' ותוס', וכן הוא יותר ויותר.

ובזה פירש דברי הספרי: **"אם תשמור מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת"**, היינו שתזכה לשמור מה שלא יכולת להשיג ולשמוע קודם לכן. עכד"ק ז"ל. ולכן הקדים הכתוב שמירה לשמיעה, ללמדנו **שעל ידי השמירה כדבעי, זוכים לשמוע מה שלא השיגו קודם לכן.**

הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה

דברי הדרכה לחיזוק עמוד התורה והיראה מאת רבינו הקדוש בעל דברי יואל זי"ע

לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום. (מתוך ד"ק בדרשה להאברכים בחודהמ"ם) נתייסד כאן התאחדות האברכים להתאסף יחד, **וצריך להשגיח בראש ובראשונה שכל אחד ואחד יקבע עתים לתורה באמת ואיש בל יעדר,** ובשעת התפילה יהיו מתפללים כראוי, **וצריכים להשכיל ולדעת שתהא התורה שלמד מלמדתו הדרך ילך בה שלא יתגשם ח"ו, וצריך שיהיה העניין בכל עת בבחינת מתחיל שיהא מוסיף והולך תמיד ולא ח"ו פוחת והולך, וצריכין התחזקות שיהי' לזה קיום ולא יתרופף הענין ולא יתרשלו מלהמשיך ולהוסיף חיל בלימודים,** והשי"ת יעזור שנזכה עד זקנה ושיבה להיות מוסיף והולך בקדושה, והשי"ת יעזור שיזכו ויוכלו להנהיג את ביתם שיהי' בית של קדושה וטהרה 'מיט איידלקייט' ושישתלשלו הלאה דורות ישרים עד זקנה ושיבה, וצריכין לדעת כי הכל תלוי באופן ההתחלה, ועל כן צריכין להתחיל בדרך כזה שיתקיים עד זקנה ושיבה, ואם ההתחלה היא 'מיט ערנסטקייט' ובזהירות כראוי אז יתכן שיהי' לה קיום, משא"כ בלא זה לא יחזיק מעמד, ואמר הכתוב (פר' ראה) **לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה "היום", רמז שלא יהיו עושים דבר שאינו בכובד ראש ואינו מתוך אחריות שאז אינו רק 'היום' ואין לו קיום ומעמד.** רק יקיים חנוך כו' גם כי יזקין לא יסור ממנה.

דברי יואל – חוה"מ סוכות עמ' רפ"ה

ע"י אותיות התורה והתפילה בחשק והתלהבות ינצל מענש ד' מיתות בי"ד וחיו יחיה

וסקלתו באבנים ומת . הנה יל"פ ענין ד' מיתות סקילה שריפה הרג וחנק (בגמ' סנהדרין מט, נ). על דרך העבודה, שהפירוש הוא אם ח"ו נתחייב סקילה, אזי העצה לזה, **'וסקלתו באבנים'**, המה האותיות (ראה ספר יצירה פ"ד מי"ב ובפירוש הראב"ד שם), **לומר האותיות והתיבות של תורה ותפלה בהתלהבות, אזי 'ומת', יהיה תיקון למה שהרשעים בחייהם קרוים מתים** (ברכות יח ע"ב). **שריפה היינו שיהיה לו התלהבות ורשפי אש לעבודת השם, ויתוקן אם ח"ו נתחייב שריפה.** (ושם במקו"א פי' 'עשה לך שרף' שתעשה לך בעבודתך אש והתלהבות להש"י), **הרג וחנק, היינו שיאנס את עצמו לעשות מעשים טובים אף שאין לבו נוטה לזה, ויהיה תיקון אם ח"ו נתחייב הרג וחנק.** (ע"ד דא"י בתנא דבי אליהו 'אדם עבר עבירה ונתחייב מיתה למקום מה יעשה ויחיה אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים לשנות פרק א' ישנה ב' פרקים' וכו').

שארית ישראל (ליקוטים שובבי"ם)

ע"י יגיעת התורה יתרומם ממדריגתו והשגות למעלה משורש נשמתו

שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך. לכאורה היה לו להקדים שמיעה לשמירה. ובספרי מפרש: **"אם שמרת מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת".** וצריך ביאור. ואפשר לפרש על פי דברי א"א ז"ל (הרה"ק מהר"י זללה"ה) שאמר פעם, **דאף שאין אדם יכול להשיג השגות אלא כפי שורש נשמתו, בכל זאת, על ידי יגיעת התורה אפשר לזכות לנשמה יותר גבוהה, וממילא יוכל להשיג יותר, כהנה וכהנה.** ובזה פירש דברי הספרי: **"אם תשמור מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת"**, היינו שתזכה לשמור מה שלא יכולת להשיג ולשמוע קודם לכן. עכד"ק ז"ל. ולכן הקדים הכתוב שמירה לשמיעה, ללמדנו **שעל ידי השמירה כדבעי, זוכים לשמוע מה שלא השיגו קודם לכן.**

הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה

תפילה

שיהיו עוונין אמן על ברכותיו – הוא ג"כ ממצוות ה'

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה כו' את הברכה אשר תשמעון. מרן הקדוש בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שמע פעם איך אחד אמר ברכות השחר בלחש, והוכיחו על פניו בנועם אמריו שהרי התורה אמרה **'את הברכה'** את

הברכות, שאנחנו אומרים כל יום **'אשר תשמעו'** שישמעו, שיוכלו ג"כ לענות 'אמן' **'אל מצות ה' אלקיכם'**, זהו ג"כ אחת ממצוות ה' אלקיכם,

(ובענין זה ראה לשון הזוה"ק פר' עקב (דף רע"א): כַּד סַלְקִין אִינּוּן בִּרְכָאן מִתַּתָּא, לֵית פֻּתְחָא וּפַתְחָא לְעֵילָּא, וְלֵית מְמָנָא לְעֵילָּא, דְּלָא פָּתַח כָּל אִינּוּן פֻּתְחִין. וּמְכַוְונֵי וְאָמְרֵי בְּכָל אִינּוּן רְקִיעִין, דָּא אִיהוּ דּוֹרוֹנָא דְּמַלְכָּא דְּשָׁדַר פְּלוֹנִי, דָּא הוּא דּוֹרוֹנָא בְּקִיּוּמָא דַּדְקָא יָאוּת. וּמַאן אִיהוּ. בְּרָכָה דְּאָתְיָיבוּ עָלַיִיהּ אָמֵן. דְּכָל בְּרָכָה דְּאָתְיָיבוּ עָלַיִיהּ אָמֵן, דָּא אִיהוּ בְּקִיּוּמָא דַּדְקָא יָאוּת, עכ"ל הזוה"ק).

עטרת חיים

שתהיה תפילתו על הגאולה שלימה בכל לב ונפש

כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה, והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וגו'. בא והורה להם דרך איך יתנהגו בגלות וזה רמז **'כ"י א"ם'** – ר"ת כ'אשר י'בא מ'לך א'דום – **'אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם'** ויחריב את בית המקדש כו', הנה אף בהיותכם בגלות תמיד בכל תפילה ותפילה **'לשכנו'** יתברך **'תדרשו'** ר"ל תתפללו על גלות השכינה כולם בכלל, כי כולנו מתפללים כאחד ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים כו' וכיוצא, אמנם אין בלב שלם, לזה אמר הנה לשרידים אשר ה' קורא המה יתפללו בעצם כאלו ראו שוממות היכל הקודש. וזה אומרו **'ובאת שמה'** שתעלה במחשבה כאילו באת שמה וראית את שממות ההיכל, וזה אומרו **'לשכנו תדרשו'** לשון רבים (כלומר דכולם מתפללים על הגאולה השלימה), אמנם בני עלי"ה הם מועטים אשר מתפללים בלבב שלם בעצם כאלו באת שמה וראית את הבית בהבנותו, ועתה איך הוא בחורבנו לכך אמר לשון יחיד **'ובאת שמה'**, וכבר כתיב 'וצדיק (אחד) יסוד עולם' [היינו ע"ד אמז"ל (חגיגה יב:) 'על מה העולם עומד על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר (משלי י, כה) וצדיק יסוד עולם], (ואם יתנהגו כן, להתפלל על בנין ביהמ"ק בלב שלם כנ"ל) **אז** יבנה בהמ"ק במהרה בימינו **'והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם'**, ואז תזכו **'ואכלתם שם לפני ה' אלקיכם'**, כמו שאחז"ל 'עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים' כו', ואז (יקויים ג"כ הרמוז בפסוק שלאחריו) **'לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום'** רק **'איש'** יעשה **'כל הישר בעיניו'** יתברך, כי אז יבולע היצה"ר אמן דוק.

אור פני משה

בכל יום הש"י מעורר בכמה ברוזין כל נשמה מישראל להשיבה אליו ית', ובכח זה צריך לעלות ולראות בתפילה בדחילו ורחימו

שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו'. ודרשו חז"ל הכל חייבין בראיה חוץ מחרש שוטה וקטן. י"ל ע"ד רמז מוסר כו', כי הרואה המלך או שומע שמעו שבא למדינה ודאי נכנם היראה בלבו ממילא, מה שאין כן זה שאינו רואה ואינו שומע רק כאבן דומם אין מקום לו לירא ממלך בשר ודם ג"כ, **ומזה נלמד למלך ממ"ה כביכול, זה שאינו רואה בעיני השכל ואינו שומע ברוזי המלך מלכו של עולם בכל יום, ודאי הוא חרש וסומא, וכמ"ש חז"ל החרשים שמעו והעורים הביטו וכו',** וכמ"ש בפסוק (ישעיה כא, יב) אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעיו שובו אתיו, וכמ"ש בזוהר (תרומה דף קל"א ע"א) וז"ל, **'אִם תִּבְעָיוּן בָּעָיוּ'.** אִם תִּבְעָיוּן בָּעוּתְכוֹן בְּצִלּוֹ כְּפִי מַלְכָּא קַדִּישָׁא, **'בָּעָיוּ'**, צַלּוּ וּבְעוּ בָּעוּתְכוֹן, וְתוּבוּ לְגַבֵּי מָארֵיכוֹן. **'אֲתָיוּ'**, **כְּמַאן דְּזַמִּין לְקַבָּלָא לְבְנוֹי, וּלְרַחֲמָא עֲלַיְיהוּ. אוּף הָכִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, 'כִּקֶר וְגַם לַיְלָה', קָרָא וְאָמַר אֲתָיוּ, וְקָרָא לוֹן לְקָרְבָא לוֹן לְגַבֵּיהּ,** עכ"ל הזה"ק יעו"ש.

(פי': 'אִם תִּבְעָיוּן בָּעָיוּ'. אִם תְּבַקְּשׁוּ בַּקָּשָׁתְכֶם בִּתְפִלָּה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ – 'בָּעָיוּ', הִתְפַּלְּלוּ וּבַקְּשׁוּ בַּקָּשָׁתְכֶם וְשׁוּבוּ לְרִבּוֹנְכֶם. 'אֲתָיוּ' – כְּמוֹ שֶׁעָתִיד לְקַבֵּל אֶת בָּנָיו וּלְרַחֵם עֲלֵיהֶם. אַף כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, 'כִּקֶר וְגַם לַיְלָה' קָרָא וְאָמַר 'אֲתָיוּ'. אֲשֶׁרֵי הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁרִּבּוֹנָם מְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם וְקוֹרֵא לָהֶם לְקָרְבָם אֵלָיו).

הרי כמה ברוזין מכריזין על אזהרת התפלה שהיא ביראה, כמ"ש עבדו את ה' ביראה (תהלים ב, יא ועי' ברכות ל ע"ב), ועבודה זו תפלה (עיי"ש דף לא. תד"ה במקום בשם הירושלמי). **וזה שאין לו יראת ה' מחמת שאינו שומע הכרוז שהם המחשבה טובה שבאדם, ודאי זה נקרא חרש שאינו שומע ואינו מדבר, וגם השוטה המאבד מה שנותנין לו, כי ידו פשוטה ית' לקבל שבים ולקבלו, וכאלו נותן לו ידו דהיינו סיוע שנקרא יד, והיינו הרהורי תשובה שנותנין לו, והשוטה מאבד מה שנותנין לו הרהורי תשובה, וכמו ששמעתי ג"כ ממורי כי שמיעת הכרוז הוא המחשבה, ולכך אין לך רשע שאין לו הרהורי תשובה בכל יום מצד אלו הכרוזין ודפח"ח. והצדיק נותן לב לקיים מחשבתו הטובה כו' עיי"ש.**

תולדות יעקב יוסף

פניני אור החיים הקדוש

את הברכה אשר תשמעון וגו' אומרו **'את'** (ה'הול"ל הברכה אשר תשמעון), להעיר כי מלבד הברכה (=השכר) המושגת מדרך ה', עוד לו עמה יעוד הטוב, והוא אשר תשמעו, **"כי השמיעה בתורה הוא תענוג מופלא ומחיה הנפש"**, כאומרו (ישעיה נה, ג) 'שמעו ותחי נפשכם', **והמרגיש בטעם התורה תשיחנו נפשו כי עליו לשלם גמול טוב לנותן מתנה טובה מופלאת, ואין צריך לומר שאין לתבוע שכר עליה.**

שמור ושמעת. קשה שהיה לו לומר שמע ושמרת, ולמה הקדים שמירה לשמיעה. יתבאר עפי"ד ז"ל (ע"ז י"ט) שאמרו **ליגרם איניש וליהדר ליסבר,** והוא אומרו "שמור ושמעת", פירוש **"שמור"** שישמור ידיעת ההלכה היא הגירסא, **"ושמעת"** היא (אח"כ) הסברא לכוין שמועותיו בשכלו.

עוד יתבאר על דרך אומרם ז"ל (זוהר ח"ג קצ"ג) **כי מי שהוא בעל עבירות, שערי דעת התורה ננעלים בפניו, ותמצא כי שערי פתחי ההבנה בדברי התורה הם הם הקושיות והם סוד הקליפות המתהוים מעבירת האדם, פירוש אם אתה רוצה שתעמוד על אמיתת התורה להבין אמריה, שמור המצוות לבל תעבור עליהם, ובזה ושמעת את כל** וגו'.

דבש תמרים

פנינים יקרים, מעצר הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

נתון תתן לו ולא ירע לבבך כי בגלל הדבר הזה יברכך ה'. ויובן כי הנותן צדקה אל ידמה בעיניו שהוא נותן משלו, רק שהכל עניים כי ערום יצא כל אדם מבטן אמו, והקב"ה נותן צדקה לכל הברואים כאמרם ז"ל שכל העולם כולו נזין בצדקתו של הקב"ה, רק הקב"ה השפיע בשביל העני ומעורר לאדם שיתן ויעשה שליחותו ליתן לעניים, ואל ירא בעיניו כי אינו נותן משלו כלום רק שהוא השליח שהרי מקבל שכר שליחות, והנה בשעת שנותן השליח אין זה נתינה חדשה כי כבר נתון מאת המשלח רק שהשליח נותן לידי העני והמשלח נותן לו, וז"ש נתו"ן מה שהוא כבר נתון מהשי"ת בשביל העני, תתן לו דוקא ר"ל רק שאתה הנותן לידו כי אין אתה רק השליח, ע"כ ולא ירע לבבך בתתך לו ר"ל מה שאתה השליח, כי בגלל הדבר הזה יברכך וגו', והוא לך שכר השליחות.

(ישמח משה)

☆

כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך וגו' לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון כי פתוח תפתוח וגו'. יש לפרש כי יש מי שמבקשים ממנו צדקה לעניים, ומענה בפיו שקרוביו עניים ועיניהם נשואות אליו, אבל אין זה מענה נכונה כי בשביל שנותן לקרוביו אינו נפטר מלתת גם לזולתם באם ידו משגת לתת לזה ולזה, וז"ש כי יהיה בך אביון מאחד אחיך היינו מקרוביך שעליך מוטל לפרנסם, וגם באחד שעריך בעריך שאינו קרוביך, ועל זה אומר לא תאמץ וגו' ולא תקפוץ את ידך לתת לעניים, מאחיך האביון כלומר מכח שאחיך אביון ואתה צריך ליתן לו, כי פתוח תפתוח את ידך ליתן לו, לאחרים ולקרוביך.

(ייטב לב)

☆

שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה'יא. וי"ל עפ"י הידוע דאף שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, אעפ"כ בכללות ישראל לא נמצא עולתה בהם, כי כאו"א נמצא בו דבר טוב ומדה טובה זה עוסק בתורה וזה עוסק בגמ"ח לא ראי זה כראי זה, הצד השווה שבהן כולן שוין לטובה, והנה מודעת זאת דבאם כאו"א מישראל יזכה להשלים א"ע מלא קומתו אזי נאמר עליי וראו כל העמים כי שם הי נקרא עליך ויראו ממך מכל יחיד מישראל, אבל באם לא זכו איז צריכין להיות באגודה אחת ואז אין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם, והנה בשלש רגלים באו בנ"י למדריגה גדולה שכאו"א היה לו בחיי קריאת שם הי פני אל, כמ"ש בסה"ק עה"פ ולא יראו פני ריקם, וזש"ה שלש פעמים

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

כי ה' אלהיך ברכך באשר דבר לך והעבטת גוים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בגוים רבים ובך לא ימשלו. סיפר לי הרה"ח ר' יוסף ראזענבערג נ"י, כשהרה"ק מסאטמאר זצ"ל היה בעיר לאנדאן [בשנת תש"ב בשובו מארה"ק] ונתאכסן בבית הרה"ח ר' געציל בערגער ע"ה, עמדנו פעם בחדרו בשעה שלקח הרה"ק פתקאות, פתאום שמענו שאומרים שנלך לצד, דאיזה אלמנה ממאנשעסטער רוצה לגשת אל הרה"ק, וכן עשיתי. האלמנה ניגשה אל הרה"ק ואמרה בבכי להרה"ק שבעלה נעדר מן העולם זה שלשה חדשים, ויש לה בת שהיא כלה, והמעות שהבטיח בעלה אין מוצאים, ויש אנשים שיכולים להעיד על בתה שהיא צנועה וכשירה, והיא מפחדת שהשידוך יתבטל ח"ו ולא תוכל לסבול הבושה, ויש לה עוד ילדים בביתה. וכידוע אצל הרה"ק מסאטמאר, כשהגיע לאלמנות וליתומים, היה לבו מתמוגג מגודל הרחמנות. כששמע הרה"ק מסאטמאר את דבריה, אמר לה תיכף: ראשית, השידוך לא יתבטל, ואין לכם מה לדאוג, ואחר כך אסף בידיו הקדושים את כל הכסף שעל השלחן, מעות משאר מדינות, בעלגיע, שווייץ, לאנדאן, ואמר להאלמנה, את אומרת שבתך היא צנועה וכשירה, כסף זה אני נותן עבורה שתקנה מזה מתנות יפות, ואודות שאר המעות, עוד נראה.

האלמנה יצאה מחדרו של הרה"ק ונכנסה לחדרו של ר' געציל, ר' געציל היה אז עשיר, אבל עדיין לא היה גביר אדיר, ובעת ההוא היה לו משפט אודות מסים. אמר הרה"ק להרה"ח ר' שלמה בראווער ע"ה, לך לר' געציל ותגיד לו שיסע על חתונה זו ויהי' שם מחותן, אצל חתונה זו אפשר ליוושע בכל, כי הקב"ה בעצמו יהי' על החתונה, אמר ר' געציל לר' שלמה, תגיד להרבי שאסע על החתונה, ויהי' שם מחותן, ואשאר שם על כל השבע ברכות, ואשלם כל ההוצאות של החתונה, וכל הכסף שבעלה הבטיח, אם הרבי יברך אותי שיפטר מהמשפט.

חזר ר' שלמה להרה"ק ומסר לו מה שאמר ר' געציל, אמר לו הרה"ק, "רצוני לשמוע דיבורים אלו ממנו בעצמו", ונכנס ר' געציל להרה"ק וחזר לפניו על כל דבריו, **אמר לו הרה"ק: "וועלן זיי אויף דיר קיין שליטה נישט האבן". בעת קריאת התורה ביום שבת קודש סיים הרה"ק אצל ר' געציל בפסוק בפרשת ראה** (טו ו) **'ומשלת בגוים רבים ובך לא ימשלו', ר' געציל קיים הבטחתו, והצליח במשפט, ומאז עלה מעלה מעלה בעשירות.**

שיח זקנים (ה"ה עמ' פ"ה)

בשנה יראה כל זכורך, וא"כ היו כולם באגודה אחת בלב אחד, ועי"ז היה את פני ה'יא, כלומר שכאו"א היה לו אור פני מלך חיים שהשם נקרא עליו.

(קדושת יו"ט)

☆

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה וגו'. ויבואר עפי"ד הגמ' ביקש איוב לפטור את העולם אמר רבשי"ע בראת שור פרסתיו סדוקות וכו' בראת צדיקים בראת רשעים מי מעכב על ידך ומאי אהדרו ליה חביריו ברא הקב"ה יצה"ר ברא לו תבלין תורה, וביי המהרש"א כי איוב טען שהאדם מוכרח במעשיו בתולדתן בטבעו, לכן לקח דמיון מן השור שהוא מובחר שבמינים והחמור שהוא שפל שבמינים, והשור לא ישובח והחמור לא יגונה לקבל שכר או עונש, כיון שכ"א מוכרח מצד טבעו מיום הבריאה, כ"כ אין ראוי שיקבל הצדיק שכר והרשע עונש, ואהדרו ליה חבריו כי הדבר תלוי בידי האדם כי ברא הקב"ה יצה"ר שעי"י נעשה רשע, אבל נתן ביד האדם תבלין היא התורה נגדו ע"כ, וז"ש ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, לכאורה קשה האיך שייך ליתן ברכה וקללה והרי האדם מוכרח מצד טבעו, לזה המשיך את הברכה אשר תשמעו ס"ת תור"ה, כי ע"י כח התורה הדבר תלוי בידי האדם.

(ברך משה)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ק עצי התמרים

אלה החוקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות וגו'. ידוע כי בשבת קודש פרשת ראה בשנת תשי"ב - בהיות רבינו שוכן כבוד באה"ק תובב"א, ובחזירתו מעיר הקודש - שבת רבינו שבת זו בעירינו ב'לאנדאן' עיה"ב. שבת קודש זה היה "שבת הגדול" ממש, כי באו נקבצו יראי ה' מכל ערי ענגלאנד, יחד עם אלפי יהודי לאנדאן הבירה, אשר כידוע שהם מפוזרים ברחבי עיר הגדולה הזאת, דרך כלל אין להם שום קשר (כן היה בימים ההם), אבל כאמור בשבת קודש זה התאספו כמה אלפים לכבודה של תורה.

רבינו ז"ל בישר צדק בקהל רב, דרשה שהתמשך כארבע שעות, בנוי' על הפסוק **"אלה החוקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ אשר נתן ה' אלקי אבותיך לך לרשתה וכו', אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגויים אשר אתם יורשים אותם"** וכו'. אחרי פלפול עמוק בסוגי' הנ"ל (ע"ז), פיהו פתח בחכמה בדברי התעוררות ודברי כבושין כדרכו בקודש ובין הפנינים היקרים אשר הבריק אמר: הנה הדבר פלא!, קבלת התורה היא בפרשת יתרו, ומיד אחר פרשה זו מתחיל תורתנו הקדושה "ואלה המשפטים" היינו דינים הנוגעים בין אדם לחבירו, דיני נזיקין, חבלות, שומרים וכו'. אם כן צ"ב מדוע סידר מרן הב"י את ארבעת חלקי שולחנו הטהור בצורה, שחלק "חושן משפט" הוא לאחרונה!?, הלא היה מהראוי לסדר את חלק "חושן משפט" לראשון מ'ארבע חלקי השלחן ערוך', כי הרי כן הוא הסדר בתורתנו הקדושה, כי מיד אחר קבלת התורה פותח "ואלה המשפטים".

רבינו מותיב ואיהו מפרק, הרים קולו, ונשמע קולו בבואו אל הקודש ליישב דרכו של מרן הב"י, וכה דברו: שהב"י סידר כן בכוונה עמוקה, כי בשו"ע חושן משפט בתחילת הלכות דיינים (סי' י"ב) פוסק "מצוה לומר לבעלי דינים בתחילה, הדין אתם רוצים או הפשרה וכו' וכל בית דין שעושה פשרה הרי זה משובח", וכן רמז בעל הטורים בריש פ' משפטים "המשפטים" נוטריקון, ה'דיין מ'צווה ש'יעשה פ'שרה ט'רם י'עשה מ'שפט.

על כן הבית יוסף שיכל את ידיו, וסידר חלק חושן משפט במקום הרביעי של ארבע חלקי שו"ע, כי אילו היה מסדרו בחלק הראשון, היו טועים וחושבים שבכל ד' חלקי שו"ע "מצוה לפשר". אבל לא כן הדבר, **כי בכל דיני השו"ע אי אפשר לפשר, אין פשרות, אין ויתורים כי כל הדינים קשורים למצוות התורה, ובקיום המצוות אין מקום לפשרות, רק בחלק חושן משפט הוא קובע הדינים שבין אדם לחבירו, עניני כספים בזה יכול האדם לוותר ולהתפשר, אדרבה מצוה להתפשר בכדי להמנע ממחלוקת. אך לא כן בשאר חלקי השו"ע וכל מצוות התורה 'תשמרון לעשות' וצריך לקיימם כאשר קבעו חכו"ל והפוסקים כיתד שלא תמוט,**

זכור ימות עולם (ח"ד, עמ' נ"ו)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, וכתב הבעל הטורים ראה אנכי שבעשרת הדברות, וצריך ביאור מה הרמז בזה. ויתבאר עפימ"ש קי"ז זלה"ה בקדושת יו"ט (פ' במדבר) לפרש הכתוב מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי וילי"ד דפתח בדיבור מגיד דבריו ומסיים בעשייה לא עשה כן, ויובן דהנה בדבר ה' שמים נעשו וכל עשיותיו של הקב"ה עושה רושם כמו עשיה ממש ומשעת קבלת התורה הוריש כח זה גם לבני ישראל עם קרובו שביד ישראל יש כח לעשות נפלאות בדיבורם בלבד, וזה ביאור הכי מגיד דבריו ליעקב היינו דבריו שהם עשיה גמורה אותן הדברים הגיד ומסר לישראל שיהיי גם בכוחם לפעול עשיה בדיבורם, חוקיו ומשפטיו לישראל ר"ל הסדר והנימום שלו שבדיבור יתעבד מעשה זה מסר לישראל, וגמר אומר לא עשה כן לכל גוי דהיינו שאצל אומה"ע אין עשיה כלל בדבריהם עבלה"ק, ובזה יובן דברי הבעה"ט ראה אנכי, אנכי שבעשרת הדברות כלומר שכח דיבורו של הקב"ה הוא נותן לפניכם היום ועי"ז יכולים לפעול ברכה ע"י אנכי שבעשרת הדברות ששם הגיד דבריו ליעקב ומסר הכח לישראל שישפיעו ברכה ע"י דיבורם ויתעביד להן עי"ז גם בעשייה וזהו בבחי' צדיק גוזר והקב"ה מקיים.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

ליקוטי אמרים מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאורה

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. מנו עומדים עכשיו בשעת שמברכים החודש, או אל נו רגע חודש מלוי, ומתמילים ימי ההכנה לימים הנוראים. ומפשר שלכן קורין בשעת זו **פרשת ראה**, על פי מה שאמרו (מגילה לא:): עזרא תיקן לישראל שיהיו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבמשנה תורה קודם רגע השנה, כדי שתכלה השנה וקללותיה; וזהו **ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה**, ימי החלול הם הכנה לשנה הבאה, וקורין פרשה זו לרמז שתכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה, ודבר זה מסור **לפניכם** ובידכם, ולכן אל תשכחו מה שמוטל עליכם לעשות שתהיה השנה הבאה שנת ברכה, **והיום** רומז על מה דאיתא **בזוה"ק** (פינחס רלג.): בכל יתר ויהי היום דע רגע השנה. (דברי יואל)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. כל עבודתינו הוא להמשיך כח הקדושה ולהמשיך ברכה לישראל, ועל ידי זה ממילא תמול הקללה על רגע שנעקרו. וזהו **ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה**, רומז על העלאת כח הקדושה, **וקללה** רומז על הכניעת כח הטומאה, ומדי עסקם בתורה ובמצות נתעלה כח הקדושה, ונכנע כח הטומאה, כאזה קס זה נופל. ועל כן הקדים קודם הברכה, כי צריך להקדים הברכה, והקללה מתלוה תמול על הסטרא אחרא. (דברי יואל)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. בשעת הטובות נאמר 'הגיד' לפרעה לפי שהיה סמוך, ובשעת שני הרעב נאמר 'הראה' את פרעה, לפי שהיה הדבר מופלג ורחוק, נופל בו לשון 'מראה' (רש"י מקץ). נמצינו למד דבר שהוא רחוק בזמן, ואי אפשר לרחותו מלא בעין השכל, נופל עליו לשון 'ראיה'. והנה נראה שהומה המורה כאן על המיוד לשמור את עצמו שלא יעשה דבר הגורם לעבירה, או דבר הגורם לבטל מצות עשה, ובגדר השמירה להשמר לב על הגרעון, וכדאמרו (עבודה זרה כ:): ונשמרת מכל דבר רע (דברים כג), שלא יהרהר אחר היום ויבוא לידי טומאה בלילה; וזהו **ראה** שגדר השמירה לרחות למרחוק, ולהרחיק כל מיני טרם בואו, וכדפירשו (רש"י דברים טו): שמור את חודש האביב, מקודם בואו שמור שיהא רואי לאביב; וכל זה בגדר השמירה לרחות את הגולל, ועל כן הציווי הוא לרחות **היום** גם מה שעתיד להיות לאחר זמן, ושמירה זו תגרום לך את **הברכה**, ולהיפוך גורם **הקללה**. (דברי יואל)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. כל הנסיונות נובעים מגודל הסמיות עיניים שיש בעולם, שזהו הכח היותר הגדול של היצר, שמשפיע דבר זה עד שאין רואים האמת, ואדרבה עוד רואים היפוך מהאמת. והאדם מגיע לזה, לפי שבעצמו רצונו בכך, ולכן הוא נעשה משומד לאמיתו ולרצונו. וזהו **ראה אנכי נותן לפניכם ברכה וקללה**, ונקט לשון ראיה, כי זה נלטוינו לרחות האמת, ולהתרחק מכל דבר הגורם סמיות עיניים, והיינו שנראה שה' הוא הנותן ברכה וקללה, כדכתב **הרמב"ן** (בא): אין לאדם חלק בתורת משה, עד שנאמין שכל מקרינו כולם נסים, ואין בהם דרך הטבע כלל, וכל הטובות והרעות הבאים לעולם, הכל הוא בהשגחה פרטית מה'; ולכן בדרך כלל קורים פרשה זו בשבת שמברכין בה חודש אלול, כי כשמגיעים הימים האלו זקוקים ביותר להתבונן ברואים תוכיח, לקיים מה שנלטוינו **ראה אנכי נותן לפניכם**, שמוטל תוכה על האדם לרחות ולהתבונן ברואים אמיתיים. (דברי יואל)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. הוא לשון 'יחיד', שבא ללמד דעת את ישראל, שאם יהיו כולם כאיש אחד בלב אחד, ויתעבו בעד הענין כאו בעד עצמם, אז יהיה הכל ברכות, והיינו **אנכי נותן**, ואמתי לא תצא הרעות, אבל אם הוא **לפניכם** בלשון 'רבים', שתתבוננו שני תבחינות, מה שאתה צריך ליתן להעני בפני עצמו, ומה שאתה צריך ליתן להעני בפני עצמו, אז נעשה מזה **ברכה וקללה**. (דברי יואל)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. הנשמה היא חלק אלוה ממעל, ובזיתה לעולם הזה יש משם גדול שלא תמנשם, ממנס כמצו (ספריס): כיון שבעולם העליון אי אפשר לקיים מצות, ואם כן אף שהנשמה זוכה שם לחזות באור עליון, עם כל זה כיון שלא זכתה לזה מלד מעשיה הטובים שעשתה בעלמה, נחשב לה האור הגדול כהמעט דכסופא, ומאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכלא בחפיה (ירושלמי ערלה פ), אבל אחר שיורדת לעולם הזה ומקיימת מצות, אז היא יכולה לקבל שכרה בלי בושה; והנה יתרון החשיבות בעבודת האדם בעולם הזה, הוא מלד שצריך להתגבר על המניעות, כדכתב **ק"ו היאחז משה** (ויק"ר ד"ה והוא יושב): יש ללמוד מוסר גדול מן השמש, שיש לה מנגד למהלכה הטבעי שס"ה פעמים קודם להליכתה פעם אחת, ואף על פי כן אינה מניחה את שלה אף רגע אחד, והולכת לאט עד שגמור הליכתה; וזהו **ראה אנכי נותן**, שרצון ה' הוא שיזכה האדם לבחינת הראיה, שלא יהיה בהית לאסתכולי, וגם יהיה בחופן של **לפניכם**, שלא יצטרכו עוד לכסות את הפנים מפני הבושה, ומבחינת **היום** והשמש שמתגברת על המניעות אנו למדים, שהמניעות שיש לאדם בעבודתו יכולים להיות לו **קללה**, אבל המכלית האמיתית היא להיות לו **ברכה גדולה**. (דברי יואל)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. לעולם ילמד אדם אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה (פסחים נ:). **נועם שלימלך** (לו ד"ה ויהבך) כתב: מותר ללמוד שלא לשמה רק כדי להגיע אל לשמה, ובזולת כוונה זו נופל לגיהנם; וזהו **ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה**, ידעו ישראל שיש בהתורה בחינה של שלא לשמה, אשר יש בה **ברכה** גדולה כל זמן שאין נמשין בה, והברכה הוא כיון שיכולים להגיע על ידיה לבחינה של לשמה, אבל יתכן גם שיהיה בה **קללה**. (דברי יואל)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה (ברכות נד.), **ולבינו יונה** (מד: בר"ק) כתב: טובה הוא לו שיתכפרו עוונותיו; וכעין זה אמרו (מדרש עקב): כל מה שישראל מוכנים בעולם הזה, הוא בכוח היסורים שבאים עליהם; וזהו **ראה**, רומז על רואה למרחוק, ועל רואה בעיני השכל, ואם תראה כן תשכיל שרק **היום ברכה וקללה**, בבחינת **היום** ובאשר הוא עם, אבל בעמיד תראה שהכל היה לברכה ולטובה, ועל כן אמר **אנכי נותן**, כי אמתו ה' לא תלוי הרעות, ואם כן בהכרח שהקללה תתהפך לברכה, כדכתב **ק"ו בייטב פנים** (זכור ג): **הקללה** רומזי תיבות **הקרן קיימת לו לעולם הבא**. (דברי יואל)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה. אם בני ביתו אשתו ובנותיו הולכים בנגדי פרילות, אסור לומר דברים שבקדושה כנגדם, ואייב לעשות עיניו ואסור לו להסתכל וזהו **ראה**, דרמזית הכל בטרם תגש לומר ברכה, ולקדש או להבדיל בבני ביתך, עליך להשגיח שאתה יכול לראות ולהסתכל, וממילא אתה יכול לברך ולקדש, וזו **אנכי נותן לפניכם היום ברכה**, שתוכל להוליכן בברכותיך, ותשים ברכה לתוך ביתך. (עיב בבב)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. מי שמרגיל עצמו עם התמונה ומינו מקלקלה, רואה בפועל שהכל נותן ה' **את הברכה אשר תשמעו, והקללה אם לא תשמעו**. ובעוונותינו הרבים זעירין מינון ומין רוחין זחת, ורק להיפוך שיכולין להתעות שעל ידי רשעי ארץ יהיה חלילה טובה וישועה וגאולה ממקורות הכפירה, ומין רוחין את התמת שרק **אנכי נותן לפניכם**, והתורה הזהירה שתראה זחת ולא תטעה בזה, והתורה מוץ ממה שהודיעה לנו בקרוי, גם כן לומה תומנו **ראה**, שתראה זחת ולא תטעה בזה, שזהו יסוד כל התורה כולה, לידע שמכפירה מינו יכול להיות שום ישועה, ומנו מתחיים רק **את הברכה אשר תשמעו**, רק על ידי שמירת מצות ה', ועל ידי קיום כל התורה כולה, וזה מתוייבין לרחות. (תשיט)

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. שנים ליום (במדבר כח). בא ללמד שיהיו התמידין נשחטין כנגד היום (יומא סב:). וזהו ברוח שלעומת השמש שנקרא היום. והנה אבל השמש מצינו לגבי לדיקים יש בה ענין ברכה, ואבל רשעים ענין קללה, כדאמרו (מדרש ח:): מין גיהנם לעוה"ב, אבל ה' מוציא תמה מגרמיקה, לדיקים מתרפאין בה, ורשעים נידונין בה; וזה **ראה אנכי נותן לפניכם** השמש שנקרא **היום**, ויש בה **ברכה וקללה**, כי השמש יהיה **ברכה** ויהיו מתרפאין בה **אם תשמעו אל מצותי**, ולהיפוך **והקללה אם לא תשמעו** (קדושת יואל)

סיפורי צדיקים, ביאור הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה

בשנת תרכ"ח שררה מחלת החולי רע בכמה גלילות, ובא שליח מיוחד מעיר קרעמנטשוג אל הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע עם פדיון, לבקש רחמים על נפשם ועל זרעם. השליח הגיע לשבות שבתו בטשערנאביל ושבת פרשת ראה היתה, ובליל שבת קודש בעת עריכת השלחן אשר לפני ה' פתח הצדיק ואמר בזה הלשון: האור החיים הקדוש אומר כי משה רבינו ע"ה אמר לבני ישראל ראה אנכי הביטו והסתכלו עלי, וינתן לכם ברכה, אני איני יכול לומר כן, אבל אני אומר והקללה אם לא כשאתה רבונו של עולם לא תתן להם קללה אזי אני ערב לך שישמעו אל מצות ה'. והוסיף לומר בלשון קדשו: עכשיו שכבר כן נתת חלילה קללה מה יצא מזה, הנה זה עתה היו תשעת הימים ובעצמי כתבתי להם שיאכלו בשר ובתשעה באב כתבתי לכל היהודים שלא יצומו הרי שטוב יותר רבוש"ע 'והקללה אם לא' ותראה אז כי 'ישמעו אל מצות ה'', השי"ת ישמור לנו ולכל ישראל ובפרט לעיר קרעמענטשוג מן החולאת ומכל פגע רע ונזכה לגאולה שלימה ולביאת משיחנו במהרה בימינו כן יהי רצון אמן סלה.

ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה

פ"א באו לפני הרה"ק מטשערקאס זי"ע וסיפרו לו שהתפשט מגיפה בעיר אחת הסמוכה לקיוב, והרבה מאחב"י ניגפים, והפצירו בו לעורר רחמי שמים, מיד קם ונסע לשם ואמר שיתאספו כל הקהל ברחוב העיר, אנשים נשים וטף, וישא מדברותיו לפניהם בהתעוררות גדולה, ולבסוף פרש כפיו אל העדה וקרא בפסוק מפ' ראה, ואמר בזה"ל: "ראה אנכי" ראו אותי, הסתכלו בקלסתר פנים שלי, "אנכי נותן לפניכם היום ברכה", כי ברך אברכם שכל הרואה אותי היום הוא מובטח לו שישלים שנתו, ותיכף נמתקו הדינים מעל יהודי המקום והמגיפה נעצרה.

גם לרבות את אבותיהם..

הרה"ק רבי יהושע מאוסטראווי זי"ע [בנו של הרה"ק רבי שלמה לייב מלענטשנא זי"ע] שבת פעם בשבת פר' ראה אצל הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, בליל שב"ק בעת עריכת שולחנו הטהור פתח השר שלום זי"ע באמירת התורה על הפסוק (יב, לא) כי כל תועבת ה' אשר שנא עשו לאלוהיהם כי גם את בניהם ואת בנותיכם ישרפו באש לאלוהיהם, ופרש"י גם לרבות את אבותיהם ואמותיהם א"ר עקיבא אני ראיתי עובד כוכבים שכפתו לאביו לפני כלבו ואכלו, והקשה למה צריכין לעדותו של רבי עקיבא, הלא מפורש הוא בפסוק גם את בניהם וגו' ישרפו באש, ותירץ אלא מאי דרבי עקיבא רצה לומר אני ראיתי זאת בעצמי עכדה"ק, אחר עריכת השולחן כשהלכו לבית האכסניא אמר אחד מאנשי הרה"ק רבי יהושע מאוסטראווי שבאו עמו לשבות בבעלא, הייתי נותן משקה אם אחד יפרש לי כוונת התורה שאמר הרה"ק מבעלזא נענה לו רבו הרה"ק מאוסטראווי, עשה כדברך ולך הבא יין ואני אומר לך. כשהביא המשקה אמר לו הרה"ק דע לך שכל החידוש של הרה"ק מבעלזא היה שגם הוא ראה עתה כזאת שבן הרג את אביו, ומזה יצמח טובה וישועה לאיזה איש ישראל פירש ולא הוסיף, למחרת השבת הגיע אדם אחד עם בשורה טובה אל הרה"ק מבעלזא שזכה בדבר המשפט הקשה שהיה לו עם אדון אחד, אשר הזכיר לפניו מספר שבועות קודם, וניצל מסכנה גדולה וסיפר היהודי לפני הנוכחים שם בבית הרה"ק מבעלזא עובדא היכי הוי, כי שני הצדדים העמידו סנגורים אב ובן היינו האדון העמיד לצידו את האב ואני לקחתי לצידי את הבן, במשך המשפט הייתי בסכנה גדולה אולם בטחתי בברכתו הקדושה של רבינו, ומן השמים יעזרונו וכאשר יגזור כן יקום, והנה ראו זה פלא בליל שבת זו קם הבן על אביו עו"ד של האדון והרגו נפש וכיון שכן הודיעוני על ביטול המשפט, עתה ראו כולם בצדקת פירושו של הרה"ק מאוסטראווי בדברי הרה"ק מבעלזא בעת עריכת השולחן שפעל בדבריו הקדושים ישועה לאותו יהודי.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו. פירש הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקארייץ זי"ע (בעמ"ח סה"ק ברית כהונת עולם) בדרך הלצה: על שאנו אומרים בראש השנה, היום הרת עולם אם כבנים ובו', ונמצא אנו מסופקים בזה אם כבנים ובו', ובנוהג שבעולם אם אדם מסופק בדבר הוא מתחכך עצמו ומתגודד על זה, ע"ד (איוב ב, ח) ויקח לו חרס להתגרד עצמו. וזהו פירש הפסוק 'בנים אתם' **בוודאי**, 'ולא תתגודדו' **להיות מסופקים בדבר.**

שפתי צדיקים

ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו. י"ל **בדרך צחות,** דהנה למניעת מתן צדקה משתמשים לפעמים בשקר באמרם שנותנים לקרובים עניים, וזה שאמר 'ורעה עינך' מליתן צדקה, אזי טוענים 'באחיך האביון' שיש לך קרוב ואח עני, ובאמת 'ולא תתן לו' גם לו אינך נותן.

שארית מנחם

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. כבר הקשו המפרשים הלא כשהקב"ה מעכב שכרן של מצוות ונותנן בעוה"ב, עובר הוא על לא תלין ותרצו דכיון שניתנה תורה ע"י שליח הוא משה רבינו ע"ה ובאופן זה אין עוברים על לאו דלא תלין ולפי"ז אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום, ולא ע"י שליח והשכר על אלו מגיע בעוה"ז, וזה שנאמר ראה אנכי השכר עבור קיום מצוות אנכי נותן לפניכם היום בעוה"ז ברכה", וקללה, ר"ת ו'הקרן ק'יימת ל'ו ל'עולם ה'בא.

(אוהב שלום)

☆

כי יהיה בך אביון וכו' לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון, כי פתוח תפתח את ידך וכו'. ונל"פ הפסוק עפי"מ דאי במדרש (קהלת רבה פ"ה פי"ד) אמר רבי מאיר בשעה שבא אדם לעולם ידיו הן קפוצות, כלומר כל העולם כולו שלי הוא ואני נוחלו, וכשהוא נפטר מן העולם ידיו הן פשוטות, כלומר לא נחלתי מן העולם הזה כלום ריקם באתי וריקם יצאתי, וז"ש ולא תקפוץ את ידך מאחיך האביון, שלא תחזיק הכל בידך מבלי לתת לזולתך, כי זכור תזכור שיגיע עת כי פתוח תפתח את ידך, ותהיינה ידיך פשוטות ולא תיטול מן העולם הזה כלום, רק פועל צדקות אם תיהיה זאת ילווך לבית עולמך.

(יד יוסף)

☆

נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו. וי"ל דהנה הנותן צדקה הרי רצונו וחפצו לקיים המצוה בשלימות, ליתן להעני די מחסורו אשר יחסר לו, אולם כמה יש בכוחו של בן אדם ליתן, וכמה שנתן להעני עדיין לא נתן שיעור מספיק כדי צרכי הוצאות העני, ועל זה כואב לבו של הנותן שלא נתן די הצורך ורוצה ליתן לו יותר, אכן יש עצה לזה ליתן להעני גם זכות המצוה עצמה ושכרה, ובזה כבר נתן לו מתנה מרובה, שהרי אין קץ לשכרה של המצוה, וזשה"כ נתן תתן לו – שתתן לו גם את ה"נתון", היינו מצות הנתינה בעצמה, וממילא ולא ירע לבבך בתתך לו – שלא יכאב לבך על מה שלא נתת לו יותר, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך וא"כ כבר נתת לו ברכה מרובה דהיינו מלבד ממונך גם שכר המצוה שמגיע לך על הנתינה.

(בשם הגה"ק מצאנז זי"ע)

☆

כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוך לאמר פתוח תפתח את ידך. ונל"פ דלכאורה מה יעשה האביון שאין ביכולתו לקיים את מצות הצדקה אך י"ל דהנה אמרו חז"ל (בבא בתרא ט:) גדול המעשה יותר מן העושה ומשום כך איש שאין לו ממון מוטלת עליו חובה לעורר אחרים ולדבר על ליבם שיפתחו את ידם לתת צדקה, וז"ש הכתוב "נתון תתן לו" אולם הלא יודעים אנו "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ" ואיך יקיים הוא מצות צדקה, לכן מסיים הכתוב "על כן אנכי מצוך "לאמר" (גם לאחרים) פתוח תפתח את ידך, דהיינו שתהי' מעשה אחרים לצדקה, ובזה תקיים מצות צדקה בהידור כי גדול המעשה יותר מן העושה, ובזה יובן ג"כ מה שדרשו חז"ל (פסיקתא רבתי עה"פ עשר תעשר) כבד את ה' מהונך אל תיקרי מהונך אלא גם מגרונך, דקאי על מצות צדקה, כי אפילו מי שאינו יכול לכבד את ה' מהונו כי אביון הוא, מ"מ יכבד את ה' מגרונו לאחרים שיתנו.

(כתב סופר)

דורש טוב

לא תאכלו כל נבלה, לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה, או מכור לנכרי, כי עם קדוש אתה לה' אלקיך. וקשה דמשמע מלישנא דקרא דלכן יתננה לגר ולנכרי כי עם קדוש אתה, ומה נתינת טעם היא זו. (דהגם כי הוא מוסב על רישא דקרא 'לא תאכלו כל נבילה', אמנם א"כ הול"ל לא תאכלו כל נבילה כי עם קדוש אתה, ואח"כ לגר ולנכרי תתננה)

וי"ל דהנה איתא בגמרא מס' עבודה זרה (דף כ') דבנבילה מקדמינן נתינה לגר למכירה לנכרי, ['גר' היינו גר תושב שקיבל ע"ע שלא לעבוד ע"ז, ו'נכרי' היינו עכו"ם] והקשו התוס' וכי אם יש לאדם חפץ למכור יתננו לגר בחינם במקום למכרו לנכרי בכסף מלא. ותירצו **דנבילה אינו שוה לישראל אלא דבר מועט**, אבל הקשה ע"ז בשו"ת נודע ביהודה **הא מדאורייתא מותר לבטל איסור לכתחילה וא"כ שוה הרבה.**

אך י"ל דאע"ג דמותר לבטל, מ"מ ישראל קדושים הם ומקדשים עצמם במותר להם, ואין מבטלין איסורין, וסברא כזו מצינו בחידושי הרשב"א (חולין צ"ח) שכתב דאפי' שהוא מותר מה"ת **מ"מ גנאי הוא לבטל איסור לכתחלה** ע"ש.

וממילא כיון שאין דרך ישראל לבטל איסור שפיר אינו שוה אלא דבר מועט, וז"ש 'לגר **אשר בשעריך תתננה – או מכור לנכרי**", להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי, וא"ת בקושיית התוס' ואמאי יתן לגר בחינם במקום למכרו לנכרי, ואת"ל דזה הוא מחמת דנבילה אינו שוה אלא דבר מעט, הלא קשה קושיית הנוב"י דהלא מותר לבטל וא"כ שוה הרבה, לזה אמר הכתוב כנותן טעם "**כי עם קדוש אתה לה' אלקיך**" וגנאי הוא לך לבטל איסורין ודו"ק.

יל'קוט הגרשוני,
בשם הגה"ק רבי הלל קאלאמייער זללה"ה

כוונת הכתוב 'לשכנו תדרשו'

כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֵיכֶם מִכָּל שִׁבְטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לְשִׁכְנוֹ תִּדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָּׁמָּה: (פרק יב פסוק ה)

וְטַעַם לְשִׁכְנוֹ תִּדְרְשׁוּ. שֶׁתִּלְכוּ מֵאֶרֶץ מֶרְחַקִּים וְתִשְׁאֲלוּ אָנָּה דֶּרֶךְ בֵּית הַשֵּׁם, וְתֹאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ 'לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר ה' אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב' (ישעיה ב ג), כִּלְשׁוֹן 'צִיּוֹן יִשְׁאֲלוּ דֶּרֶךְ הֵנָּה פְּנֵיהֶם' (ירמיהו נ ה), וְכוּ'[א]:

ביאור הכתוב 'מעשרתיכם ותרומת ידכם'

וַהֲבֵאתֶם שָּׁמָּה עֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת מַעְשְׂרֹתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמַת יֶדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם: (פרק יב פסוק ו)

מַעְשְׂרֹתֵיכֶם. מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי לֶאֱכוֹל לִפְנֵים מִן הַמְּחִיצָה. וְאֶת תְּרוּמַת יֶדְכֶם, אֵלּוּ הַבִּכּוּרִים שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם (לְהַלָּן כו ד) וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֶּנָא מִיָּדֶךָ לְשׁוֹן רַשִׁ"י מִדִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ (ספרי יב)[ב].

וְעַל דֶּרֶךְ הַפְּשָׁט, יַזְכִּיר הַכָּתוּב הָעוֹלוֹת וְהַזְּבָחִים שֶׁחַיִּיב לְאָוְכְלָם שָׁם בְּמְחִיצָה לִפְנֵי ה', וְהִזְכִּיר גַּם כֵּן שֶׁיָּבִיא שָׁם הַמַּעֲשֵׂר וְהַתְּרוּמָה, שֶׁיִּתֵּן אוֹתָם לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם מְשָׁרְתֵי הַמִּקְדָּשׁ, וְיִשְׂמְחוּ גַּם הֵם עִמָּכֶם וְעִם בָּתֵּיכֶם' וְכוּ'. וְטַעַם "תְּרוּמַת יֶדְכֶם", מִפְּנֵי שֶׁהַתְּרוּמָה לֹא נִתְּנָה בָּהּ הַתּוֹרָה שִׁיעוּר, אֲבָל הִיא כַּאֲשֶׁר תָּרִים יָדוֹ[ג] וְכוּ'.

וַאֲנִי סוֹבֵר בְּפִשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא זֶה, כִּי "תְּרוּמַת יֶדְכֶם" מַה שֶּׁיָּרִים אִישׁ לֹה' מִכַּסְפּוֹ וּמִזְּהָבוֹ לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ קָרְבַּן עוֹלָה אוֹ זֶבַח. וְהִזְכִּיר בְּקָרְבַּן שְׁלֹשֶׁת מִינִים הַנִּדָּרִים' אֲשֶׁר הֵם חֲרִי עָלַי קָרְבַּן שׁוֹר אוֹ כֶּשֶׂב אוֹ עֵז. וְ'הַנִּדָּבָה' אֲשֶׁר יֹאמַר בְּשׁוֹר וְשֶׂה חֲרִי זֶה עוֹלָה וְאָבִיא אוֹתָהּ לַמִּקְדָּשׁ. וְהַ'תְּרוּמָה' אֲשֶׁר יָרִים מִכָּל אֲשֶׁר לוֹ כֶּסֶף אוֹ זָהָב, אוֹ שֶׁהֵבִיא בְּהֶמְתּוֹ חַיִּין לָעֲזָרָה וַיֹּאמֶר לַכֹּהֲנִים חֲרִי זוֹ מְיֻדֵּי לַשֵּׁם[ד]:

בשר תאוה הותר רק לאחר שכבשו וחלקו את הארץ

כִּי יַרְחִיב ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְאָמַרְתָּ אֹכְלָה בָשָׂר כִּי תְאַוֶּה נַפְשְׁךָ לֶאֱכֹל בָּשָׂר בְּכָל אַוַּת נַפְשְׁךָ תֹּאכַל בָּשָׂר: (שם פסוק כ)

כִּי יַרְחִיב ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ. אֵין טַעַם הַרְחָבָה זֹאת בְּאוֹתָהּ שֶׁיֹּאמַר (לְהַלָּן יט ח) וְאִם יַרְחִיב ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ וְיִסַּפְתָּ לְךָ עוֹד שָׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשָּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה, שֶׁאִם כֵּן לֹא הָיָה בְּשַׂר תַּאֲוָה מֻתָּר בְּכוּלָּם לָאָרֶץ. אֲבָל שָׁם (לְהַלָּן יט א)

מעשה חש"ב

א כוונת רבינו לבאר הלשון 'תדרשו', מה צריכים לדרוש. ע"ז מפרש ששאלו זה לזה איה הדרך להגיע לבית המקדש. ויאמרו איש אל רעהו 'לכו ונעלה אל הר ה'. ואפ"ל כוונתו שאפילו כשיודעים את הדרך, מ"מ מצוה לדרוש מאחרים, היכן הדרך למקום המקדש, כדי שיאמרו להם 'לכו ונעלה אל הר ה'. [דהיינו שלא יעלה לבדו אלא לעורר את כל בני ישראל לעלות אתו].

ב רש"י מפרש 'מעשרותיכם', היינו מעשר בהמה ומעשר שני. 'תרומת ידכם', אלו הבכורים. דאין לפרשם כפשוטם שקאי על תרומות ומעשרות, שהרי תרומות ומעשרות אין צריך לאכלם דווקא בירושלים. אבל מעשר בהמה צריך להקריבה ע"ג המזבח. מעשר שני צריך לאכול לפנים החומה. וכן הבכורים צריכים להביאם לירושלים.

ג רבינו מבאר על דרך הפשט כוונת הכתוב 'מעשרתיכם ואת תרומת ידכם', על 'כל' התרומות והמעשרות, שיש להביאם לירושלים, אף שאינם חובת אכילה בירושלים דווקא, והטעם כדי שיתנו אותם לכהנים ולוים משרתי השם.

ד כוונת רבינו לבאר, דבשלמא לשיטת רש"י ד'תרומת ידכם', היינו בכורים, א"ש הלשון תרומת 'ידכם', דבבכורים כתיב ולקח הכהן הטנא 'מידך', אבל לפירוש רבינו דכוונת הכתוב על כל התרומות קשה למה כתיב תרומת 'ידכם', ולא תרומות סתם. לכן מפרש מכיון שתרומה לא נתנה בה שיעור, והרי כל אחד מפריש כפי שתרום ידו, ולכן נקרא תרומת 'ידכם'.

ה חידוש גדול קמ"ל כאן, דיכול אדם להביא בהמה חולין בעזרה, בלא שיקדישו לשם קרבן מסויים, והכהנים יחליטו

נֶאֱמַר כִּי יַכְרִית ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נוֹתֵן לְךָ אֶת אַרְצָם, וְהֵם שִׁבְעָה הַגּוֹיִם שַׁיְּזַכִּיר בְּכָל מָקוֹם, וְאָז נַבְדִּיל שָׁלֹשׁ עָרִים, וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ (יהושע ב) **וְאַחַר כָּךְ אָמַר, כִּי יַרְחִיב ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ, וְזֶה יִרְמֹז לָעֲשָׂרָה עַמְמִין שֶׁנָּתְנוּ לְאַבְרָהָם. אֲבָל כָּאן אָמַר "כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לְךָ", וְהֵם הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶת אַרְצָם, כִּי מִיָּד לְאַחַר שֶׁכָּבְשׁוּ וְחָלְקוּ הַתֹּר לָהֶם בְּשַׂר תַּאֲוָתָם.**

מהלוקת רש"י ורבינו בביאור הכתוב 'וביום השביעי עצרת לה' אלקיך'

שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת לַה' אֱלֹקֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה:

(דברים פרק טז פסוק ח)

... וְהוֹסִיף 'וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת'. וְטַעְמוֹ שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וְהַשְּׁבִיעִי עוֹד עֲלֵיהֶם עֲצֶרֶת. וְהַטַּעַם, שֶׁיִּהְיוּ עוֹד נֶעֱצָרִים לְפָנָיו לֶאֱכֹל הַמַּצּוֹת. וּבַעֲבוּר שֶׁאָמַר 'עֲצֶרֶת' הִיא, וְיִהְיֶה בְּמַשְׁמָע לִהְיוֹת נֶעֱצַר עַל אֲכִילַת מַצּוֹת בִּלְבַד כְּיָמִים אֲשֶׁר לְפָנָיו, הֻצְרַךְ לְהַזְהִיר שֶׁלֹּא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה וְכוּ':

מעשה חש"ב

בעצמם איזה קרבן להקריבו. כמו שמצאנו כשאדם מקדיש 'דמים' לבדק הבית, כדי שיוכלו לתקן מה שצריכים לתקן, ואינו אומר על מה ישתמשו בדמים שלו, ה"נ בקדושת 'הגוף', דהיינו שיכול להביא בהמה ע"ד שהכהנים יחליטו איזה קרבן להקריבו.

[1] דעת רבינו שלא הותר בשר תאוה 'מיד' כשנכנסו לארץ ישראל, רק אחר ארבעה עשרה שנה שכבשו וחלקו הותר להם בשר תאוה.

ואפ"ל טעם הדבר שרבינו לשיטתו לקמן שמבאר הכתוב הנותן טעם שהתירו בשר תאוה 'כי ירחק ממך המקום' ולא יוכלו לבוא ולעשות שלמים כל יום. שאין הכוונה שבשר תאוה יהיה מותר רק כשהמקום יהיה רחוק, דא"כ תושבי ירושלים יהיו אסורים בבשר תאוה. רק כוונת הכתוב הוא על הזמן שהקב"ה ירחיב את גבולכם, ולא ישבו כולם סביב המשכן כמו שהיה במדבר, אז יהא מותר בשר חולין.

א"כ אפשר לומר דמכיון שאותן ארבעה עשרה שנה של כיבוש וחילוק היה מותר הבמות, א"כ לא שייך טעם ההיתר 'כי ירחק ממך המקום', הרי כל אחד היה יכול לבנות במה ולהקריב עליה קרבנות. רק אחרי ארבעה עשרה שנה של כיבוש וחילוק שאז בנו משכן שילה, ונאסרו הבמות, לכן על אותה זמן הותר בשר תאוה ודו"ק.

[2] רש"י מפרש (באופן א) 'וביום השביעי עצרת וגו", היינו עצירת מלאכה. אמנם רבינו מפרש כוונת הכתוב 'ששת ימים תאכל מצות, וביום השביעי עצרת', שגם ביום השביעי עדיין נעצרים לפניו באכילת מצות.

ואפשר לומר דרש"י לשיטתו ורבינו לשיטתו, בהקדם דברי החת"ס (שם) המבאר דברי רבינו מאי טעמא נעשה שביעי של פסח טפל לענין אכילת מצה להששה ימים, ומהיכי תיתי לחלק ביניהם. ותירץ שיש ב' טעמים לאכילת מצה. א שהרי הוא לחם עוני, ומזכיר העינוי שבמצרים. ב. מטעם חפזון כי גורשו ולא הספיק בצקם להחמיץ. והנה בכל ששת הימים המה נמשכו אחר תחילת הגירושין שגורשו ממצרים, משא"כ יום השביעי נהפוך הוא שהמצרים רדפו אחריהם ורצו להחזירם למצרים, ונתבטל טעם החפזון. ומ"מ יש זכר לעוני ועינוי. ויען כי שביתה ממלאכה היא זכר לחירות מעבדות במצרים, ומצה בשביעי היא רק זכר לעבודה ולא לחירות, ע"כ הוה כתרתי דסתרי אהדדי, ע"כ אמר עצרת למצה, ואפ"ה לא תעשה מלאכה, עכתו"ד החת"ס.

העולה מן האימורין בביאור דעת רבינו, דששת ימי פסח המצה מרמז על חירות, כי גרשו ממצרים ולא הספיקו בציקם להחמיץ. ואפשר לומר דרבינו לשיטתו למש"כ לבאר הכתוב (שמות יד ה) 'ויגד למלך מצרים כי ברח העם', מה היה הסימן שברח העם, וכן מה הטעם שכתוב שם (שם פסוק ח) 'ובני ישראל יוצאים ביד רמה' וז"ל "שעשו להם דגל ונס להתנוסס, ויצאים בשמחה ובשירים בתף ובכנור כדמות הנגאלים מעבדות, לא כעבדים העתידים לשוב לעבדותם, וכל זה הגד לו". הרי לנו לפי דרבינו שהסימן שיצאו לחירות, ולא ע"מ להחזיר משום שעשו להם דגל, ויצאו בשמחה בשירים בתוף וכנור, וסימן זה היה כל הששת ימים, בין בימים שהלכו והתקדמו לים סוף, ובין בזמן שנאמר להם 'וישבו יחנו על פי החירות', דאע"פ שאז חזרו וישבו על פי החירות, דלא עצם ההליכה היה הסימן של חירות, אלא השמחה השירים בתוף וכנור. ובזה א"ש שהששת ימים מרמז על ענין החירות.

אמנם לפירש רש"י (שם) מהיכן ידע פרעה כי ברח העם, כי שלח עמהם אקטורין, וכיון שהגיעו עד שלשת ימים שקבעו לילך ולשוב וראו שאינם חוזרים למצרים, חזרו והגידו לפרעה.

נמצא לפי רש"י עצם הליכה של שלשה ימים זה היה הסימן שיוצאים לחירות, ולא אופן ההליכה שהלכו בשמחה וכדומה. וא"כ בשלמא בשלשה ימים שהלכו, שפיר יש רמז לחירות, אבל בזמן שנאמר להם 'וישבו ויחנו על פי החירות', לא היה שום פעולה של חירות. נמצא לפירוש רש"י זה שאוכלים מצות בחלק השני של היו"ט אינו משום חירות אלא משום זכר לעבדות.

ולפי האמור נמצא שרש"י לשיטתו ורבינו לשיטתו. רש"י לשיטתו דחלק שני של הפסח אכילת מצה הוא זכר לעבדות, לכן לא הוצרך הכתוב לומר שגם שביעי של פסח צריך לאכול מצות, לכן מפרש 'עצרת לה' אלקיך', שהיינו עצירת מלאכה. אמנם רבינו לשיטתו שכל יו"ט פסח טעם אכילת מצה הוא משום זכר לחירות, ובשביעי של פסח שלא שייך טעם זה היה סברא לומר שליכא חיוב אכילת מצה, לכן הוצרך הכתוב לומר עצרת לה' אלקיך', שיהיה נעצרים לפניו באכילת המצה.

עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ

(דברים יד, כב)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפרשת השבוע פ' ראה, מצינו (דברים יד, כב) **עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ, וב'פסיקתא רבתי'** (פיסקא כ"ה) **מובא: "עשר תעשר את כל, מהו את 'כל' אפילו ממונך, אמר רבי שמעון בן לקיש בשם רבי יהודה בן חנינא נמנו באושא שיהא אדם מפריש חומש נכסיו, מה טעם כדי תרומות ומעשרות". ופירושו: ששיעור פירוש תרומות ומעשרות כולם יחד עולים חומש תבואתו, כיצד עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני, ועוד תרומה גדולה, ואע"ג שאינו חומש דווקא אלא קצת פחות מזה מדאורייתא, עי"ש, ומבואר ד'חייב' אדם להפריש חומש ולא רק דשרי להפריש.**

וכן הוא ב'ירושלמי' (מס' פאה פ"א ה"א, מס' כתובות פ"ד ה"ח)**: "אמר ר"ש בן לקיש, נמנו באושא שיהא אדם מפריש חומש נכסיו למצוה", עי"ש.ולכאורה משמע דהתקנה הוא "להפריש" חומש נכסיו.**

אולם במס' כתובות (נ:) מבואר בגמ' דתקנת חכז"ל "שלא יבזבז אדם יותר מחומש", אין בזה חיוב ליתן חומש לצדקה, רק אם נותן צדקה לא יתן יותר מחומש. וכך איתא שם: "א"ר אילעא באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, תניא נמי הכי המבזבז אל יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות". ולמידין ממה שנדר יעקב אבינו כדכתיב "וכל אשר תתן לי עשר תעשר, דהיינו שתי עשיריות שהם חומש, עי"ש. ועכ"פ מבואר דהתקנה הוא דאל יתן יותר מחומש.

וב'מהר"ש סירילאוי' וב'פני משה' ועוד מפרשי הירושלמי כתבו, דכוונת הירושלמי נמי הוא דאדם יפריש חומש נכסיו למצוה 'ולא יותר', עי"ש, וכן פירשו בכתובות.

אבל בפירש המשניות (מס' פאה שם) מבואר דתקנה הוא ליתן חומש דוקא, וז"ל: "ומה שאמר גמ"ח אין לה שיעור רוצה לומר לעזור האדם בגופו, אך שיעזור אותו בממונו יש לו שיעור והוא חמישית ממונו ולא יתחייב לתת יותר מחמישית ממונו לבד אם עשה כן במדת חסידות, ואמרו נמנו באושא להיות אדם מפריש חומש נכסיו למצוה" וכו', עי"ש. וכן פסק ה'רמב"ם' בהל' מתנות עניים (פ"ז ה"ה) וז"ל: "בא העני ושאל די מחסורו ואין יד הנותן משגת נותן לו כפי השגת ידו, וכמה עד חמישית נכסיו מצוה מן המובחר, ואחד מעשרה בנכסיו בינוני, פחות מכאן עין רעה, וכ"כ הטור (סימן רמ"ט).

וב'בית יוסף' (שם) אחר שמעתיק הגמ' בכתובות שם כתב, וז"ל: "ואע"ג דלא משמע מהכא שיהא מצוה לבזבז חומש, דלא קאמר אלא שאם בא לבזבז אל יבזבז יותר מכן, מהירושלמי דריש פאה נראה שהוא מצוה, וגם מתלמודא דידן יש לדקדק דמצוה מן המובחר לבזבז חומש דמייתי להא דתקנת אושא מדכ' עשר אעשרנו לך דהיינו תרי עישורי", עכ"ד. [ובהגהות 'מור וקציעה' מהיעב"ץ כתב על דברי ב"י, בזה"ל: נ"ל

שבא הרמז בתרי עשורי לומד שעיקר המצוה הוא מעשר ואם רואה שאין מעשר אחד מספיק אז יפריש עוד מעשר שני עי"ש].

אולם בודאי גם הרמב"ם מודה דאסור לבזבז יותר מחומש מנכסיו, שכתב בהל' ערכין וחרמין (פ"ח הי"ג) וז"ל: "לעולם לא יקדיש אדם ולא יחרים כל נכסיו, והעושה כן עובר על דעת הכתוב שהרי הוא אומר 'מכל אשר לו' ולא 'כל אשר לו' כמו שבארו חכמים, ואין זו חסידות אלא שטות שהרי הוא מאבד כל ממונו ויצטרך לבריות ואין מרחמין עליו, ובזה וכיוצא בו אמרו חכמים חסיד שוטה מכלל מבלי עולם, אלא כל המפזר ממונו במצות אל יפזר יותר מחומש, ויהיה כמו שצוו נביאים מכלכל דבריו במשפט בין בדברי תורה בין בדברי עולם, אפילו בקרבנות שאדם חייב בהן הרי חסה תורה על הממון ואמרה שיביא כפי מסת ידו, קל וחומר לדברים שלא נתחייב בהן אלא מחמת נדרו שלא ינדור אלא כראוי לו, שנאמר איש כמתנת ידו כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך", עי"ש. (וע"ע בגבורת ארי (תענית כד. ד"ה הוו טשו מיני') דהאריך בשיטת הרמב"ם בזה).

וב'אגרת תימן' (פרק ד') כתב הרמב"ם על אחד דאמר שהוא משיח, דזהו א' מהראיות דהוא משיח שקר, וז"ל: "ואחת הראיות שהוא עם הארץ שצוה לפזר אדם כל ממונו ושיתנדבו לעניים, וכל השומעים לו הם טפשים והוא חוטא שעושה היפך התורה, הואיל ואין ראוי לתורתנו לעשות צדקה מכל ממונו אלא מקצתו, שכן כתוב (ויקרא כז, כח) אך כל החרם אשר יחרים לאיש לה מכל אשר לו, ואמרו מקבלי השמועה מכל אשר ולא כל אשר לו, ושמו לנדבה גדר וגבול והוא החומש, שאמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, ואין ספק ששכלו ולבו שנשאוהו לומר שהוא משיח הוא אשר נשאו לצוות בני אדם לצאת מכל קניינם להתנדבו לעניים, ונעשו הם עניים והעניים עשירים וחייבו עצמם מן הדין להחזיר להם ממונם" וכו', עי"ש.

והחיד"א ב'ברכי יוסף' (סימן רמ"ט) האריך בזה, דלכאורה דבריו הק' של הרמב"ם ז"ל סותרים בתקנת אושא בדין חומש, אי התקנה הי' ליתן חומש אבל אם רוצה יכול ליתן יותר ממדת חסידות, או דהתקנה הוא דאל יתן בשום אופן יותר מחומש, ומסיק שם בזה"ל: "ואפשר ליישב דהרמב"ם ז"ל בפירושו סבר דיש חילוק בין רוצה לחלק נכסיו לעניים מאליו ומעצמו, ובין אם האלהים אינה לידו פדיון שבויים או כי יראה ערומים או רעבים גם צמאים נפשם תתעטף נשים וטף, וסבר הרב דהכי תקון, דאם לא נזדמן לו אחת מהנה אין לו חיוב לבזבז חומש וכי תאוה נפשו לבזבז אל יבזבז יותר מחומש כלל אפילו דבר מועט וכו', ואולם כי יקרא שבוים ואת פת רוצי"ם וערומים אז חיובא רמיא לתת חומש, והיינו דאמרו בירושלמי פ"ק דפאה באושא נמנו שיהא אדם מפריש חומש מנכסיו למצות, וריהטא דלישנא משמע שצריך להפריש, ומפרשה הרב בנזדמן לידו חדא מהני מילי ודכוותייהו וכמו שכתב בהדיא בפירושו, וזה שדקדקו בתלמודין פרק נערה ואמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, דוקא מבזבז שמחלק נכסיו לעניים בלי שאלה ובלי סיבה מחודשת, ואם בא לידו פדיון שבויים והצל נפשות ומטים להרג ודכוותייהו חומש חיוב ואם רוח נדיבה שבו מסלקת את הדמי"ם ומוסיף על חומש רשאי ומדת חסידות היא, ועלה בידינו דהירושלמי והבבלי שוים, ומדקדוקי סופרים לשון חכמים בשני התלמודים שפר קדמיה לחלק חילוק זה. ולזה מטין דברי הרמב"ם בחיבורו, דבסוף ערכין שכתב לעולם לא יקדיש אדם ולא יחרים כל נכסיו וכו' אלא כל המפזר ממונו אל יפזר יותר מחומש, מיירי כשהוא מעצמו בא לחלק דומיא דמקדיש ומחרים ועליו אמרו אל יבזבז יותר מחומש, אמנם פ"ז דמתנות עניים כתב בא העני ושאל די מחסורו ואין יד הנותן משגת, נותנין לו כפי השגת ידו וכמה עד חמישית נכסיו מצוה מן המובחר וכו', ושם לא כתב דלא יתן יותר מחומש ומשמע דכאשר יהיה האופן דבא העני ונזדמן אחת מהנך אז אם רצה להוסיף ממדת חסידות רשאי להוסיף וכמ"ש בפירושו, אבל יש קצת הפרשה בין פירושו לחיבורו, דבהזדמן אחת מאלה, לפי פירושו חייב לתת חומש, ולפי חיבורו אינו חיוב רק מצוה מן המובחר לתת חומש", עי"ש. ויסוד דבריו הק' מבואר במהר"י קורקוס בהל' מתנו"ע (פ"ז ה"ה) מכ"י הנדפס במהודרת פרענקל, עי"ש.

המשך המאמר בגליון שבוע הבא בס"ד

◆ פרק ה' ◆

משנה ו

עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואלו הן, פי הארץ. כתב בתוספות יום טוב אלו עשרה דברים שוים לעשרה המאמרות שבהן נברא העולם, שכן במאמר הרשון סיפר הכתוב בענין הארץ שהיתה תוהו, ע"ש ולדרכו נלך.

וגל"פ בהקדם מה שנאמר בבריאת האדם (ברא"ר פ"ח ס"ו) ויאמר נעשה אדם, ואמרו חז"ל (סנהדרין לח:) מכאן פקרו המינים לומר שאי אפשר לדבר, דכתיב נעשה לשון רבים. ומניינו שאי אפשר לדבר, הע' אמרו במדרש (ב"ר פ"ח ס"ח) שרצה הקב"ה ללמד לאדם מדת ענוה שיהא הגדול נמלך בקטן, כשם שנמלך הקב"ה בפמליא של מעלה בבריאת האדם, והנ' הביא ע"ו זללה"ה בישעי' משמיה דרב האי, על פי המדרש (ויק"ר פכ"ד ס"ג) הטוב נותן הקב"ה בעלמו, ועל הרע הוא מתייעץ עם בית דינו. וכיון דנוח לו לאדם שלא נברא (עירובין יג:), על כן נאמר נעשה אדם בלשון רבים, שהמתיעץ בבילול עם בית דינו, עכ"ד.

ומש כתב המהרש"ל בחידושי יבמות (מכות כג:) בביאור מאמרם נמ"ו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא משנברא, דהיינו שמנו מנין המצות ורבו הלאווין שהן סמ"ה על העשין שהם רמ"ח, וקרוב הדבר להפסד ורחוק משכר, עכ"ד. ומתקשו בזה המפרשים הלא מפי עליון לץ תצא הרעות, והאיך יתכן שנברא את האדם קרוב אל ההפסד ורחוק מן השכר.

ומתאמרע משמיה דהרה"ק הרבי ר' אמשלקשבורג זי"ע (הובא בהקדמת מזיר השם) על פי מה שאמרו חז"ל (קידושין לט:) מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה. ואם כן יש בקיום מצות עשה שני פעמים רמ"ח, פעם אחת על המעשה ופעם אחת על המחשבה, מה שאין כן בלא תעשה לץ נחשב רק המעשה, והוי קרוב לשכר ורחוק מן ההפסד, וזהו ביאור הכתוב (ברמב"ם ו ה) וירע ה' כי רבה רעת האדם בארץ, היינו שרבו הלאוין על העשין, וממילא רבה רעת האדם כי קרוב להפסד מלשכר, אך אלמלי היו לו מחשבות טובות היה מדה טובה מרובה, אבל לץ עקא כי כל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, ואף בעשותו אחת ממצות ה' מעורב במחשבתו מחשבת פיגול, ולכן וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ, דנוח לו שלא נברא, עכ"ד ודפח"ת.

והנה כתב בנועם מגדים (פתיחת הספר) לפיה שהמחשבה נחשב כמעשה, כי אמרו חז"ל בסמ' שבת (דף קיט:) מניין שהליבור כמעשה שנאמר (תהלים לג ו) בדבר ה' שמים נעשו. והנה זה נלמד גם לענין המחשבה, כי ידוע (רמ"ע מפאנו לב.) דברמ"ח נמי מאמר הוא, וכתבו המפרשים (מז' הקודש ב"ר פ"ג ס"ד) למשום הכי לץ כתיב בה לשון ויאמר, שלץ היה מאמר בפירוש שלץ במחשבה, ולכן תרגם ירושלמי על תיבת ברמ"ח, בחוכמת. ומעתה ממעשה שמים וארץ שנברלו במחשבה, נלמד למחשבה כמעשה, עכ"ד.

ומבואר מזה כי מאמר הרשון במעשה ברמ"ח זה מורה שאלו הקב"ה המחשבה נחשב כמעשה, וממילא מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, ונוח לו לאדם שנברא, וכיון דנוח לו לאדם שנברא, אם כן מה שנאמר נעשה אדם בלשון רבים הוא כדי להורות מדת ענוה שיהא הגדול נמלך בקטן.

ובזה יתפרש מה שנברא פי הארץ מכוון נגד מאמר ברמ"ח, כי מאמר ברמ"ח נחשב למאמר מזה נלמד שהמחשבה כמעשה, וכיון שמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה הרי אמרינן נוח לו לאדם שנברא, וכיון דנוח לו לאדם שנברא הרי מה שנאמר נעשה אדם

בלשון רבים בא להורות מדת ענוה, ולכן נגד זה נברא פי האדם לצוות את קרח אשר נתגאה בעשרו נגד משה רבינו, כי מעמר ברשעים מורה על ענוה, ולכן רמוז לענוש את קרח אשר לו הכניע משה ומהרן.

ולכוונה זו אמרו חז"ל (סנהדרין לט:) ויקח קרח, שלקח מקח רע לעצמו. פי' לשיטתו שהתגאה במדת הגאוה, על כרחך מה שנאמר ועשה אדם בלשון רבים הוא משום דגוה לו לאדם שלא נברא, ועל הרע הקב"ה מתייעץ עם בית דינו, ואם כן זהו שנתגאה לקח מקח רע לעצמו, היינו מציאות בריאתו נעשה רע דגוה לו שלא נברא.

*

פי הארץ. יש לתת טעם לשבח למה נברא פי האדם בין השמשות דייקא. בהקדם מה שמצינו בגמרא (נדרים לט:) בשעת מחלוקת קרח ועדתו עלו שמש וירח ועמדו, רצונו של עולם שם יאמר עושה דין בשמים ויהיו מאירים, ואם לאו אין אנו מאירים. ולכאורה צריך ביאור למה בקשו למנוע את אורם שם לא יעשה דין בטובת משה רבינו.

ובילקוט ש"ו אלה"ה בעלי חיים (פ' קרח) על פי מה דאיתא בגמרא (שבת פח:) הנעלבין ואינן עולבין שומעין חרפתן ואינן משיבין, עליהן הכתוב אומר (שופטים ה לא) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. ופירש הרי"ף בעין יעקב, על פי הגמרא (סוטה ה:) שאמרה ירא לפני הקב"ה מי שפשר לשני מלכים שיתחמשו בכחר אחד, אמר לה לכי ומעטי את עצמך, ע"ש. הרי שהקב"ה נתן מעלה ויתרון לשמש למשול ביום ובלילה, ואע"פ השמש בגבורתו להיותו נעלב מן הירח, כן יאיר מעלה ויתרון האדם הנעלב, עכ"ד. ולכן במחלוקתו של קרח איתא לחלוק על מלכותו של משה רבינו, והיה משה רבינו נעלב ממנו, השמש והירח מגרו עוז לעזרת ה' בגבורים וחסו על כבוד לדיק, ואמרו שלריך לעשות משפט לקרח, בשמרם כמונו כמוהם כשאר הירח נתמעטה מפני אקונתה על השמש וכן השמש נתעלה עבור שהיתה עלובה, כן בדין הוא שיטול משה את שכרו וקרח יבוש על עוונו, עכ"ד.

והיה בשעת בין השמשות כשאר יצטו בללי ערב והשמש בא והלבנה יוצאת אז ניכר מעלת השמש על הירח, שהשמש יש לו מעצמו אור בהיר בשחקים, והלבנה אין לה זהרורית מעצמה והיא מקבלת אור מן השמש והכוכבים מסייעים לה, וזוה נרמה בעליל שנתן הקב"ה שכר לשמש להיותו עלוב, ועוגש ללבנה על שנתקנאה בזולתה.

ולכן בשעה זו של בין השמשות נברא פי האתון, כדי להעניש קרח ועדתו שנתקנאו במשה, ולרומס קרן הנלילקים משה ואהרן שהיו נעלבים ואינם עולבים.

*

פי האתון. יש לתת טעם לדבר למה נברא פי האתון בערב שבת בין השמשות.

ופ"ל דהנה הקב"ה הוא שומר עמו ישראל לעד שלא יגרע להם שום מוק ולא יחול עליהם שום קללה, והוא על פי חוקי התורה, כי הקב"ה שומר משמרתה של תורה (ירושלמי רפ"ה דשבת פ"ג ה"ג), ולפיכך (בבא קמא פח:) במלות השבת בחילה, והשבותו לו (דברים כב ג), זה השבת גופו. ממנו במלות השבת בחילה כתיב (דברים כב ו) והתעלמת, ואמרינן (בבא מציעא ל.) פעמים שאתה מתעלם אם אינו לפי כבודו. ואם כן כשיכול הקב"ה הוא זקן ואינו לפי כבודו להסגיח בבני אדם השפלים לשמרם ולהגילם מכל מוק וקללה. ממנו בש"ע (או"ח סי' רס"ג ס"ג) אינא פלוגתא לי זקן ואינו לפי כבודו רשאי להחמיר על עצמו ולהחזיר לפניו משורת הדין, ע"ש.

ויתכן לומר על דרך ממרם ז"ל (סוטה ח:) במדה שאדם מודד מודדין לו, וכן על ידי שבני ישראל מקיימים מה שנאמר (שמות יח כ) ואת המעשה אשר יעשון, וכדרשת חז"ל (בבא מציעא ל:) זו לפניס משורת הדין, גס הקב"ה נוהג עמהן לפניס משורת הדין, ומקיים מלות השבת גופו, לשמור אותנו מכל אויב ואורב ומכל עקמין בישין, ומגילנו מכל מוק וקללה.

ולכן בערב שבת בין השמשות נברא פי האתון, שהיה גלוי לפני ה' בשעת בריאת שמים וארץ שבשעה זו עתידין בני ישראל שיוסיף על אחד מיזה זמן מחול על הקודש, והוא לפניס משורת הדין, למן התורה לי ברגע אחד, ועל כן נתעורר שהקב"ה ישמור אותנו מכל אויב ואורב, ונברא פי האתון, כדי לעכב את בלעם שלא ילך לקלל את אומניהן של ישראל.

משנה י

האומר שלי שלך שלך זו מדה בינונית. פפ"ל בהקדם דברי הרמב"ם בפירוש המשניות (פאה פ"א מ"ו) המצות כולן נחלקין על שני חלקים, הא' במצות המיוחדת לאדם בגפשו כמה שים בינו ובין הקב"ה, כגון ציצית ותפילין ושבת ועבודה זרה, והב' במצות התלויות בתועלת בני אדם, כגון מזהרה על הגניבה והתונאה והתיבה והטהירה, וכשיעשה האדם המצות המיוחדת לנפשו מה שים בינו ובין בוראו תמשך לו לאדקה ויגמלהו הקב"ה עליה לעולם הבא, וכשיעשה האדם המצות התלויות בתועלת בני אדם, תמשך לו לצדקה לעולם הבא לפי שעשה המצות, וימצא טובה גם בעולם הזה בעבור שנהג מנהג הטוב בין בני אדם, עכ"ל.

וזהו האומר פי' שמושך בעבודתו בקיום מצות ה', שלי שלי, היינו על המצות שהם לגרכי לתועלת יחוד בני אדם, יש לי שכר בעולם הזה, ושלך שלך, היינו על המצות שהן בין אדם למקום, השכר הוא שמור לעולם הבא אשר עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו, זו מדה בינונית, אבל החסיד הוא מושך כלל בשביל השכר, והוא עושה את כל מעשיו לשם שמים שלא על מנת לקבל פרס.

משנה יז

כל מחלוקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים, איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת הלל ושמאי. יתבאר על פי מה שמצינו שני ענינים בעבודת הצדיקים קדושי עליון, הא' כתב בעבודת ישראל (פ' במקומי) לפרש מה שמצינו לעיל (פ"ג מ"ג) הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מורא איש את רעהו חיים בלעו, להיה העובד את הש"ת בהבה תמיתית צריך שיהיה לו גם מדת היראה להגדיל ולעמת את האהבה, דאלולא היראה יוכל להתקרב אל הש"ת מרוב אהבה עד כלות הנפש, כענין שנאמר בנדב ואביהוא (ויקרא פ' י) בקרבתם לפני ה' וימותו, שקרבו את עצמם יותר מדאי ונשאר נשמתם דבוק במקורם, וזה שאמרו הוי מתפלל בשלומה של מלכות, היינו שיהיה לך שלימות של מלכות שמים מאהבה ומיראה, שאלמלא מורא"ה, היינו שאם לא יהיה לו מדת היראה, איש זה הקב"ה, את רעהו זה העובד מאהבה, חיים בלעו, עכ"ל.

הב' כתב בנועם מגדים (פ' נצבים) להיפך מזה, כי ידוע לקדושים וטהורים בני עליה שבעת מגבורת היראה האמיתית באדם פעמים יבוא בסכנה רבה להבטל ממציאות מחמת היראה, וה' ילהיבו מרחם בעת רצונו לאדם בבחינה זו שולח אהבה בלבו לבטות היראה ויאחר בחיים טובים ומתוקים, וזהו (דברים ד ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים, ר"ל בשני הבחינות כאחד הוי"ה ואלהי"ם יאחר בחיים, אהבה היא משורש שם הוי"ה ב"ה ויראה משורש שם אלהים, ובעת מגבורת היראה אל הדביקות בהוי"ה יחזיקהו להחיות נפשו, עכ"ל.

ובדרך זה יתפרש המשנה מחלוקת שהיא לשם שמים, היינו מחלוקת בדרך עבודתו ית"ש, סופו להתקיים, כי דברי שניהם נשארו קיימים ועומדים מבטלים, כי לפעמים יש צורך לעבדו ית"ש בחופן זה ולפעמים יש צורך שיהיה העבודה בחופן השני, ומפרש זו מחלוקת הלל ושמאי, כי מבואר בזוה"ק (פינחס דף רמה.) שמשמי היה מסטרא דיראה וגבורה, והלל מסטרא דחסד ואהבה. והצדיקים הקדושים המשלימים את נפשם בעבודה שלימה לפני ה', הם צריכים לנקוט כדברי שניהם, כי בעת תגבורת מדת אהבה, שיש חשק יאר תלה נפשם מרוב אהבה, צריכים לנקוט במדת שמאי להתלבש ביראה, ובעת יאר יתגברו במדת היראה בשלימות, ויש חשק יאר יתבטלו ממציאות מרוב היראה, הקב"ה שולח בהם התעוררות באינת אהבה מדת הלל לכבות את היראה, למען יתקיימו חיים בעולם הזה לאורך ימים.

*

איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת הלל ושמאי. י"ל בדרך רמז, בהקדם מה דאיתא במס' רבא השנה (דף יז:) שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור והראה לו למשה סדר תפלה של י"ג מדות של רחמים, ואמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה

ומני מוחל להם. והקדמונים (פליטין פ' שלח) מקרו זה אי צריך עשיה בפועל ממש להיות רחוס וחנון וכדומה, או סגי בחמירת הי"ג מדות של רחמים בלבד.

והפלאה בפיס יפות (פ' תצא) כתב להוכיח דסגי בחמירת הי"ג מדות של רחמים ואין צריך עשיה בפועל, שהרי מדה הרעשונה הוא לא, ואי אפשר לאדם לעשות מדת אל ממש, ועל כרחך צריך לומר דדי בחמירת י"ג מדות של רחמים, וזה שאומרים (בפליטות) ע"ל הוריח לנו לומ"ר שלש עשרה, שמדת ע"ל מורה לנו דמה שנאמר אם יעשו בני כאדר הזה היינו בחמירה לבד ולא בעשיה, עכ"ד.

וכן בגרגע דכלה (פ' ויחי) כתב שאין ראיה מזה, דהרי מצינו ליעקב שנקרע חֵלְ (מגילה יח.), שנאמר (בראשית לג כ) ויקרע לו אל אלהי ישראל, הרי שאפשר לאדם להגיע לבחינת ע"ל ממש, ולפי זה כדי שיתעוררו הי"ג מדות של רחמים צריך לעשות כמדתם בפועל, וזה שאמר (בראשית מט ג) ושמעו אל ישראל אביכם, ובמדרש רבה (פל"ח ס"ג) רבי פנחס אמר שמעו חֵלְ, הוא ישראל אביכם. הכוונה כי יעקב אבינו ברצותו להדריך את בניו להלוך בדרכיו יע"ש, אמר שמן החיוב עליהם דוקא בפירוש יעשו לפני ממש, כי גם ממדה הרעשונה אין ראיה, דהרי ישראל אביכם נקרא חֵלְ, עכ"ד. אך בשמנה לחמו (לשון הסוכות פ"ג) כתב שהמדרש דרש מה שנאמר ושמעו אל ישראל אביכם, אל תיקרי חֵלְ (בסנהד' ל) אלא קרא חֵלְ (בגיר"י מסת הפ') ישראל אביכם, דיעקב היה נקרא חֵלְ, ע"ש. נמצא דלי אמרינן יש אם למקרא אז לא נקרא יעקב אל, ואז די בחמירת י"ג מדות של רחמים, ואי יש אם למסורת, אמרינן חֵלְ ישראל אביכם בחינת אל, ונריך עשיית י"ג מדות של רחמים בפועל להדבק במדותיו יתברך שמו.

וזה נרמז במאמר המשנה, מחלוקת שהיא בשם שמים, היינו אם בשר ודם יוכל להקרע בשם שמים ולהיות נקרע חֵלְ, מחלוקת הלל ושמאי, דבמס' סנהדרין (דף ז.) סבירא להו לבית שמאי דים אם למקרא, ובית הלל פליגי עלייהו. נמצא לבית שמאי אמרינן לא שים אל, ודי בחמירת י"ג מדות של רחמים, מה שאין כן לבית הלל דים אם למסורת, אפשר לאדם להיות בבחינת אל ממש, ובכדי שיתעוררו הי"ג מדות של רחמים, צריך עשיה בפועל ממש.

משנה יח

משה זכה וזכה את הרבים, זכות הרבים תלוי בו, שנאמר צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל. ובמדרש שמואל הקשה, לית מאן דליה מפסוק זה, שלא נזכר כאן כלל אם זכות הרבים תלוי בו או לא.

ויצוחר על פי מה שכתב הפרשם דרכים (דרוש יג) לפרש המדרש אתה המילות להרחות את עצדך את גדלך, זה הכח. על פי מה דאיתא בפרק קמא דתענית (דף ט.) פרנסה בשביל רבים, שנאמר (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם וגו', ופריך והא מן בזכות משה, ומשני שאני משה כיון דלרבים הוא צעי כרבים דמי. ובפרק קמא דברכות השנה (דף יז:) אמר רבי יוחנן גדולה תשובה שמקרעת גזר דין של משה, והקשו על זה מהא דתניגן דאם אב בינתים אין רואם השנה ליום הכפורים מוחלין לו, ואם לאו אין מוחלין לו, ומתרץ לא קשיא כאן בינוד כאן בציבור. וזה היה תמיהת משה מה זאת שלא נתקבל תפלתו, וכי תימא שהיה לאמר גזר דין דציבור לא מהני תפלה, לזה אמר אתה התילות להרחות את עבדך את גדלך זה הכח, אם כן על כרחך דמשה יש לו דין רבים, אם כן גם לאמר גזר דין מהני תפלה, עכ"ד. (ואמנם הגזירה שלא יכנס לארץ לא עלתה לו לבטל, מאחת סיבה מיוחדת לטובת כל הדור וכמבואר בספה"ק).

והנה הרה"ק רבי יצחק מנעשכיז זללה"ה (מולדות יצחק ויו"ט) פירש מה שאומרים (תפלת מוסף ליו"ט) בגלל אבותינו לבון בהקב"ה כביכול שיתרצה לעמו ויתנהג במדת הרחמים, עכ"ד. ועל דרך זה יתפרש הכתוב לדקת ה' עשה, היינו שמשה רבינו עשה ופעל שיתנהג ה' במדת הצדקה ויתרצה לעמו, בעת שהיה משפטי"ו עם ישראל, שהיו רוצים למדת הדין.

ובזה יתפרש המשנה, משה זכה וזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, היינו שהיה לו דין רבים, ומייתי ראיה ממה שנאמר לדקת ה' עשה, דבר זה עשה משה רבינו שיתנהג ה' במדת הצדקה, בעת שהיה משפטי"ו עם ישראל, והיינו דלמ לומר גזר דין של מעלה ביטל משה את הגזירה, ומשו"ה נתבטל שזיכה את הרבים על כן זכות הרבים תלוי בו שהיה לו דין רבים.

מס' ברכות - דף מ"ב

רב יהודה בר חביבא, או רב יהודה חביניא

רב יהודה הוה עסיק ליה לבריה בי רב יהודה בר חביבא. הנה **מרן הק' בעל ישמח משה זללה"ה** כתב על זה בתשובה (השיב משה סימן סט) דלכאו' יש לעיין איך יתקיים בזה מש"כ בצוואת ריה"ח (סימן כד) ששני בני אדם ששמותיהם שווים לא יזדווגו יחד בילדיהם, וכאן מבואר שנשתדך רב יהודה עם רב יהודה בר חביבא ע"ש. וע"ע בשו"ת זכרון יהודה ח"ב (סימן קמו וקפז) מש"כ בזה. אכן בספר "מגדים חדשים" (ח"א, ע' שצ"ב) העיר בזה שבדק"ס כאן הגירסא בי רב חביבא. וע"ע ביוחסין (השלם, ע' קמז) שגרס **רב יהודה חביבא** ע"ש, ולפי זה י"ל שהיה לו שני שמות.

תכף למים אחרונים יברך

תכף לנטילה ברכה, זה לשון **הרה"ק רבינו חיים ויטאל זי"ע ב'שער המצוות'** (עקב, ע' ק"ו) **אין להפסיק כלל בין מים אחרונים לברכת המזון,** ופעם א' הייתי לפני מורי (האר"י) ז"ל, ובא לפני אדם אחד, ואמר לי כי זה לו שני ימים שאירע לו כאב חזק בכתפו, ונסתכל בו מורי ז"ל ואמר, כי בא לו כאב זה מפני שהפסיק בין מים אחרונים לברכת המזון בקריאת פרק משניות, ועבר על מ"ש רז"ל (ברכות דף מ"ב ע"א) תכף לנטילה ברכה, דהיינו נטילת מים אחרונים, ולכן תכף נהפך לכת"ף, והרגיש בו כאב. ולכן צריך ליזהר שלא להפסיק בין מים אחרונים לברכת המזון כלל, אפילו בד"ת, ואם הוא רוצה לעסוק בד"ת כמ"ש רז"ל, יעסוק בתורה קודם שיטול מים אחרונים.

דף מ"ג

הטעם שרק בהבדלה נותנין לתוך העינים כסגולה

בקדושא דבי שימשי (ברכות מג:), מרא דארעא דישראל הגאון רבי משה שטערנבוך שליט"א כותב בספרו 'פשט ועיון' (ח"א עמ' קנ"ב) הנה ברש"י מפרש ששותה כוס של קידוש בלילה, אבל התוס' בפסחים (דף ק:) מפרש שנותן לתוך עיניו מיין והיא סגולה למאור עינים, וכן בטור סימן רס"ט, ואצלינו נהגו רק בהבדלה ליקח מיין ויתן לעינים ולא בקידוש שבו נאמר עיקר ענין זה, וצ"ל שחוששין שהוא בכלל רפואה בשבת שאסור, ולכן נהגו כן רק בהבדלה שכבר חול. ומה שנהגו לכבות הנר ביין ואח"כ ליתן על העינים, אולי יותר מועיל הסגולה לרפואה ליתן לפני שמכבה בו הנר. והא דלא נחשב ביזוי אוכלין כשנותן בעיניו, היינו כיון שזהו סגולה [וכן מה שמכבין בו הנר, כיון שנהגו כך מאיזה טעם].

בורא נפשות רבות וחסרונן...

בכפר קאפאניע הסמוכה לעיר סיגוט יצ"ו הי' אחב"י יושבי הכפר מתפרנסים עצמם בעשיית ומכירת היין שרף, ויהי היום והתחיל הכומר לדרוש שם נגד היהודים וביקש מן הערלים וצוה עליהם לבל לקנות עוד יין שרף, וכל מחשבותיו בזה הי' אך ורק להרע להיהודים ולקפח את פרנסתם, וכאשר נוכחו

היהודים לראות את הצרה שהגיעה אליהם כי נשארו בלי פרנסה מזון ומחי', שלחו להודיע אל הגה"ק רבינו בעל ייטב לב מסיגוט זי"ע, וכאשר שמע זאת

פתח פ"ק ואמר, הן אנו אומרים בברכת הנהנין, בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי וכו', הכוונה בזה בורא נפשות רבות, היינו שהקב"ה ברא את הגוים, שנקראים נפשות רבות, וגם חסרון ברא, (שצריכים ליי"ש), ולמה ברא אותם, על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי, כדי להחיות בהם נפש כל חי, ה"ה אחב"י שנקראים נפש כל חי שיהי' לה ם פרנסה עי"ז, נמצא לפי"ז, דבאם אין הם רוצים ליתן פרנסה ליהודים, שוב אין צורך בחיותם...

אחר הדברים האלה, פרצה שם מגיפה קשה אצל הערלים, ורבים חללים הפילה בין עמי הארץ, ומושלי המחוז בראותם כל זה התחילו לחקור ולדרוש מה היתה סיבת המגפה ר"ל, ומה הביא לידי כך, ובאו לידי מסקנא, כי כ"ז הגיעה אליהם מחמת שהם מטונפים ומלוכלכים ועי"ז דבקה בהם המגפה, אמנם לו יהי' אם הי' שותים יי"ש, אז לא היתה נדבק בהם החולי, כי היי"ש היה מטהר ומנקה את החולי מקרבם, וחקרו אצלם לדעת למה חדלו מלשתות היי"ש, עד שנודע להם כי הכומר הנ"ל אסר עליהם שתיית היי"ש, ותפסו את הכומר ושמוהו בבית האסורים, וערכו עליו משפט קשה,

ומצאו אותו אשם וגורם למיתת הרבה מבני כפרים אשר בשומעם לקול דברו חדלו לשתות היי"ש ועי"ז נחלו ונפלו חללים חללים, וחרצו עליו פסק דין קשה וענשוהו בעונש חמור, כן יאבדו כל אויבך ה', ואך טוב לישראל. **[גדולת יהושע ח"ב אות סו]**

סמיכת סוף התורה לתחילתה

בספר **'אור דוד'** על אסתר (ח, ט"ז ד"ה לעיני) הביא מה שאמרו (ברכות מג:) **'פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם ומהדר ליה בקידושא שבי שמשי'**, ואיתא דפעם אחת היה כאב עינים להר"ר **חיים ויטאל**, ואמר לו **האר"י ז"ל** דיכוון בעת קידוש והבדלה והיה לו רפואה. וזהו שאמר **'לעיני כל ישראל'** הרפואה **'בראשית'** שהיא אותיות **'ירא-שבת'**, וכמו שאמרו בתקוני זוהר (תיקונא תשיעאה כ"ד:) **בע' אנפין. (פרדס יוסף, בראשית)**

דף מ"ד

יש להקפיד בסעודת מצוה שיהיה גם מרק

הגה"ק רבי **אברהם יהושע פריינד מנאסויד** זצ"ל הקפיד בסעודת מצוה (כגון שבת ויו"ט, ראש חודש, סיום מסכת וכדו') שיהא **תבשיל שיש בו מרק** (זופ), ומקור הדבר במס' ברכות (דף מד.) **"אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל סעודה שאין בה שריף אינה סעודה"** וברש"י: **"שריף, תבשיל לח שיש בו מרק".** (כתבי קודש-עטרת יהושע עמ' רמ"ח)

רשב"י ובנו במערה אמרו קידוש היום על החרובין

מה דאיתא שלא היה להם במערה רק חרובין ומים. לכאורה במה אמרו קידוש היום, ואולי מפני **שרשב"י היה מתלמידי רבי עקיבא**, והוא סובר במשנה דברכות (דף מד.) **אפילו אכל שלק והוא מזונו מברך ג' ברכות שזהו סעודתו**, ע"כ יש לומר שרשאין **לקדש על החרובין כמו שמקדשין על הפת**, ומסתמא הי' בחרובין שלהם כל הטעמים כמו במן. (שפתי צדיק-פילץ, ח"ג עמוד צ"ח)

הלומד מתוך תשוקה, הקב"ה מקיים את דבריו

כשלמדתי בילדותי את המשנה (ברכות מד.) **"השותה מים לצמאו אומר שהכל נהיה בדברו"**, ביאר לי רבי קטע זה בשם **הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשויב** זי"ע שהיה מפרש כך: מדוע כתוב **"השותה מים"**, לכאורה, היה צריך לומר **"על המים מברך"**, וכן מדוע כתוב **'אומר'**, לכאורה היה צריך להיות כתוב **'מברך'**. אלא הכוונה כך היא **'השותה מים'** - אדם הלומד תורה שנמשלה למים דכתיב הוי כל צמא לכו למים, **'לצמאו'** היינו שיש לו תשוקה ללימוד התורה עצמה בלא פניות, ורק התורה מרווה את תשוקתו - **'אומר'**, על יהודי זה אומר הקב"ה, **'שהכל נהיה בדברו'** ניתן לו כח שכל מה שיאמר יתקיים, על דרך צדיק גוזר והקב"ה מקיים. (גאון וחסיד)

דף מ"ה

המתפלל לא ירים קולו יותר מדביקות לבו בה'

מנין לעונה אמן שלא יגביה קולו יותר מן המברך שנאמר גדלו לה' **אתי ונרוממה שמו יחדיו** (ברכות מה.) שמעתי ממוה"ו הגה"ק **מהר"ם ט"ב מאוהל** [בעל "ישמח משה"] זלה"ה, שאמר בשם **הרה"ק מוהר"ר זושא זלה"ה.** המברך נקרא הלב, והלשון הוא קולמוס הלב, רומז **שלא ירים קולו בתפלתו יותר מדבקות לבו בהשי"ת, שיהי' פיו ולבו שוין.** (דברי יחזקאל-ליקוטים, עמוד ע"ח)

דף מ"ו

כיון שמת וחזר לתחיה נפקע ממנו הכהונה

אמר ליה נבריך לן מר, אמר ליה לא סבר לה מר להא דרב הונא דמן בבל דאמר בוצע מברך, ואיהו כמאן סבירא ליה, כי הא דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי בעל הבית בוצע ואורח מברך, בעל הבית בוצע כדי שיבצע בעין יפה ואורח מברך כדי שיברך בעל הבית. ובחי' הרשב"א שם (ד"ה איהו כמאן) הקשה דכיון דאמרינן דר' אבהו סבר כר' יוחנן דבעל הבית בוצע ואורח מברך, א"כ ר' אבהו היכי קאמר ליה לר' זירא דליבצע, ותירץ וז"ל: **וי"ל דשאני ר' זירא דהוה ליה בסעודה זו כבעל הבית דמחמתיה עביד להו יומא טבא לרבנן** עכ"ל.

ובקונטרס **"עובר אורח" להגאון האדר"ת זי"ל** (או"ח סי' קס"ז) הקשה דלמה לא תירץ הרשב"א בפשיטות דכיון **דר' זירא הי' כהן** כדאיתא בירושלמי (ברכות פ"ח ה"ו) לכן כיבד לר' זירא לבצוע, ותירץ וז"ל: ואולי י"ל דסבר להרשב"א כרש"י כתובות (מז:) דבבבל קרי ליה **רב זירא**, וכשעלה לא"י נסמך וקראוהו **רבי זירא**. א"כ י"ל דההוא עובדא שהי' כבר בא"י אצל ר' אבהו, הי' **לבתר עובדא דרבה במגילה** (ז:) **דשחטי' לרבי זירא, והדר אחייה, וא"כ י"ל דפקעה קדושת כהונה ממנו** עכ"ל. היינו דכיון שמת וחזר לתחי' ע"י נס, פנים חדשות באו לכאן ונפקע ממנו קדושת כהונה.

ובס' **כלי חמדה** (פ' בראשית ע' י"ב) הביא דברי האדר"ת, **ותמה עליו שהרי כל כהן הוא כהן מחמת שהוא בן כהן, וכיון דזה פשיטא שלא נפקע הקירבה ע"י המיתה**, א"כ הרי הוא גם עתה בן כהן, וממילא הוא כהן עיי"ש.

נדר לעשות סעודת הודאה מועיל לחולה שיתרפא

ענין סעודת הודאה לא מצינו בשו"ע ובאחרונים, רק מקורו בגמ' (ברכות מו.) **גבי ר' זירא שחלש שקיבל עליו ר' אבהו שיעשה יומא טבא לרבנן אם מתפה.**

וכן אומרים בשם **תלמידי הבעש"ט**: סגולה לחולה שיתרפא, לנדור נדר לעשות סעודת הודאה, וסמכינן על הפסוק **סעדני ואושעה**, ע"י הסעודה באה הישועה. וכן אנו רואין בגמ' הנ"ל **שר' אבהו נדר לעשות סעודת הודאה והועילה לחולה שיתרפא**, ונמצינו למדין **שלא צריך דוקא שהחולה בעצמו ידור, אלא ידידו של החולה יקבל על עצמו לעשות זאת.**

ולענין סעודת הודאה אי הוה סעודת מצוה, **בגמ' כאן משמע דהוה סעודת מצוה**, ואפשר שזה דוקא גבי ת"ח. ועיין במגיד תעלומה (ברכות דף מו.) **שסעודה שתלמידי חכמים מסובין הוי כמו יום טוב** (ניצוצי הש"ס)

שואל כענין

דף מב.

איזה ברכה מברכין על פת הבא בכיסנין

- ❍ להלכה בומ"מ
- ❍ אם אכל בשיעור של קביעות סעודה מברך ברכת המזון
- ❍ שני התשובות נכונים

להלכה מה נחשב לסיום הסעודה

- ❍ סילוק השולחן
- ❍ להרגיל למרוח שמן, מריחת השמן
- ❍ נטילת מים האחרונים

מה הדין ביין 'שבתוך' המזון לענין להוציא בברכה

- ❍ אם הסבו אחד מברך לכולם
- ❍ תמיד כל אחד מברך לעצמו
- ❍ מחלוקת

דף מב:

יין שלפני המזון האם פוטר יין שלאחר המזון

- ❍ בשבת ויו"ט ובשעת הקזת הדם פוטר [ובזמנים הרגיל]
- ❍ תמיד פוטר
- ❍ תמיד אינו פוטר

יין שבתוך המזון האם פוטר יין שלאחר המזון

- ❍ פוטר
- ❍ אינו פוטר
- ❍ מחלוקת

מתי אחד מוציא האחרים –באכילה

- ❍ רק כשאוכלים בהסיבה
- ❍ כשאמרו ניזל וניכול במקום פלוני
- ❍ שני התשובות נכונות

דף מג.

באיזה אופן לכו"ע יכול אחד להוציא את כולם בשתיית יין

- ❍ כשהם מסובין
- ❍ כשהם מסובין לפת מהני הסיבה ליין
- ❍ כשאמרו בואו לשתות במקום מסויים

זמן הברכה על ריח של מוגמר

- ❍ משתעלה תמרתו
- ❍ משעה שמריח בה
- ❍ מחלוקת

מי מברך ברכת המזון

- ❍ גדול שבכולם
- ❍ הנוטל ראשון מים אחרונים
- ❍ בעה"ב מברך

דף מג:

איזה ברכה מברכים בחודש ניסן

- ❍ ברכת אילנות – כשרואה אילנות מלבלב
- ❍ ברכת החמה
- ❍ על אכילת מרור

להלכה, שמן וחדם מאי מברך תחילה

- ❍ מברך על השמן תחילה
- ❍ מברך על החדם תחילה
- ❍ מברך על השמן תחילה ששמן זכינו לריחו וסיכתו

תלמיד חכם לא יצא מבושם

- ❍ דווקא בבגדו אסור אבל בגופו מותר
- ❍ בשערו מחלוקת
- ❍ שני התשובות נכונים

דף מד.

האם פת הטפילה לדבר אחר נפטר בברכת העיקר

- ❍ כן
- ❍ לא
- ❍ אם העיקר חשוב יותר

ברכה אחרונה של תאנים ענבים ורמונים

- ❍ ברכת המזון
- ❍ מעין שלש
- ❍ מחלוקת

מה ברכת המים

- ❍ שהכל
- ❍ בורא נפשות
- ❍ מחלוקת

דף מד:

על מה מברכים בורא נפשות

- ❍ י"א ביצה ובשר, י"א ירקות, וי"א אף על המים
- ❍ רק לברכה ראשונה
- ❍ על שבעת המינים

על איזה דבר אין מברכים לכו"ע ברכה אחרונה

- ❍ על התפילין
- ❍ על מים
- ❍ על ריח

סיום פרק כיצד מברכין

שנים שאכלו, לענין זימון

- ❍ אינם יכולים לזמן
- ❍ יכולים לזמן
- ❍ מחלוקת

דף מה:

שלשה שאכלו כאחד האם שניים מפסיקין לאחד

- ❍ אינו צריך
- ❍ לפנים משורת הדין שניים מפסיקים לאחד
- ❍ שני התירוצים נכונים

העונה אמן אחר ברכותיו ה"ז מגונה / משובח

- ❍ מגונה
- ❍ משובח
- ❍ מגונה, ובבונה ירושלים משובח

דף מו.

מי בוצע את הפת?

- ❍ בעה"ב בוצע שיבצע בעין יפה
- ❍ אורח בוצע כיון שהוא מברך
- ❍ הגדול שבהם

מי מברך?

- ❍ אורח מברך, כדי שיאמר יה"ר שלא יבוש
- ❍ בעה"ב מברך, כיון שהוא בוצע
- ❍ הגדול שבכולם

לפירוש רש"י למה י"א שבמים אחרונים הגדול נוטל רק כשנשארו חמשה שלא נטלו

- ❍ כדי שיהא ניכר שמכבדים את הגדול
- ❍ שכשיש ששה שמברכים יכולים להתחלק ל 2 קבוצות
- ❍ מפני שזה גנאי שיהיה יושב בטל אחרי שסילקו את השלחן

ברכת מאצעלע"ך עם הערינג או עם סאלאט

(גמ' ברכות מ"ד.)

ביסוד ברכת מיני מזונות עם שאר מאכלים

במתני' (מ"ד.) ובשו"ע (סי' ר"ב סעי' א') האוכל פת עם מליח, מברך על המליח ופוטר את הפת, כיון שהפת בא רק להכשיר את פיו, וכן האוכל מזונות עם מליח, ואינו דומה לתערובות דגן עם שאר מינים דמברכים רק על הדגן אף שהוא המיעוט, מטעם "כל שיש בו מה' מיני דגן הוא העיקר", כפי שביאר בחי' הרא"ה (ל"ז., והובא דבריו בשעה"צ סק"ד) דדוקא בתערובת אפילו הדגן מיעוט, הוא נחשב לעיקר התבשיל מחמת חשיבותו, אבל כשהוא בפני עצמו ואוכלו עם דבר מליח או עם פירות גנוסר, אינו נחשב עיקר כלל, ולא בא כי אם להכשיר את פיו ע"כ.

וכן אם אוכל מין מזונות ומלפתו במאכל אחר, והמזונות לא בא אלא לשמור ידיו שלא יתכלכלו מהמאכל השני, מברך רק על המאכל השני, כדמבואר בשו"ע (סי' קס"ח סעי' ח', סי' ר"ב סעי' ב') דרקיקים דקים שנותנים עליהם מרקחת, הרקיקים טפילים למרקחת, כיון דנתינת הרקיקים אינו לצורך האכילה, אלא בכדי שלא יתלכלכו הידיים מהדבש של המרקחת.

ואם אוכל מין מזונות לתענוג, והמאכל השני בא רק ליתן טעם במזונות, מברך רק על המזונות, שהוא העיקר, ואם עיקר כוונתו לצורך שניהם, מברך ב' ברכות.

מציות [קרעקער'ס] עם הערינ"ג ושאר סאלטא'ן

עיקר כוונת אכילתו להקרעקער

מציות [קרעקער'ס] עם דג מלוח [הערינ"ג], אם עיקר כוונת אכילתו הוא הקרעקער, וההערינ"ג בא רק בכדי להטעימו, מברך רק מזונות.

כמו בכל עיקר וטפל דמברך על העיקר ופוטר הטפל, ובזה העיקר הוא הקרעקער והערינג הוא הטפל שבא להטעימו.

עיקר כוונתו לשניהם

אם כוונתו לאכילת שניהם, צריך לברך על שניהם.

דרצונו לאכול הערינ"ג בפני עצמו דחביב הוא, ורצונו לאכול גם את הקרעקער בכדי לשבוע, ומברך על שניהם כפי שנתבאר במשנ"ב (סי' קס"ח ס"ק מ"ח) דבה' מיני דגן שנותנים עליהם מרקחת בלא שנאפו ביחד וכוונתו על שניהם

מברך על כל אחד בנפרד, וכן בזה דבדרך כלל ההערינ"ג נאכל כעיקר מאכל ולא בשביל ללפת, וכן הקרעקער אינו טפל להערינ"ג, לכן מברך על שניהם.

ודע דזהו דוקא במיני מזונות, אבל בפת כשכוונתו לאכול גם את הפת, אינו מברך על ההערינ"ג אע"פ שהוא חביב, ואפי' אוכלו בפני עצמו כדמבואר במשנ"ב (סי' ר"ב סק"ג), כיון דפת יש לו מעלה יתירה דנחשב כסעודה, וכל דבר הבא מחמת הסעודה נפטר בברכתו.

עיקר כוונתו להערינ"ג

אם כוונתו רק על ההערינ"ג, והקרעקער בא להקל ממרירות ההערינ"ג, מברך רק על ההערינ"ג.

כדמבואר בשו"ע (סי' ר"ב סעי' א') דג שהוא מליח הנאכל עם פת בכדי שלא יזיקנו אינו מברך על הפת.

ספק במטרת אכילתו

בכל ספק במטרת אכילתו, נכון לפטור בברכה על מאכל אחר או יברך על שניהם כל אחד בפני עצמו.

מציות עם סאלאט

מציות [קרעקער] עם מינים שונים [גבינה, סלטים], מברך מזונות לחוד.

משנ"ב (סי' ר"ב סק"ו) דכתב בשם המגן גבורים דאם אוכל פת כיסנין עם גבינה או שאר דברים כדי ללפת בו אף שהם ג"כ חביבים אצלו והוא תאב לאכול אותם, מ"מ מברך רק על הכיסנין לבד דמסתברא שהוא העיקר אצלו, וזהו הכלל בכל ענין שעיקר כוונתו על המזונות ושאר הדברים באים רק בכדי ליתן ולהוסיף טעם במזונות, מברך רק על המזונות, ובאמת אף כשמלפת עם דברים חשובים כבשר דגים וכדו' אם כל מטרת אכילתו אינו אלא בכדי ללפת ולא בשביל לאוכלם לעצמם, אזי גם בזה פוטרם בברכת המזונות אלא שאינו מצוי כל כך.

ואם אוכלם עם דברים חשובים, ומטרת אכילתו באה גם בשבילם, כגון חתיכות בשר, דגים, ירקות, שיש לו הנאה מהם עצמם, מברך על שניהם.

כדמבואר במשנ"ב (סי' קס"ח ס"ק מ"ה) ומובא לעיל.

אכילה מרובה

אם אוכל אכילה מרובה מהמזונות בצירוף שאר המאכלים, יש אופנים שצריך לברך המוציא וברכת המזון.

וצריך לברר השיעור בזה, ולכן כשמשתתפים בסעודת מריעים שמכבדים האורחים במיני תרגימא ומתיקה, יש ליזהר שלא לאכול הרבה מהמזונות ומציות בצירוף שאר מאכלים, אלא אם יטול ידיו ויברך המוציא, ובמקום ספק נכון לפטור בברכה על פת כשיעור כזית.

מצות שילוח הקן (י)

א. צריך לשלח את האם עד שתצא מתחת ידו והיינו שנתרחקה האם ואינה רובצת עוד על גבי הקן באופן שאינו יכול לתופסה (א).

ב. אחר שהפריח את האם מעל הקן ויצאה מתחת ידו יצא בזה אפילו נמצאת עדיין ברשותו על ענף אילן ורואה שלוקחים הבנים ואין צריך לדקדק להפריח אותה לתוך רשות הרבים (ב) ואם רוצה אח"כ לתפוס את האם הרשות בידו (ג).

ג. אופן שילוח האם יש הסוברים שצריך לקחת את האם בידיו על ידי שיאחז בכנפיה ואז ישלחה ממנו (ד).

ד. וכשאוחז בכנפיה לשלחה לא ילבש על ידיו בתי ידים (הענטשי"ך) אלא יאחוז בכנפיה בידיו בלי שום חציצה (ה).

ביאורים והוספות

(א) בגמ' חולין (קמ"א ע"ב) עד כמה משלחה אמר רב יהודה כדי שתצא מתחת ידו ונפסק כן בשו"ע (סעיף ד') אך לא נתבאר שם מהו השיעור של תצא מתחת ידו ובחזו"א יו"ד (סימן קע"ה סק"א) כתב "כדי שתצא מתחת ידו משום שהיא חופפת על הבנים אינה בורחת נוח לתופסה וצריך לשלחה עד שתסיח דעתה מקנה ותברח" ובסק"ב כתב "שאם יחפוץ לתופשה לא יוכל וכל זמן שיכול לתופסה לא חשיב שילוח" ובספר שלח תשלח הביא דהא והא חדא שיעורא הוא והכוונה שאין יכול לתופסה כדרכו על ידי שחיה אף שיכול לרוץ אחריה או לפרוס מצודות ולתופסה מותר, ועיי' בספר שלח תשלח בתשובות י"ח י"ט שמביא מבעל דרך אמונה דכל שהאם עוזבת את הקן ואינה רובצת על הביצים יכול לקחת הבנים אף שהוא בתוך כדי תפיסת ידו וצע"ק שהוא דלא כמו שכתב החזו"א.

(ב) רמב"ם (הלכה ז') "שילח את האם וחזר וצד אותה רשאי" וכן נפסק בשו"ע (ס"ד) ועיי' בשו"ת תורה לשמה סימן רע"ו דיש בזה חביבות מצוה לעשות כן לצוד אותה ולאכלה ולברך עליה כיון דנעשה בה מצוה אחת יעשה בה מצוה נוספת עיי"ש.

(ג) הרמב"ם בהלכות שחיטה (פי"ג ה"ה) כתב "וכיצד משלח האם אוחז בכנפיה ומפריחה" ודייק הר"ן על הרי"ף בחולין (קמ"א ע"ב) דדעת הרמב"ם הוא דאופן השילוח הוא על ידי שאוחז האם בידיה ואז משלחה וכפירוש הראשון של רש"י אך עיי' ברש"י שדחה פירוש זה, ובשו"ת חת"ס (או"ח סימן ק') נקט כן בפשיטות בשיטת הרמב"ם שצריך לאחוז האם בידיו ורק לשיטת רש"י יכול לשלחה בכל אופן שהוא, ובספר חרדים (מצות עשה פרק ה') כתב דהוא בכלל מצות עשה מן התורה התלויות בידים ובשו"ת עמק התשובה (ח"א סימן ק"נ) סובר דצריך לאחוז בכנפיה דווקא כשיטת הרמב"ם וכן הובא בשם בעל הקו"ת דיש לחוש להרמב"ם כיון שכתב החת"ס דבשילוח שלא כדין יש לחוש לאיסור צער בעלי חיים לכן יקפיד לקיים המצוה באופן שיעלה כדין אליבא דכולי עלמא ויאחוז את האם וישלחה ואף אם קשה הדבר מפני שדרך האם לברוח בעת שמרגשת שרוצים לתופסה מ"מ ימתין עד שתחזור וינסה שוב לתופסה.

(ד) הליכות חיים (ח"ב עמוד קמ"ז) בשם הגרח"ק ודמי למה שכתב בשו"ע (או"ח תרנ"א ס"ו) לענין נטילת לולב שלא יכרוך על ידו סודר וה"ה בתי ידים עי' משנ"ב ס"ק לג.

(ה) בחזו"א יו"ד (קע"ה ס"ב) כתב "ואין נפקותא בשילוח אם לוקחה ביד על מנת לשלחה או שמגרשה עד שתברח" ובספר קן צפור (עמוד ל"ב) כתב ששאל לרביה"ק מסאטמאר זי"ע מלשון הרמב"ם שכתב אוחז בכנפיה והשיבו דלשון הרמב"ם אינו לעיכובא אלא דיכול לקיים המצוה גם באופן זה וכ"כ במעשי רוקח שם על הרמב"ם דהמכה על השובך במקל או שדוחה בידים שפיר דמי עיי"ש וכ"כ בשו"ת תורה לשמה (סימן רע"א) בדעת הרמב"ם דא"צ שישלח את האם בידיו אלא כל שגורם לבריחתה כגון שפתח הכלוב וברחה נחשב שקיים את המצוה ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"ג סי' שכ"ט) כתב דהרמב"ם מיירי באופן שכבר לקח האם בידיו ועבר על הלאו שלקח האם על הבנים ובאופן זה דווקא צריך לשלחה בידיו אבל כאשר משלח קודם שלוקח האם שפיר מקיים המצוה במקל עיי"ש. ולמעשה קיים רביה"ק מסאטמאר את המצוה על ידי נגיעה בקנה עם מקל וכן נהגו למעשה הרבה גדולי ישראל המנחת יצחק ובעל שבט הלוי ומנחת שלמה ובעל אבן ישראל.

ה. אמנם להלכה אין צריך לקחת את האם בידיו אלא אופן השילוח הוא שמגרשה מהקן במקל וכך מנהג העולם [ו] וי"א דאדרבה ראוי לקיים המצוה רק על ידי מקל ואין לו לתופסה בידיו ממש [ז].

ו. כשמגרש על ידי מקל לא ישתמש במטאטא (בעזי"ם) שמעביר בו את הלכלוך של הרצפה דיתכן שיש בזה חשש ביזוי מצוה [ח].

ז. כשמגרש האם על ידי מקל אין צריך להכות במקל על האם ממש אלא די שמכה על השובך או בסמוך לה בלי נגיעה על הקן דכל שעשה מעשה שגורם שתבהל ותברח קיים בזה את המצוה [ט] וכמו כן מקיים את המצוה אם זורק אבן ועל ידי זה היא ברחת [י] או שמרעיש בידו על ידי הכאת כף אל כף [יא].

ח. יש אומרים דגם אם לא עשה מעשה בגופו להבריח את האם אלא ברחה על ידי איזה פעולה צדדית שעשה כגון שהרים קול כדי שתפחד ותברח או שהקן נמצא מעבר לחלון ותריס ובשעת הפתיחה היא ברחת מעצמה ג"כ מקיים בזה את המצוה [יב].

ט. אך זה דווקא אם מכוון בהדיא לקיים בזה מצות שילוח אבל אם כוונתו לקיים את המצוה דווקא על ידי הכאה במקל ולמעשה ברחה האם בפתיחת הדלת או החלון או ע"י רעש לא קיים את המצוה כי ברחה מאליה ולא נתכוין לכך [יג].

י. ולכן כדאי לכוון בפירוש לפני שמתקרב להקן שרצונו לקיים המצוה בכל אופן שיגרום להבריח את האם ואז מקיים המצוה בין אם תברח מיד מחמת התקרבותו ובין אם תברח מיד כשיניף המקל אף שעדיין לא הספיק להכות על הקן [יד].

יא. ואם כמה אנשים מתקרבים אל הקן צריך שכולם יכוונו לשם מצוה [טו].

יב. הרוצים לצלם את מעשה השילוח יש לדעת דיתכן שעל ידי הברק של התמונה יגרום לאם להבהל ולברוח ונמצא שהמצוה נעשתה על ידי שנים [טז].

ביאורים והוספות

(ו) עיי' שו"ת תשובות והנהגות (ח"ג סי' שכ"ט) ובעל הערוך נר בספרו שו"ת בנין ציון (החדשות סימן י"ד) כתב וז"ל "זכורני שפעם אחת שאלתי לאדמ"ו הגאון מו"ה אברהם בינג זצ"ל איך יקיים מצות שילוח הקן והיה דעתי שיגביה האם מעל הבנים ויפריח אותה והשיב לי דאסור לעשות כן דמיד שלוקח אותה עובר בלאו דלא תקח האם על הבנים אלא צריך לגרש אותה מעל הקן עד שתפרח עכ"ל.

ובעיקר דבריו שכתב שעובר בלאו הבאנו לעיל מה שכתב בברכי יוסף (אות ז') מדברי החרדים בשם האריז"ל דכשאוחזה בידו יכוין שלא לקנות בכדי שלא יעבור על לאו עיי"ש.

(ז) ספר שילוח הקן כתיקנה (עמוד ק"ל) כמו שכתב בשו"ע יו"ד (סימן כ"ח סעיף ו') שמצות כיסוי הדם לא יכסה ברגליו כדי שלא יהיו מצות בזויות עליו.

(ח) כן מבואר עפ"י דברי החזו"א הנ"ל וכן נהג בעל המנחת יצחק ומנחת שלמה שהכו במקל ליד האם ולא עליה ממש.

(ט) בספר הבנים תקח לך מביא כן בשם בעל אבן ישראל.

(י) ובספר שילוח הקן כתיקנה עמוד קכ"ט כתב דכשלוקח מקל כדי לקשור עלים או ענפים ירוקים בראש המקל כדי למנוע נזק לביצים ואפרוחים וגם כדי שהצפור לא תברח מהרה כי רגילים הם לעצים וענפים.

(יא) כן הוא לפי"מ שכתב החזו"א דסגי שמגרשה עד שתברח והיינו בכל אופן שגורם לגרשה יצא ידי חובה וכן הוא בספר מבית לוי שדייק כן מלשון הערוך השולחן (סעיף ו') דלשיטת הרמב"ם לא מהני כשמגרשה בקול אבל לשיטת רש"י יוצא גם באופן זה, ובספר שלח תשלח (עמוד נ"ה) מביא כן לדינא בשם בעל דרך אמונה ומוצא סימוכין לזה מסוגיא דב"מ (צ' ע"ב) דחסמה בקול חייב לר' יוחנן עיי"ש.

(יב) ספר שלח תשלח דין ז'.

(יג) שלח תשלח עמוד נ"ו בשם הגרח"ק.

(יד) ספר וישלח את היונה (עמוד 55) דאם רק אחד יכוין והיונה תברח מחמת אימתה מהשני נמצא שאף אחד לא קיים את המצוה כראוי.

(טו) כ"כ בשלח תשלח עמוד שס"ה ומביא בשם הגרח"ק שציין לדברי הגמ' שבת (קל"ג ע"ב) אנא עבדי פלגא מצוה עיי"ש. והיינו שלא נחשב שקיים את כל המצוה רק חצי מצוה ובפרט אם המצלם לא כיוון לקיים כלל את המצוה הרי יש כאן חצי מצוה שנעשה ללא כוונה אלא שברחה מעצמה מההבזק של הפלש שעושה המצלם.

יענינו בקו"ל

מכתבים העורות והמחות שנתקבלו על שולחן המערכת

בעזה"י

כבוד ידידי וחברי העומדים על משמרתם בעריכת השולחן לברר מקחו של צדיק מדי שבוע בשבוע

חברי מערכת קול התאחדותינו הע"י

אתה ה' לעולם תשמרם וכצינה רצון תעטרם

הנה בגליון הקודם בשיחת קודש של כ"ק מרן רבינו שליט"א דיברו **אודות המכתב של מרן הק' משינאווא זי"ע בשנת תרנ"ו לפ"ק**, שאז ניסו הציונים לתפוס ברשתם את המוני בני ישראל. ובאו בתחבולות שונות של מצוות. הלבישו עבירות במצוות, וכך תפסו ברשתם רבים וכן תמימים. בכמה מקומות בגאליציע הקימו חבורות **"אהבת ציון"** ונתמנו גבאים וגזברים לקבץ מעות ולתמוך ברעיון ישוב ארץ ישראל.

הציונים השפיעו על כמה רבנים לעמוד לימינם, והם הפיצו את הרעיון אודות מצות ישוב ארץ ישראל. ראשית דבר אמרו כי צריכים לייסד קאלאניעס בארץ ישראל, ואחר כך יעלה בידם להושיב שם רבים מאחינו בני ישראל, עד שבמשך הזמן יעלה בידם לייסד מדינה עצמאית... אז יצא מרן הגה"ק משינאווע בתקיפות נגד אותן החבורות, והזהיר שלא להתחבר עמהם.

על כן אמרתי לבל אמנע טוב מבעליו להביא כאן להשלמת הדברים מה שנובא בספר בוצינא קדישא (חלק ב) מהאי ספרא רבא הרה"ח ר' **סענדער דייטש** ז"ל מראשי הנהלת קהילתינו ומוסדותינו הק' רבות בשנים, אשר אחרי שכתב אודות המערכה ההוא ומכתבי מרן הק' משינאווא נגד כיתות הציונים למיניהם הוסיף כדלהלן:

"ובענין זה הנה מקום אתי למסור מה שזכיתי לשאת ולדון בענין זה עם רבינו.

באיסט סייד גר אחד האדמורי"ם החשובים והמפורסמים הרב הצדיק רבי יעקב האלבערשטאם זצ"ל, אב"ד טשאקאווער בנו של הרה"ק רבי סיני מזשמיגראד זצ"ל בנו של הרה"ק מגאראליץ זי"ע. הרבי מטשאקאווע נהג לבוא אל רבינו בכמה פרקים בשנה, ורבינו כיבדו מאוד. וגם בא לשבות באחד משבתות השנה בצל רבינו, רבינו כיבדו לעבור לפני התיבה לתפילת קבלת שבת, ואף נהנה מתפילותיו של האדמו"ר מטשאקאווע ומנועם ניגוניו הישנים בנוסח צאנז. הרבי הנ"ל היה לו אוצרות יקרים של חפצים ותשמישי קדושה שנפלו לו בירושה מאבותיו הקדושים, וכן המון מכתבי קודש בכתב יד שקיבל בירושה ואשר רכש לעצמו בעד דמים יקרים.

פעם נקראתי לבוא אל המלך מאן מלכא רבינו הקדוש זי"ע. כבואי אל חדר רבינו, ראיתי שהרב מטשאקאווע יושב ליד רבינו סמוך לו ממש בראש השולחן. וכאשר נכנסתי לקח רבינו בידו את אחד מהמכתבים הקדושים שהרב מטשאקאווע הביא לפני רבינו לעיין בהם, ומסר את האגרת לידי, באומרו: "נא, לייען איבער דעם בריוו"!, האגרת הזאת היתה אגרת כתב יד קדשו של מרן הקדוש משינאווע זי"ע. וכאשר גמרתי לקרות את המכתב, פנה רבינו אלי ואמר, האם יש לך ידיעה ממכתב זה?, אחרי הרהור קצת עניתי ואמרתי, הן מכתב קודש זה נדפס בסוף הסה"ק דברי יחזקאל במדור המכתבים ושו"ת בליקוטים. האגרת הנ"ל היא תשובה לאנשי ראפשיץ אשר פנו בשאלתם אל הרה"ק משינאווא בענין הקאלאניעס בארץ ישראל, האם לתמוך בהם ולהתחבר עמהם. ורבינו הק' משינאווע השיב לאיסור, שאין להתחבר עמהם ואין לתמוך בהם, ואמרתי לרבינו שתשובה זאת ידועה היטב.

וציוה עלי רבינו לקרוא עוד הפעם, ולפום ריהטא לא ראיתי שום חידוש בדבר. ואחר כך העיר לי רבינו מה שהראה לו הרב מטשאקאווע לדייק היטב, שבמכתב הנדפס בסה"ק דברי יחזקאל חסרים כמה תיבות ממה שנמצא בכתב יד האמיתי. והראה לי רבינו לדייק בין שני הנוסחאות.

אחרי עיון היטב נוכחתי לדעת כי אכן כך היא המציאות. כי תשובה שנדפסה בסה"ק דברי יחזקאל על אודות הקאלאניסטען בארץ ישראל חסרות תיבות אלו: "דעו כי החבורה זו היא נגד טובות ארץ ישראל!...", רבינו השתומם מאוד, כי הרי לפניו מונח גוף התשובה שכתב מרן הק' משינאווע זי"ע בכתי"ק, ובו כן נאמרו בפירוש הדברים הנ"ל.

ורבינו שאל אותי ורצה לדעת פשר דבר, איך יתכן כזאת שהשמיטו את הפיסקא זאת מתוך גוף התשובה. הלא בניו וצאצאיו של הרה"ק משינאווע שהביאו את הספר כולו לבית הדפוס בודאי לא שינו שום דבר. וגם המדפיסים והמוציאים לאור אי אפשר לחשוד בהם ששלחו יד לחסר דברים שלא נראו בעיניהם. ורבינו רצה לדעת הסבר על התעלומה הזאת.

אחרי שהתבוננתי קצת במכתב עצמו, אמרתי לרבינו, שאפשר לכאורה להסביר אידהדבר הזה. דהנה אחרי עיון היטב בכתב יד ניכר שהשורה שלפני הפיסקא הנ"ל מסתיימת בתיבות "ארץ ישראל" ולכן מסתבר לומר שדילגו בטעות שורה אחת, ועל ידי זה נחסרה השורה הנ"ל מהתשובה הנפסה בדברי יחזקאל.

רבינו הרהר קצת, ואמר הסברא שלך מתקבלת על הדעת. כי אין לחשוד ח"ו במי שהוא שבכוונה סילף או השמיט מדעת. והוסיף רבינו ואמר, כנראה שבניו הק' של הרה"ק משינאווע, אשר ברשותם היה נמצא עצם הכתב יד, בוודאי לא נתנו את הכתב יד המקורי אל המדפיסים או המוציאים לאור. ומסתמא כתבו העתקה של התשובה. ובשעת ההעתקה מסתמא טעה הסופר המעתיק ודילג משורה לשורה, כיון ששתי השורות מסתיימות באותן התיבות "ארץ ישראל", ונקל להבין כיצד באו לידי טעות כזה.

אחר הדברים האלה פנה רבינו אלי ואמר לי: הן אתה מדפיס עכשיו ספר אוסף תשובות ומכתבים מגדולים וצדיקים הקודמים נגד המספחת הציונית, על כן ראוי שתדפיס גם את התשובה הזאת של רשכבה"ג מרן הק' משינאווע זי"ע, ותדפיס את התשובה מחדש עם התיבות החסרות בספר דברי יחזקאל. עוד אמר לי רבינו, כדי שידע העולם שכנים ואמיתיים הדברים, ראוי ונכון שתדפיס גם תמונת עצם הכתב יד ולא רק תוכן הדברים בלבד באותיות מודפסות, כדי שיווכחו כולם שכן נכתב במקור.

רבינו פנה אלי ונתן לי את הכתי"ק למען להעתיק ממנו תמונה, ולהדפיסו מחדש.

נענה הרבי מטשאקאווע ואמר: אין אני חפץ למסור את המכתב הקדוש היקר הזה לשום איש בעולם!, מכתב קודש זה יקר בעיני כמו כל הון, ואין אני מוסרו מידי לשום אדם!.

אמר לו רבינו: הרב מטשאקאווע, הכי גם אותי אין מע"כ מחזיק לנאמן שאי אפשר לי לשמור דבר ערך באחריות מלאה? גם לידי לא תתנו בהשאלה את המכתב הזה?

ענה הרב מטשאקאווע: לגבי הרב מסאטמאר אין לי נקישות הלב כלל ואיני חושש למסור לו המכתב הזה! על הרבי מסאטמאר אני סומך לגמרי בלי שום פקפוק! ואני מסכים למסור לידכם בחפץ לב את האגרת הקדושה הזאת!.

אמר לו רבינו, אם כן אני לוקח את המכתב הזה על אחריותי, ומוסר אותו לאיש אמוני, ומידי תבקשנו בחזרה!.

וכך הוה. רבינו מסר לי את המכתב. אני עשיתי תמונה מהכתב יד והחזרתי את עצם המכתב הקדוש לידי בעליו. והדפסתי את האגרת יחד עם תמונתה בקובץ מכתבים נגד הציונות "דובב שפתי ישנים", ורמזתי בשולי העמוד שאמנם בסה"ק דברי יחזקאל כבר נדפסה תשובה זו, אולם שם חסרה שורה אחת, שהשלמנו בהדפסה זו.

עד כאן מס' בוצינא קדישא.

ואסיים שתזכו להמשיך להפיץ מתורתו של רביה"ק ושיטתו הק' עדי נזכה לביאת גוא"צ ומלכינו בראשינו בב"א.

ידידכם **ב. נ. ק.**

ב"ה, יומא דהילולא רבתי של מרן רבינו הקדוש זללה"ה זיעוכי"א

שלום וברכה לכבוד המערכת הנכבדה שיחיו

כא' מתלמידי הגה"צ מריסקעווע זצ"ל אני קורא בצמאון את המאמרים הנפלאים "קשר עליון דאורייתא" מענין הקשר האמיץ והחזק אשר היה לו למרן רביה"ק זי"ע, ובמיוחד בשבוע שעבר פ' עקב הבאתם סיפורים ועובדות אשר סיפר הגה"צ מריסקעווע על מרן רביה"ק זי"ע במשך השנים.

וכן הלום ראיתי בספר "**זקניך ויאמרו לך**" (חלק י"ג, עמ' 181) בשם הרה"ח ר' **חיים משה נפתלי וואלדמאן** הי"ו, כדלהלן:

ביי אונז אין מאנטרעאל איז געווען דער ראש ישיבה הגה"צ רבי אשר שמואל כ"ץ זצ"ל דער דזשיבויער רב.

עס ליגט מיר אין זכרון איינמאל ווען זיין שווער כ"ק הגה"צ רבי אברהם שלמה כ"ץ זצ"ל אב"ד ריסקעווע ורב דקהלתינו הק' אין בני ברק איז געווען צוגאסט אין מאנטרעאל, און ער איז געווען אין שטוב פונעם איידעם דער דזשיבויער רב, איז דארט געזיצן א ציבור אנ"ש און א לענגערע צייט האט מען גערעדט ענינים פון מעשיות פונעם רבי'ן בעל דברי יואל זי"ע, וואס סיי דער ריסקעווער רב, און סיי דער דזשיבויער רב זענען געווען אדוק אינעם רבי'ן בלב ובנפש.

פאר'ן בענטשן האט זיך דער ריסקעווער רב אנגערופן מיט התרגשות: "איך טרוי זיך צו זאגן, אזוי ווי מ'זאגט רש"י הקדוש, אור החיים הקדוש, זאגן מיר "רבינו הקדוש והטהור שליט"א".

אין די מילים להודות לכם על כל העבודה הנפלאה, הזוכר למזכיריו טובות זכרונות כאשר למדתי בישיבה"ק בשנות קדם.

בברכת כה לחי

א' מתלמידיו בארה"ב

קשר עליון דאוריית"א

עובדות והנהגות, בירורי הלכות, ופרקי הליכות
בין כ"ק הגאון הצדיק המפורסם
גאב"ד ריסקעווע ואב"ד דקהילתינו יצוק"ל
בעל "אורחות המשפטים"
עם רבותינו הקדושים לבית סיגוט-סאטמאר

מדור מיוחד לרגל
שנת היובל
למחלקתנו
ערב פסח תשל"ה - תשע"ה

• תשוח"ח לנכדו הרב משולם שרגא כ"ץ שליט"א בן הרב הגאון אב"ד ריסקעווע שליט"א אשר הי' בעזרתינו בעריכת המאמר •

ראש"י גלוותא וראש"י מתיבתא

במאמר שלפנינו נתאר בקצרה פעולותיו הכבירות של הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל בתקופה שלאחר כהונתו ברבנות ק"ק ריסקעווע עת תחילת פריוץ המלחמה כשגלה מגולה אחר גולה עד הגעתו להתיישב בעוב"י וומס"ב סמוך ונראה לחצר הקודש של מרן רביה"ק זי"ע, כאשר בכל מקומות נידודיו נהיה לאב ולראש למען הצלת היהדות בתקופות הקשות שעברו על ישראל.

ענינים כיסו ארץ

ויהי בימים ההם, אין ויהי אלא לשון צרה, כשקם רשע וצורר מגזע עמלק, השונא ישראל מדייטשלאנד ימ"ש, וידו פרש צר על מדינות אייראפע, וכבש מדינה אחר מדינה, ובין יום ובין לילה נהפכו הגבולות, וגם ארץ טראנסליוואניא נחלקה לשתים, חלקה הצפונית שכוללת מחוז מארמאראש וריסקעווע בתוכה, נספחה לאונגארן, ומני אז תכפו הצרות והנגישות על אחב"י בגזירות שונות. לראשונה התעללו קשות באלו היהודים שלא היו מאזרחי ארץ, ובכללם גם אלו שלא היה ביכולתם להוכיח את אזרחותם, אלו ואלו נתגרשו לעבר גבול פולין, אל השטח שהיה כבוש בידי הגרמנים הנאצים הארורים ימש"ו, ורובם ככולם נספו שמה במיתות קשות ואכזריות ר"ל הי"ד.

מאמרים וידיעות — בעולם היחדות — סקירות ומבטים

אם לקבל פיצויים מהנאצים

הרב אברהם שלמה ב"ץ

מאנ"ד דינקבה, רב בברוקלין נ. י.

בנוגע לקיחת המעות מהנאצים, הנה כבר דשו בו רבים במבוכה הלזו וכן עתה דעת שונות בזה, אולם אם ה' תהי' אינו החלטה מגזלינו שלא לקחת בוודאי הי' נסוגים אחור כל החרדים לדבר ה' לקים מצות לשמוע דברי חכמים. אבל לע"ע לא היתה שום החלטה בזה.

ודעתי בס"ד כך: פשיטא שאין להם כפרה במתן מעות לפדיון נפשם הטמאה על הרציחות שרצחו ר"ל, אבל כאן המדובר מהחויקות שגרמו וגולו וטירפו המעות וכל שוה כסף, וזהו הפסק מהמדינות בהן יאבר שהחייבים להחזיר, ולא הי"א ליתן בזה כופר בפשם. ואעפ"ן ואומר: אילו היתה החלטה כזו האוסרת לקחת מהם אפילו המעות הזה, וכל היהודים שומעים בקול ההחלטה הזו ומקיימים ומקבלים אותה עליהם. היה זה אולי קידוה"ש. אבל אם מדינת ישראל והשרים היהודים עם כל המבנים עצמם בעם מבהי"ג גם וכל החכמים לוקחים ואינם משיחים בהחלטה כזו, מה נפעל אנחנו כשלא ניקח ואיזה קידוה"ש יהי' בזה להרוות את יפי' של אומתנו נגדה גא הגוים שרואים שהיתי"

דים מקבלים מאת הרוצחים, והלא האומות אינן יודעות להבחין בין יהודי חרדי ויהודי חפשי, ואע"פ שחטא הלא ישראל הוא. כעין שפי' התוס' ר"ל במה שאמרה מרים למשה. גזרתך קשה משל פרעה, ותירנו כי בש"ס איתא, מעת שגזרי הצרות ראוי שלא לישא אשה ונמצא זרעו של א"א כלה ח"ו, והי' הכב"ה טוכרח להושיע לבני ישראל למען לא יכלה זרעו של א"א. אולם זו היתה הכצאה טובה באם כל ישראל יעשו כן, אבל אם וירא'ם יקיימו והחוסאים יקחו להם לבדם ואף שחטא דלא ישראל הוא ולא נלה הכל, ולא נפעל כלום רק זרעו של א"א האמתי יהי' בבחינת כלו, דיינו שהירא'ם בלבד יחשו ויסבלו מחסור, וירא'ו איך שסלם תולקים בביזה, ארץ ישראל וישאר הארצות וכל החפשים. ובאמת הלא מצד הדין מחוייבים לשלם כל החזקות, זו היא סברתי בס"ד. ושמעתי שגם גדול אחד מפורסם כאן הסכים ג"כ לסברא הזו.

הערת המערכת: מזמינים אותנו בזה את קוראינו הרבנים, למחות ב"כ את דעתם, דעת תורה, בענין הזה.

שואל במשפט האורים ותומים

הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל שהיה ג"כ מבין אלו אשר עדיין לא הוברר אזרחותם, בהיותו נבוך בנפשו נסע לסאטמאר הלא רחוקה מעירו, לשאול במשפט האורים ותומים להתייעץ בעצת קדשו של מרן רביה"ק זי"ע, אשר יעצו ליסע לעיר הבירה פעסט[1], ושם יראה לסדר את עצמו באיזה

מאמר מהגה"צ מריסקעווע שהתפרסם בירחון "המאור" בענין אם מותר לקבל פיצויים מהדייטשן ימש"ו

1 ראוי להעתיק בכאן סיפור נפלא ממה שכתב הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל בהקדמת ספרו אורחות המשפטים ח"ג, השגחה נפלאה שאירע לו בענין הדפסת ספרו בימים אלו טרם בריחתו לפעסט, וז"ל שם:

"...הדפסת הספר התחילה עם פרוץ המלחמה הנוראה השניה לא תקפ"ץ, ויצאה אז הגזירה, אשר מי שאינו אזרח כדת ישולח לגרמניה, ומבראשית ישבתי בטח על מקומי, יען ידעתי שיש לי כתב אזרחות במקום רבנותי הקודם בנימיזשא', מאוחר יותר נודע לי שכתב האזרחות אינו בנמצא שם, הוכרחתי לשם כך לנסוע בדחיפות לנימיזשא לברר גורל כתב הזה,

אופן, ויעש כאשר אמר ונסע לפעסט[2], וכתוצאה מזו נתחלקה המשפחה לשתים, מהם נמלטו לעיה"ב בפעסט, ומהם שהיה להם אזרחות אונגארן נשארו שם בריסקעווע.

הפליטים בעיר פעסט

קופת הצדקה והמלצה של ארגון "הזהרו"

עיר פעסט היה מקום להרבה פליטים שברחו ממדינות שונות בתחילת פרוץ המלחמה, ובשנת **תש"ב** ייסדו שם ארגעניזאצי"ע בשם "**הזהרו**" [ע"ש מאמר חז"ל (נדרים פא.) הזהרו בבני עניים שמהם **תצא** תורה], במטרה להיות לעזר ולסעד לבחורים עניים תלמידי הישיבות פליטים ויתומים שהגיעו לבודאפעסט בעירום ובחוסר כל, והם דאגו להם כל צרכיהם ברוחניות ובגשמית, וכדי לכסות את ההוצאות המרובות בניהול מוסד זו, היו העסקנים מארגנים שם מזמן לזמן מסיבות וכדו' לטובת המוסד, ופנו לכל תושבי העיר לתרום שני פראצענ"ט מרכושם לטובת "**הזהרו**".

מרן רביה"ק זי"ע והגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל בבודאפעסט

פעם אחת יצא לו למרן רביה"ק זי"ע להיות בבודאפעסט באותה תקופה, והעסקנים נצלו את ההזדמנות לארגן אז "מסיבה של מצוה" לטובת המוסד "**הזהרו**", וביקשו ממרן רביה"ק זי"ע שיבוא להשתתף בראש המסיבה ולישא מדברות קדשו לעורר את בני העיר לתמוך את לומדי התורה ופליטי הישיבות מרן רביה"ק זי"ע נענה לבקשתם והגיע להשתתף בראש המסיבה ונשא מדברות קדשו בגודל מעלת הצדקה לבני תורה עניים ופליטי חרב, וכמובן שהשתתפותו של מרן רביה"ק זי"ע באותה מסיבה משך ציבור גדול והשאיר רושם כביר על המשתתפים והתומכים.

באותו ערב ארגנו בשכונה אחרת בבודאפעסט מסיבה נוספת לטובת המוסד, והגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל – ששהה בעת ההיא בבודאפעסט בעצת מרן רביה"ק זי"ע, נקרא להיות ראש המדברים במסיבה הנ"ל, וכדרכו נשא פנינים יקרים בלשון לימודים בגודל מעלת צדקה זו.

הנסיעה לשם היה דרך ווישאווא בשעות קבועות, **להיות שהקפדתי תמיד על מקוה קודם התפילה כנהוג, איחרתי הרכבת הקבועה בבוקר,** לרוב דאבוני ויגוני באין ברירה, נסעתי עם השניה בשעות אחר הצהרים.

עם הגיעני לווישווא פגשתי לשמחתי הרבה את ידידי ושאר בשרי **מו"ה אברהם לפקוביץ זי"ל,** מיד הציע עצמו להסיע אותי לנימיז'שא באוט"ו פרטי שלו, בעת הנסיעה הבחין בכמה עלים גדולים בולטים מכיסי, **אלו היו הבוגין הראשון מחלק א' שהתחלתי להדפיס אז,** משתומם ומתמיה כולו שאל אותי לאמר: בימים טרופים קשים כבזמן הזה אשר כה קשה להשיג לכסף מוצא - איך הרהבתי בנפשי להסתבך בהוצאות עצומים כאלה. עניתיו: אמת ונכון הדבר כבר כעת בהתחלה כבד עלי מאוד משא הוצאת הספר לבלתי נושא, אמנם עלי להתאמץ, **ואדרבה בזכות התורה ננצל בעזרת השם ויכולה היא שתרחם,** תוך שיחתנו צץ רעיון במוחו: הנה אתנו יושב שותפי במסחרי **מעיר הבירה פעסט** כש"מ אפרים ב"ר אליעזר קאנטאר (ז"ל) אשר מתה עליו אשת נעוריו מרת שרה ז"ל ל"ע, ובירר אצלי באיזה אופן יוכל לעשות איזה טובה לעילוי נשמתה, ועד עתה לא השבתיו מאומה, אציע לו כעת, שיסלק כל הוצאת הספר ויהיה הספר מודפס לעילוי נשמתה, כמובן שהסכמתי ואמרתי מי יתן והיה, מיד הציע להשתתף כל הנאמר, **ולשמחתי הרבה סילק מיד כל הסכום ועל ידי כן נתאפשר הדפסת הספר בצוק העתים הללו.**

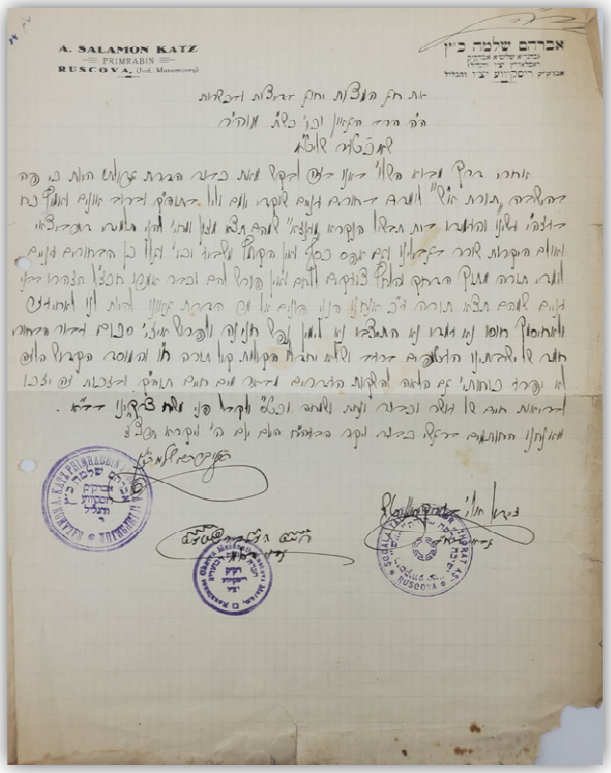
מה רבו ועמקו מעשי ה' ונפלאותיו, אשר הודות איחורי הרכבת בבוקר **וזאת לרגלי ההקפדה על ההליכה למקוה קודם התפילה, אשר מקודם כמה דאגתי על האיחור לגודל הסכנה כידוע, נסתבב כל הדפסת הספר שעלה להוצאות מרובות מאוד בייחוד בזמנים ההם, ללמד יצא עד כמה צריך האדם להתחזק בבטחונו בשמו יתברך אשר מאתו לא תצא הרעות וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד".** עכ"ל.

[2] ולמעשה היה זה הצלה ברורה, כי אלו שנשארו על מקומם עם אזרחותם, הובילו ברובם עם משפחותיהם לאושוויץ ושם נהרגו עקד"ה הי"ד, והגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל בחמלת ה' עליו עלתה בידו להינצל מפח יוקשים, בהמלטו לעיר הבירה בודאפעסט בעצת מרן רביה"ק זי"ע אשר שמה היה המצב עדיין הרבה בניקל, והיה באפשרות לישב שם בשלוה לפי ערך המצב ההוא.

משרתיו שואלים זה לזה...

אח"כ לעת ערב חזר מרן רביה"ק זי"ע לבית האכסניא ברחוב "ראמבאך", והגיע הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל לבקרו בבית האכסניא, מרן רביה"ק זי"ע קיבלו במאור פנים ובכבוד הראוי, ורצה לשמוע ממנו כל מה שדרש במסיבה השניה לטובת "הזהרו", ואכן הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל הגיד למרן רביה"ק זי"ע כמה וכמה רעיונות שדרוש דרש זה עתה במסיבה הנ"ל.

אח"כ שאל הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל את מרן רביה"ק זי"ע: "**און וואס האט די רבי געזאגט ביי דער מסיבה?**", מרן רביה"ק זי"ע הסתובב להרה"ח **ר' יהושע לעפקאוויטש** ז"ל שהיה נוכח שם ושאלו: "**דו ביסט געווען ווען איך האב געזאגט?**", אז התחיל הרה"ח ר' יהושע ז"ל לחזור על הבחינות שדרש מרן רביה"ק זי"ע במסיבה[3], וכך נמשכה שיחתם בידידות רבה, כשמרן רביה"ק זי"ע רוצה לשמוע את פניניו היקרים של הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל, והגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל רוצה לשמוע את דברות קדשו של מרן רביה"ק זי"ע...[4]

A. SALAMON KATZ
PRIMRABIN
RUSCOVA

מכתב המלצה של הגה"צ מריסקעווע והנהלת ישיבת "תורת אש" לסדר מזון ומחיה עבור הבחורים העניים שמהם תצא תורה

ואברה"ם עודנו עומד לפני ה'

בחודש אדר של שנת **תש"ד** לפ"ק, אחרי ימי הפורים כאשר כבשו הנאצים ימ"ש ארץ אונגארן והשתלטו עליה, הורע המצב עד מאד, והיו צריכים לזהירות יתירה בכל פסיעה ופסיעה לבל להילכד בפח הרשעים, אשר עללו וארבו על היהודים, ועכ"ז כאשר הגיע הימים הנוראים, ראש השנה של שנת תש"ה לפ"ק, התקבצו והתפללו יחד כמאה וחמשים איש, רובם מנוסי חרב שהגיעו לשם ממדינות ועיירות הסביבות, והגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל עבר לפני התיבה כש"ץ וגם היה הבעל תוקע, וטרם התקיעות הרים קולו בדרשת התעוררות ודברי כיבושין, וקרא ועורר את הציבור לשום לב על המאורעות הנוראות המתרחשות ובאות בעולם, כי לא מקרה הוא, כי אין הקב"ה עביד דינא בלא דיינא, ומאתו לא תצא הרעות, ועל כל אחד ואחד להתבונן ולעשות חשבון בנפשו בתשובה על העבר ובקבלה על העתיד, כהנה וכהנה דיבר בקודש בהתלהבות והתעוררות גדולה עד שנמס כל לב מתוך בכיות עצומות בהתרגשות לב ונפש.

ויקם מלך חדש

לאחר חג הסוכות נתחלף השלטון באונגארן, ויקם מלך חדש שנתחדשו גזרותיו, והמיצר לישראל נעשה ראש, וכל יום ויום קללותיו מרובים מחברו, בהתחדשות גזירות קשות ורעות להורדת קרן ישראל, וצרות האחרונות משכחות את

---

3 ובאמצע דבריו לא זכר במדויק דברי מרן רביה"ק זי"ע בענין מסויים, ומרן רביה"ק זי"ע עזר לו וחזר על הענין פעם שנית.

4 מפי הרה"ח **ר' יהושע לעפקאוויטש** ז"ל.

הראשונות, בנגישות קשות ורציחות נוראות, וגם הוא שתה מכוס התרעלה, ומשברי וגלי הצרות עברו על ראשו[5].

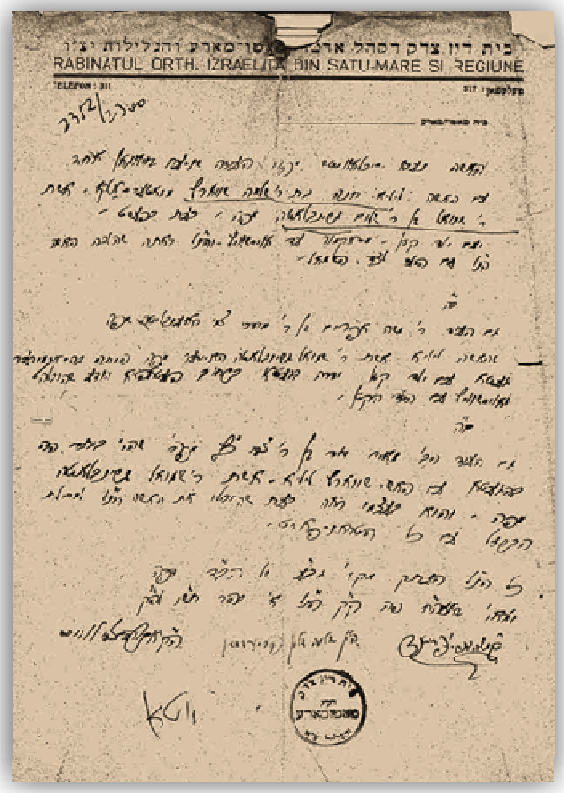
כאשר הורע המצב וגדלה הסכנה להישאר במקום, כל אחד ואחד ביקש לעצמו איזה מקום מחבוא בטוח להיסתר שם עד יעבור זעם, והגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל ונפשות ביתו מצאו להם מקום מקלט מנוס ומחסה במחתרת א' עם כמה יהודים, ונחבאו שם כשבוע עד אשר הגיעו שם חיילות הרוסים, ובעזהשי"ת נשתחררו.

בעיר "סאטמאר" אחר המלחמה

מעיר פעסט נסע אחרי המלחמה לאראד שברומעניא ושהה שם כמה חודשים, כמו"כ היה תקופה קצרה בעיר **"סאטמאר"**, ובעת ההיא שהו שם גם הגה"צ רבי **שלמה זלמן פריעדמאן** זצ"ל אבד"ק ראחוב הגה"צ רבי **אברהם צבי וויים** זצ"ל, והגה"צ רבי **משה ארי' פריינד** זצ"ל לימים גאב"ד ירושת"ו, וביחד עמדו בראש כל פעולה לשם שמים בעיר ולייסד בחזרה את ההריסות להחזיר עטרה ליושנה עד כמה שהיתה ידם מגעת למרות הקשיים שעמדה בפניהם ממהרסי הדת שעמדו נגד כל פעולה טובה להרחיב גבולי הקדושה.

ויסופר שפעם אחת פנה ראש מהרסי הדת להגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל ושאלו מדוע אינו רואה שגם העיר סאטמאר ילך קצת לרוח הזמן, והשיב לו: "**וואם ווילט עט"ם? דאם איז דאך די איינציגסטע שטאט וואם איז פארבליבן לאות ולמופת אזוי ווי די פארצייטישע קהילות אינדערהיים, לכל הפחות לאז'ט כאטש די איינע קהילה למשמרת**"...[6]

וכמו כן פעל הרבה למען התרת העגונות שנשארו אחרי המלחמה הנוראה, ביחד עם הגאון האדיר רבי **חיים מרדכי ראללער** זצ"ל אב"ד ניאמין והרבנים הנ"ל וכמו שהובא בסוף ספרו אורחות המשפטים תשובה ארוכה בענין זה.

דף מגביות עדות מהבי"ד בעיר סאטמאר אחרי המלחמה עליה חתומים הגה"צ רבי שלמה זלמן פרידמאן זצ"ל, הגה"צ רבי אברהם צבי וויים זצ"ל, והגה"צ רבי משה ארי' פריינד זצ"ל

ישיבת "מוצל מאש"

משם נסע בתחילת שנת **תש"ז** להתיישב בעיר קלויזענבורג, שהיה מקום מרכזי לציבור גדול של פליטי חרב אודים מוצלים מאש, ושימש שם כראש בית דין ונטה שכמו לעסוק ולפעול גדולות ונצורות, בחידוש חיי הקהילה בדרכי התורה והיראה, ויסד שם ישיבת **"מוצל מאש"** לבחורים שנשארו לפליטה, והוא עצמו עמד בראשה ולמד עמהם שיעורין כסדרן והפיח בהם רוח חדשה, מנהל הישיבה היה התנו הגה"צ רבי **אשר שמואל כ"ץ** זצ"ל אבד"ק דז'שיבוי,

---

5 וכפסע היה בינו ובין המות, כאשר תפסו אותו הרשעים ימש"ו ברחובה של עיר והכו אותו על ראשו באלות ובמקלות במכות קשות ואכזריות, ובנסים ניצל מידם, ואמר אח"כ בצחוק מכאיב, הן אמרו עלי בעת לומדי בחוסט (אצל מורו ורבו הגה"ק בעל **ערוגת הבושם** זי"ע) שיש לי **"א אייזענעם קאפ"**, ועכשיו אני רואה את אמיתת הדברים, כאשר עמדתי בפני המכות הללו בעזהשי"ת...

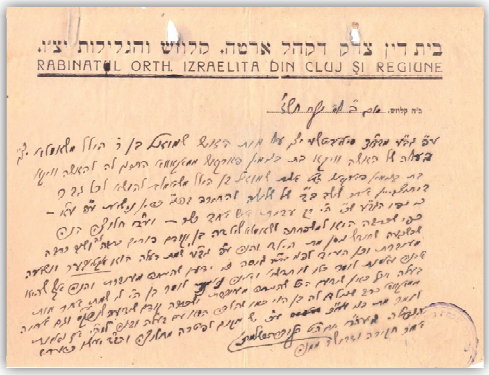
6 ספר **מושיען של ישראל**.

והמגידי שיעור היו חתנו השני הגה"צ רבי **שמואל אבא כ"ץ צימרינג** זצ"ל אבד"ק ביבולאר יצ"ו, והגה"צ רבי **נחמן כהנא** זצ"ל האדמו"ר מספינקא, אשר לימים עבר לעיה"ת בני ברק יצ"ו והפיץ שם תורה וחסידות.[7]

נשיא וועד הפועל של לשכת הארטאדאקס'ן

וכן עמד בראש הלשכה קאנצעליי של יראי ה' הארטאדאקס'ן, ביחד עם מרן רביה"ק בעל **ברך משה** זי"ע[8], ששימש כמרכז לכל הקהילות הק' אשר בארץ טראנסליוואניא, והיתה תל לכל פיות אשר היו פונים אליה לעזרה, בעניני הכלל והפרט.

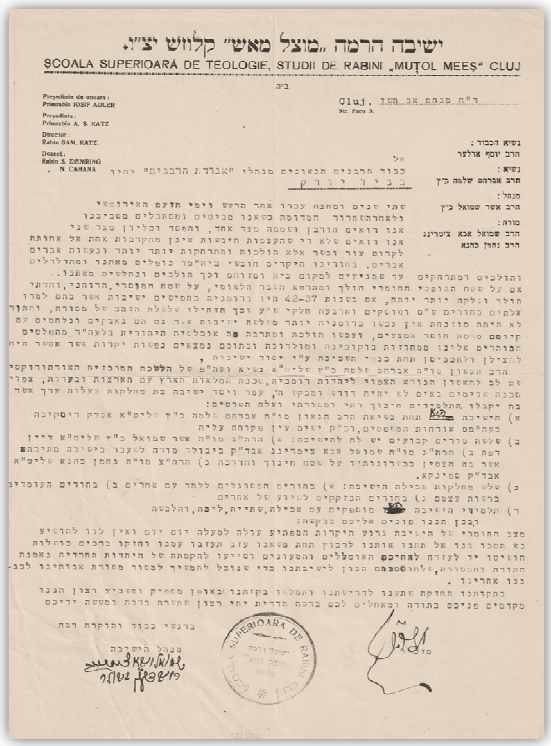
כמו"כ יסדו "**וועד הצלה**" לעזור ולתמוך ביהודים שבורים פליטי חרב בעזר וסיוע שיש בו ממש, בראש הוועד עמד מרן רביה"ק בעל **ברך משה** זי"ע ביחד עם הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל, וגם כ"ק אדמו"ר בעל **אמרי חיים** מוויזניץ זצוק"ל והגה"צ **ר' דוד שפערבער** אבד"ק בראדשאוו זצ"ל היו מחברי הוועד ועסקו ביד אחת לפעול רבות למען היהודים מוצלים מאש.

בית דין צדק דקהל ארטה. מחוש והגלויות יצ"ו.
RABINATUL ORTH. IZRAELITA DIN CLUJ ŞI REGIUNE

היתר עגונה שנתן הגה"צ מריסקעווע זצ"ל
אחרי המלחמה בשנת תש"ז לפ"ק
בהיותו ראב"ד דק"ק קלויזנבורג יצ"ו

---

7 לפנינו מכתב בקשת תמיכה מאת אגודת הרבנים בניו יארק עבור הישיבה הרמה "**מוצל מאש**" בק"ק קלוזש משנת תש"ז כשנתים לאחר המלחמה האיומה, ובתוך הדברים כותבים כדלהלן:

ישיבה הרמה „מוצל מאש" קלוזש יצ"ו.
SCOALA SUPERIOARĂ DE TEOLOGIE, STUDII DE RABINI „MUȚOL MEES" CLUJ

"הרב הגאון מו"ה אברהם שלמה כ"ץ שליט"א נשיא ועה"פ (ועד הפועל) **של הלשכה המרכזית האורתודוקסי שם לב להאסון הנורא הצפוי ליהדות רומניה, סכנת המלאות הארץ עם הארצות ובערות, צפוי סכנה שבימים באים לא יהיה דורש ומבקש ה', עמד ויסד ישיבה בת מחלקות בעלות ערך אשר בה יקבלו התלמידים חינוך דתי ומסורתי ואלה הפרטים.**

א) הישיבה היא תחת נשיאת הרב הגאון מו"ה **אברהם שלמה כ"ץ** שליט"א אבד"ק ריסקיבה בעהמ"ס אורחות המשפטים, וכ"ק ישים עין פקוחה עליה.

ב) שלשה מורים קבועים יש לה להישיבה: א) הרה"ג מו"ה **אשר שמואל כ"ץ** שליט"א דיין דפה. ב) הרה"ג מו"ה **שמואל אבא צימרינג** אבד"ק ביבולר מורה לשעבר בישיבה מתיבתא אשר בה הצטיין בכשרונותיו על שטח חינוך והדרכה. ג) הרה"צ מו"ה **נחמן כהנא** שליט"א אבד"ק ספינקא.

ג) שלש מחלקות מכילה הישיבה: א) בחורים המסוגלים ללמד עם אחרים. ב) בחורים העומדים ברשות עצמם. ג) בחורים הנזקקים לסיוע של אחרים.

ד) תלמידי הישיבה הם מוספקים עם אכילה, שתייה, לינה, והלבשה.

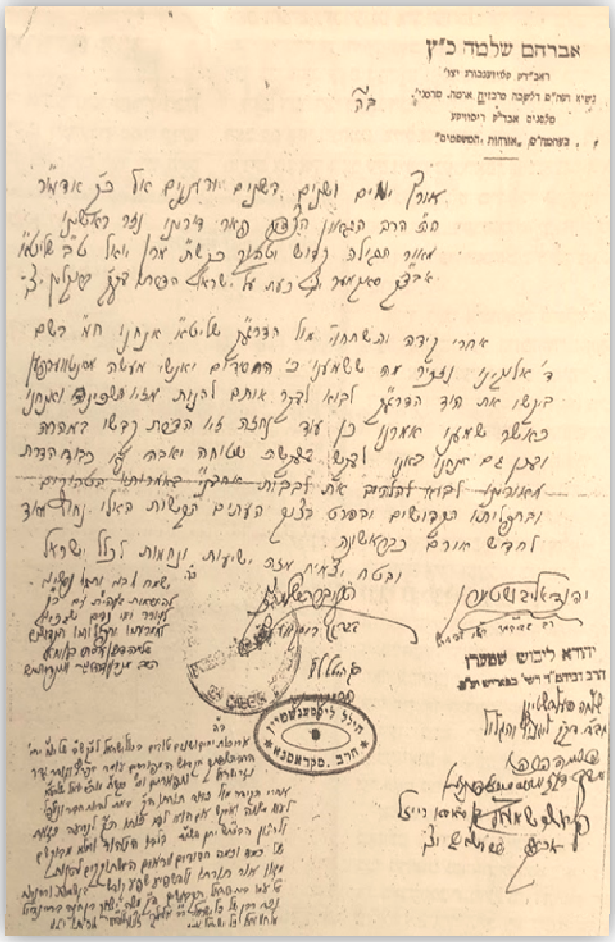
וכאן הם פונים בבקשת תמיכה היות שמצב החומרי של הישיבה גרוע, כאשר על המכתב חתומים חתני הגה"צ מריסקעווע רבני הישיבה רבי **שמואל אבא צימרינג** ורבי **אשר שמואל כ"ץ**.

8 בענין פעולותיהם הנשגבות של מרן רביה"ק הברך משה זי"ע יחד עם הגה"צ מריסקעווע זצ"ל בתקופה ההוא להעמיד הדת על תילה כבר הארכנו במאמרינו בגליון פרשת שמיני.

מעיר קלויזנבורג נסע להשתקע לזמן קצר בעיר פאריז שבמדינת צרפת, גם שם בהיותו בריחוק מקום היה מקושר בקשר עליון דאורייתא עם מרן רביה"ק זי"ע, ונעתיק כאן מכתב עוז חביון שכתב הגה"צ מריסקעווע זצ"ל למרן רביה"ק זי"ע אחרי המלחמה בהיותו ראב"ד קלויזענבורג, כשהתחיל להתפשט השמועה שמרן רביה"ק זי"ע מתכונן לנסוע בדרך המלך באלה מסעי לבקר בארצינו הק' ולחזק את כרם בית ישראל החרדים לדבר ה', נשלחו אז מכתבי בקשה מקהילות חרדיות ממדינות שונות באייראפע שביקשו מאוד מרביה"ק זי"ע, שעל דרכו לארה"ק יעצר במדינתם להזקם ולאמצם ולהשפיע מהוד קדושתו עליהם.

בין שולחי המכתבים הללו היה גם הגה"צ מריסקעווע זצ"ל שכתב בכתב ידו בעת שהותו בעיר פאריז, מכתב מלא השתוקקות וגעגועים "**לזכות ליהנות מזיו השכינה, ולחזות בזיו הדרת קדשו במהרה**", אחרי כמה שנים – מאמצע ימי המלחמה – שלא זכה לראותו, והצטרפו עמו שאר הרבנים ששהו אז גם הם בעיר פאריז, בראשם הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זי"ע, הגה"צ מקראסנא זצ"ל, הגה"צ מנירעדהאז זצ"ל, הגה"צ מפרעשוב זצ"ל (התן הגה"צ מריסקעווע זצ"ל) ועוד.

ולחיבת הקודש נעתיק את לשון המכתב בשלימותו:

אברהם שלמה כ"ץ

ראבד"ק קלויזענבורג יצ"ו
ונשיא וועה"פ דלשכת מרכזית ארטה מרומני'
מלפנים אבד"ק ריסקיווע
בעהמ"ח אורחות המשפטים

ב"ה

אורך ימים ושנים, דשנים ורעננים, אל כ"ק אדמו"ר ה"ה הרב הגאון הצדיק, פאר דורינו, נזר ראשינו, מאור הגולה, קדוש וטהור, **כקש"ת מרן יואל ט"ב שליט"א אבד"ק סאקמער יצ"ו**, כעת על ישראל הדרתו בק"ק ברוקלין יצ"ו.

אחרי קידה והשתחוי' מול הדרג"ק שליט"א, אנחנו ח"מ בשם ד' אלקינו נזכיר, מה ששמענו כי החסידים ואנשי מעשה מאנטווערפן ביקשו את הוד הדרג"ק **לבוא לבקר אותם, ליהנות מזיו השכינה, ואנחנו כאשר שמענו אמרנו כן עוד נחזה זיו הדרת קדשו במהרה.**

ובכן גם אנחנו באנו לבקש בקשה שטוחה, יאבה נא כבוד הדרת מאורינו לבוא להלהיב את לבבות אחבנ"י באמרותיו הטהורים ובתפלותיו הקדושים, ובפרט בצוק העתים הקשות האלו נהוץ מאד לחדש אורם כבראשונה.

ובטח יצמיח מזה ישועות ונחמות לכלל ישראל.

הק' אברהם שלמה כ"ץ' אבד"ק ריסקווע יצ"ו

הק' הילל ל"ש, הרב מקראסנא – יהודה ליבוש שטערן, הרב דביהמ"ד רש"י בפאריש יע"א – שלמה פעלדשטיין, אב"ד דק"ק לוגניץ והגליל – שלמה הכהן אב"ד דק"ק ... – הק' אשר שמואל בן מאסא רייזל, אבד"ק פרעשוב יצ"ו

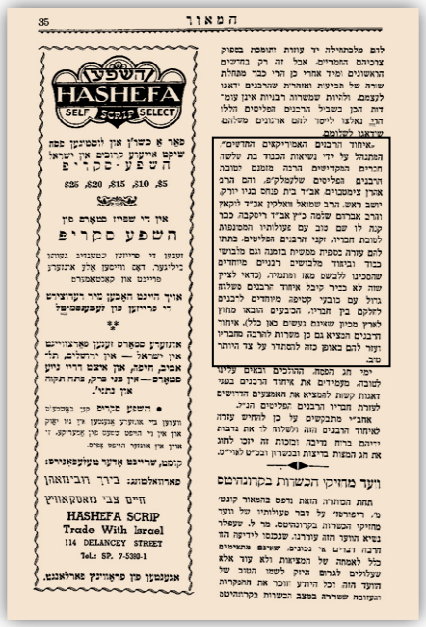
ב"ה, ישמח לבנו ותגל נפשינו להתראות בעהי"ת עם כ"ק לעורר ימי קדם שזכינו לאמרותיו ותפלותיו הקדושים.
שלמה דוב בן אסתר בלומא הרב מנירעדהאז – ווינדסהיים

ב"ה, **אריכות ימים ושנים טובים בכלל ישראל לכ"ק ש"ב שליו"ח יחי', הרב הצדיק הקדוש המפורסם, עומד בפרץ וגודר גדר, נזר ישראל ותפארתם וכו', כקש"ת מוה"ר יואל שליט"א.** אחרי הקידה מול כבוד תורתו הק' באתי להיות חבר ונטפל לעושי מצוה, ואבקש אם הוא לפי כוחו הק' לנסיעה כזאת ולרצון הבוית"ש יתן השי"ת בלבו הטהור וימלא מבוקשם של כמה וכמה חסידים ויראים המשתוקקים ליהנות מזיוו אור תורתו ולהשפיע שפע קודש בגשמיות ורוחניות על עמו בית ישראל הקדושים.

הק' משה יצחק בן חנה בריינדיל נכד רבן של כל ישראל ר' אלימלך זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

הגה"צ מריסקעווע זצ"ל מגיע לארה"ב

בשלהי שנת **תש"י** לפ"ק קיבל את האישורים מהרשויות להיכנס לארה"ב שבאמריקא, ותקע יסד אהלו בעיר ברוקלין נוא יארק, מקום שם התחיל לזרוח אור חדש ליהודים החרדים, עם ביאת מרן רביה"ק זי"ע, ושם יסד ביהמ"ד לתורה ולתפלה והתלכדו סביביו אנשים חשובים, וביניהם גם כמה מתלמידיו ומעריציו אשר באו הנה מארץ הדמים איראפע, ובאו בצל קורתו לשאוב מים חיים מבאר תורתו וליהנות מזיו חכמתו חכמת שלמה ונועם אמרותיו, ומה גם רבים דפקו על פתחו פתחי תשובה, לשאול מפיו דבר ה' זו הלכה, בשאלות שונות, ולשמוע חוות דעת תורתו הרמה בדברים שעלו על הפרק, כי דין סמיכא לנא רב זקן ומובהק משירי כנסת הגדולה, מדור הקודם דור דעה.

מאמר בירחון "המאור" אודות איחוד הרבנים

בימים הראשונים בארה"ב נתייסדה "**איחוד הרבנים האמעריקאים החדשים**", לטובת הרבנים הפליטים לתת עזרה כספי ממשי בזמנה לזקני הרבנים ששתו מכוס התרעלה, ושעדיין לא הצליחו להעמיד את עצמם במצב הכלכלה, וגם ייחדו מלבושי כבוד וביחוד מלבושים רבניים מיוחדים, וכמו"כ המציאו הרבה פאסטענ"ס (שטעל"ע) להרבה רבנים ועזרו להם להסתדר על הצד היותר הטוב, בראש האיחוד עמדו שלשה מגדולי הרבנים ה"ה הגה"צ **אבד"ק ריסקעווע** זצ"ל הגאון **ר' אחרן צימטבוים** אב"ד בית פנחס נ"י זצ"ל, והגאון **ר' שמואל וואלקן** אב"ד לוקאץ זצ"ל.

מראש"י התאחדות הרבנים

כאשר יסד מרן רביה"ק זי"ע את התאחדות הרבנים דארה"ב וקאנאדא, הושיבו בין ראשיה יחד עם הרבנים הגאוה"צ אשר על פיהם ישק הארץ, ועמד בשער המחנה ונשא שכם אחד לעמוד לימין רביה"ק זי"ע בכל מערכות קודש למען קדשי בית ישראל, לעמוד על המשמר לחזק ולבסס את בדקי בית תורתנו הק', וללחום מלחמת ה' בעמלק נגד כת הציונות והדתיים שנגררו אחריהם, והשתתפו בהנהלת המדינה אשר היא מרידה ובגידה נוראה ר"ל נגד ה' ותורתו.

כמו"כ עמד על משמרתו, והגדיל לעשות עם אלה המשפטים לשפוט את העם משפט צדק, כי יהיה להם דבר בין איש ובין רעהו, וכי כולם ראו בו היחיד מומחה אשר נשאר לפליטה, באשר גם בדור הרעה שקודם החורבן הנורא ר"ל, כבר היה נחשב בין בני ענק במקצוע זו.

שיח מלכים

מרן רביה"ק זי"ע התחשב הרבה בדעת תורתו, וכמה פעמים שלח אליו שאלות חמורות ומסובכים בענינים שונים, למען ישקול הדבר במאזני שכלו, ויחוה דעתו להלכה, והיה משתעשע עמו הרבה בפלפולי אורייתא ובפסקי הלכות

שונות, ובכל עת מצוא כאשר היה בא אל ביתו נאוה קודש היתה שיחתם נמשכת לשעה ארוכה, מתוך ידידות אהבה עזה ונאמנה. וסיפר הרה"ח **ר' מאיר פעקעטע** נ"י, שפעם בהיותו עם פתקא אצל מרן רביה"ק זי"ע, ונכנס המשב"ק הרה"ח **ר' יוסף אשכנזי** נ"י והודיע לרבינו "**דער ריסקעווער רב קומט יעצט אריבער צום רביץ**", ולשמע דבריו קם רבינו מכסאו אל ארגז הספרים ונטל כמה ספרים, בהני מילי דהוה ליה לאישתעי בפלפולי אורייתא עם הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל, והרה"ח ר' מאיר רצה לעזור לרבינו בנטילת הספרים, אולם מרן רביה"ק זי"ע לא הניחו, ובעצמו הכין את הספרים אצל השלחן שבהם ירצה לדבר עם הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל.

נועם שיח במשך כל ליל מוצש"ק

ובעניין זה נביא מה שסיפר נכדו הגה"צ **אבד"ק דושינסקיא וומס"ב** זצ"ל: "שבת פרשת בא תשכ"א היתה השבת לפני שמחת הבר מצוה שלי, והגעתי עם אבי [אבד"ק דז'שיבוי] זצ"ל לשהות בצל הקודש של מרן רביה"ק זי"ע, זקיני הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל עדיין התגורר אז בעיר וומס"ב, והיות שרצה לשמוע חוות דעתו של מרן רביה"ק זי"ע בנוגע שידוך מסויים שדיברו לאחד מבניו, החליט לעבור אל ביתו נאוה קודש של מרן רביה"ק זי"ע באותו מוצאי שב"ק ביחד עם אבי זצ"ל כדי שיקח גם אותי להתברך לרגל הבר מצוה.

היות שכבר ידעו המשמשים בקודש פנימה, שכשמגיע "**דער ריסקעווער רב**" אל מרן רביה"ק יזי"ע מתמשך הביקור לזמן רב, אי לכך ביקשו מזקיני זצ"ל שיגיע אחרי שכל הקהל כבר יצאו מהגעזעגענ"ן. ואכן קרוב לחצות הלילה נכנסנו למרן רביה"ק זי"ע "אבער די נאכט האט זיך ערשט דעמאלטם אנגעהויבן"... מרן רביה"ק זי"ע נכנס לשיחה ממושכת עם זקיני זצ"ל בידידות רבה, הרבה דיברו אז על "**צאנז**" "**סיגוט**" ו"**נאסויד**", עם הרבה זכרונות מימי קדם, וכך נמשכה שיחתם למעלה מארבעה שעות ברציפות!.

ביי מיין רב איז נישטא אזא זאך!...

בשעה ארבע לפנות בוקר נכנסה הרבנית הצדקנית ע"ה, ונענתה לזקיני זצ"ל: "**זאגט נאר ריסקעווער רב: איר לייגט זיך אמאל אראפ אינמיטן טאג?**", והמשיכה הרבנית ע"ה ואמרה: "**איך האב שוין געפרעגט די זעלבע שאלה דעם צעלימ'ער רב און פאר דעם קראסנער רב**" – כאן פירטה עוד שמות של כמה מגדולי הרבנים המפורסמים – "**און יעדער האט מיר געענטפערט דאס זעלבע, אבער ביי מיין רב איז נישטא אזא זאך! ער וויל זיך בשום אופן נישט אראפלייגן בייטאג, און אויב וועט איר זיצן דא נאך א האלבע שעה, איז שוין די נאכט אויך פארטיג**"...

פניו הטהורות של מרן רביה"ק זי"ע נהרו בשמעו את טענתה הצודקת של הרבנית ע"ה, והוריד את הבתי עינים ובבת שחוק נענה להרבנית ע"ה: "**דער ריסקעווער רב פרעגט נישט זיין אייגענע רעבעצין, וועט ער דיר פרענן...**?, אך הרבנית ע"ה לא הניחה, והמשיכה לבקש מזקיני זצ"ל: "**ריסקעווער רב: האט רחמנות, זעט אז דער רב זאל זיך נאך עפעס אראפלייגן**".

הרבנית ע"ה יצאה מההדר, ולתימהון הנוכחים המשיך מרן רביה"ק זי"ע בשיחתו עם זקיני זצ"ל כמחצית השעה, וכשיצאנו מביתו נאוה קודש כבר היה אחרי ארבעה ומחצה לפנות בוקר...".

שיחות כאלה הן במילי דחסידות והן בענינים העומדים על הפרק ובפרט בעניני הלכה ופסק היתה מילתא דשכיחא בין מרן רביה"ק זי"ע לבין הגה"צ אבד"ק ריסקעווע זצ"ל, וכן כאשר היה בא אל עריכת שלחנו הטהור, היה ביניהם שיח סוד על צדיקים אשר זכה להכירם או מה ששמע וקיבל מאבותיו ורבותיו זצ"ל[9], והיתה ניכרת ביניהם אהבה מיוחדת כאהבת דוד ויונתן[10].

---

9 ספר **דברי א"ש**, פרק ואלה תולדות, עמוד עב-עח.

10 סיפר הרה"ח הישיש ר' **ירמי' טייטלבוים** הי"ו כדלהלן: "די שטארקע חביבות וואס מ'האט אנגעזעהן פונעם רביץ צום ריסקעווער רב איז געווען אויסער געווענליך, ס'איז טאקע געווען פיל רבנים וצדיקים נאכץ קריג איץ אמעריקא וואס זענען געווען בידידות מיטן רביץ, אבער דא האט מען געזעהן אז דער רבי האט מיט זיך א עלטערער רב משיירי כנסת הגדולה און א בארימטן גאון ופוסק וואס איז אויך געווען זייער היימיש זייענדיג א סיגוטער פונדערהיים, און מיט יאהרן פריער איז ער שוין געווען שטארק מקורב צום עצי חיים זי"ע און צום רביץ זי"ע, און די הערצה איז באמת געווען ספעציעל".

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

כ"ט אב

הגה"ק רבי אלי' בצלאל מטעטש זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק רבי אלי' בצלאל טייטלבוים זי"ע נולד בשנת תר"י בעיר גארליץ לאביו מרן הייטב לב זי"ע אשר שימש אז ברבנות שם, ולאמו הרבנית הצדקנית בת הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי מטאלטשווא זי"ע. בהגיעו לפרקו נשא לאשה את בתו של הגביר הנכבד ר' נטע שופף מבריגל ז"ל, וסיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל שהרה"ק בעל "תורת חיים" מקאסוב שלח להודיע להייטב לב שרוצה לבוא אתו בקשרי החיתון, דהיינו שבנו ר' אלי' בצלאל ז"ל ישא בת חתנו הרה"ק ר' פנחס יוסף ז"ל אך לבסוף לא אסתייע מילתא ונשא את בת הגביר הנ"ל וכן נכדת הרה"ק מקאסוב נשאת לאחד מנכדי הצדיקים, ולבסוף נעדרה אשת ר' אלי' בצלאל בצעירותה, וכן בעלה של נכדת הרה"ק מקאסוב נלב"ע, ואז באו בקשרי החיתון בזיוו"ש ונשאו זה לזה, והיה מרגלא בפומי' דמרן הייט"ל לומר על הרה"ק מקאסוב שהטיב לראות למרחוק שעוד ישתדכו ביניהם, וכיון שיצא מפי אותו צדיק שברצונו לבוא בקשרי החיתון עם הייט"ל סיבב הקב"ה כל הסיבות שיבוא לידי כך.

בשנת תרל"ב הושיב אותו אביו הק' על כס הרבנות בעיר פוליאן ריסקווא, ובשנת תרמ"ג כאשר עבר אחיו מרן הקדושת יו"ט זי"ע מטעטש לסיגעט נבחר למלא מקומו בק"ק טעטש, ושם ישב עד יומו האחרון משך שלושים וחמש שנים (תרמ"ג – תרע"ח) התקופה הארוכה ביותר שישב בה רב, ואכן בשנים אלו הרים על נס קרן התורה והחסידות בעירו וזכה להוקרה והערצה מכל יהודי טעטש וסביבתה, כמו כן כיהן של גם כאדמו"ר לחסידי סיגעט שבסביבה ובתקופתו נתרבו בטעטש חסידי סיגעט שנתקבצו אליו הרבה יהודים מן הסביבה שבאו להפקד בדבר ישועה ורחמים, מרן העצ"ח הי' מאוד אדוק וקשור לדודו ר' אלי' בצלאל ז"ל וכשנפטרה עליו בתו הרבנית מסלאטפינא ע"ה נסע אליו להתייעץ עמו אם יתן את לחתנו את בתו השני', ועי' בתשו' עצ"ח סי' ל"ט.

כשאר אחיו מרן הקדושת יו"ט והגה"ק ר' משה יוסף זי"ע הסתופף בצל החיי"ם מרן הק' מצאנז זי"ע, ויסופר שפע"א נפל בנו ר' חיים ז"ל מהחלון ורגליו נפצעו, והרופאים יעצוהו לנסוע לוויען לניתוח, לפני הנסיעה נסע לצאנז להזכיר את שם בנו החולה ולקבל ברכתו להצלחת הניתוח, כשקרא הד"ח את הקוויטל וראה את השם "חיים בן מרים" נענה ואמר: הרי גם שמי הוא חיים בן מרים וגם אני סובל מיסורים ברגלי ועכ"ז אינני הולך לשום רופא, ר' אלי' בצלאל אכן שב על עקבותיו ולא נסע לוויען. נלב"ע ביום כ"ט אב תרע"ח.

ימי ההילולא

כ"ט אב

- רבי שמואל סאלאנט אב"ד ירושלים ב"ר צבי הירש - תרס"ט
- רבי ישראל שלום יוסף ממעזבוז ב"ר אברהם יהושע העשיל - תרע"א
- רבי אליהו בצלאל מטעטש ב"ר יקותיאל יהודה מסיגעט - תרע"ח
- רבי יוסף מאיר ממאהנובקא ב"ר אברהם יהושע העשיל מסקווירא - תרע"ט
- רבי אלטר יוסף דוד מאליק ב"ר שמעון שלמה - תש"ב

ל' אב

- רבי מנחם מנדל מגלאגוב ב"ר אשר ישעי' מראפשיץ - תרל"ג
- רבי מנחם מנדל אלטר מפאבייאניץ ב"ר יהודה ארי' לייב - תש"ב
- רבי דוד צבי טעבל זעהמאן מדוקלא ב"ר אליקים געצל -תש"ב
- רבי מרדכי מדעמעטשער ב"ר אלימלך מטאהש תש"ד

א' אלול

- רבי משולם זלמן יהונתן מבריגל ב"ר ארי' לייביש ליפשיץ - תרט"ו
- רבי זאב וואלף טעננבוים אב"ד ווערפעלעט רחובות הנהר ב"ר צבי תרל"ג
- רבי ברוך אברהם בינדיגער אב"ד האנישאוויץ ב"ר דוב בעריש תרל"ד
- רבי חנוך העניך דוב מאלעסק ב"ר שמואל תרמ"ד
- רבי שלום דוד מזאבנא ב"ר יעקב יצחק תרפ"ג

ב' אלול

- רי פנחס יוסף דאכנער - שפירא מקאסוב ב"ר דוב בעריש תרל"ד
- רבי אשר אלימלך מקאזניץ ב"ר רחמיאל משה תרצ"ו
- רבי אברהם יעקב מבאיאן - לעמבערג ב"ר יצחק תש"א
- רבי אליעזר מוויזניץ ב"ר ישראל (דמשק אליעזר) תש"ו

א' אלול

הגה"ק רבי חנוך העניך דוב מאלעסק
[לב שמח] זי"ע

צור קודש מחצבתו

הגה"ק רבי חנוך העניך דוב זי"ע נולד בשנת תק"ס לאביו הגה"ק רבי שמואל זי"ע נכד הגה"ק רבי מאיר מבעלזא זי"ע (תלמיד הבעש"ט הק'), ונכד הגה"ק רבי יצחק מבעלזא זי"ע אשר ידוע שנולד מברכתו של הב"ח לאביו אשר שימש בקודש כשמש קהילת בעלזא אשר כידוע סבל הב"ח הרבה רדיפות מפרנסי העיירה ופע"א בער"ש שלחו בידי השמש מכתב פיטורין שימסרוהו להב"ח, והוא לא רצה לצערו בערב שבת, ולא מסר לו את המכתב וביום השבת כאשר הגיע הב"ח אל התפילה רצו בעלי המחלוקת לעשות בו שפטים, ועיכב בעדם השמש, באמרו כי הוא הוא האשם יען שלא קיים את דבר השליחות, במוצאי שבת נכנס אליו השמש למסור את המכתב וסיפר לו את הדברים כהווייתן אמר לו הב"ח: אלו שרדפוני וגרמו לי לטלטול וצער רב, לא יזכו לבוא אל המנוחה ואל הנחלה, אף לאחר מותם.. ואתה שמסרת נפשך עבורי וחסכתי ממני עגמת נפש בשבת קודש יברכך השי"ת בבן גדול וקדוש, ואכן, נולד לו בן זה רבי יצחק אשר לימים התמנה לאב"ד בעלזא, והתפרסם כאיש גדול וקדשו, והרה"ק מאלעסק זי"ע היה נכדו בן אחר בן.

יסופר שכאשר נולד הרה"ק מאלעסק התבטא הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע: "זה עתה ירדו מהעולם העליון שתי נשמות קדושות שיאירו את העולם", לאחר זמן כששאלוהו בניו הק' אודות נשמות אלו, השיב להם: "אחד כבר נפל ממדריגתו הגבוהה ר"ל, והשני הולך ומתגדל אצלינו", או אז הבינו מתוך דבריו שמתכוין הוא לחתנו הגדול הרה"ק מאלעסק זי"ע.

ימי ההילולא

ג' אלול

- רבי ישכר בער מנאדבורנא ב"ר יצחק מקאליש - תר"ח
- רבי משולם זוסיא מזינקוב ב"ר יצחק מאיר - תרכ"ד
- רבי אברהם צבי אייזענשטאט (פתחי תשובה) ב"ר יעקב - תרכ"ח
- רבי ברוך מקונסטאנטין ב"ר יוסף מאוסטילא - תרנ"א
- רבי צבי הירש מלאמאז ב"ר דוד מקאצק - תרפ"ו
- רבי יצחק ישעי' מטשעחויב ב"ר חיים מצאנז - תש"ב
- ובנו רבי יעקב צבי הלברשטאם מסוכא - תש"ב

ד' אלול

- רבי צבי הירש אב"ד בערלין ב"ר ארי' לייב מאמסערדאם - תק"ס
- רבי ישעי' מפשעדבורז ב"ר מאיר - תק"צ
- רבי נתנאל הכהן פריעד אב"ד אוויוואראש ב"ר יהיאל מיכל (פני מבין) תרע"ו
- רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק ב"ר שמעון קלמן (אור שמח) - תרפ"ו

ה' אלול

- רבי מנשה מקאזניץ ב"ר דוד - תקע"ד
- רבי יוסף הלוי ראטנבערג מקאזיווע ב"ר אהרן לייב - תרי"ד
- רבי דוד צבי שלמה מלעלוב ב"ר אלעזר מנחם מענדל - תרע"ח
- רבי נתן דוד עפשטיין מניישטאט ב"ר חיים מאיר - תש"א

במעלליו יתנכר נער

בהיותו כבן שבע שנים לקחו אביו להרה"ק החוזה מלובלין זי"ע יחד עם אחיו הגדול הרה"ק ר' מאיר שהי' אח"כ אב"ד נאווירעיע, ויהי בבואם בצל קורתו של החוזה הק' מלובלין נטל אותם הרה"ק על ברכיו את ר' מאיר בימין והרה"ק מאלעסק בשמאל, ובירך את שניהם, אך שיכל את ידיו ונתן את ימינו על ראש הרה"ק מאלעסק באמרו: "בני הם ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו", ותמיד היה מרגלא בפומי' דהרה"ק מאלעסק זי"ע כי מאז זוכר הוא את הרה"ק מלובלין זי"ע וצורת קדשו עומדת לפניו בכל עת ובכל שעה.

האיש מקדש

חותנו הק' השר שלום מבעלזא זי"ע נתן בו עיניו עוד בשחר טל ילדותו לקחתו לחתן לבתו הרבנית מרת פריידא ע"ה, וגופא דעובדא הכי הוה: כאשר נסע הרה"ק מבעלזא ללובלין ומסר קויטל לרבו הק', כשקרא את שמה של בתו פריידא, אמר לו החוזה: "זיווגה של בתך מאיר מאוד בעיני, והוא יסע בעגלה שלכם", ואמנם כאשר נסע פעם הרה"ק מבעלזא ללובלין וקהל רב היו מלווים אותו עד מחוץ לעיר, ואף הרה"ק מאלעסק זי"ע שהיה אז ילד קטן היה בתוכם, בצאתם את העיר חזרו המלווים לביתם ואז הבחינו הנוסעים בהילד הצעיר שקפץ על העגלה, וכאשר שאלוהו מדוע אינו חוזר לביתו, השיב: "גם אני נוסע ללובלין".

מבחר שנותיו היו בבית חותנו הק' אשר הרעיף עליו טללי אורות קדושה וממנו קיבל רוב תורתו וחכמתו, זוגתו הרבנית שלא רצתה להטרידו בעניני פרנסה, היתה עוסקת במסחר ומתפרנסת ממכירת מטפחות של נכרים בחנותה כדי שבעלה יוכל לישב על התורה ועל העבודה, ויסופר שבאחד הימים כאשר הרה"ק מריזין זי"ע שבת בעיר ראדחיב נסעה גם היא לשם ונכנסה אל הקודש על מנת לתת פתקה עם פדיון נפש בבקשתה שיתפלל בעדה להצלחתה, כשקרא הרה"ק מריזין

את הקוויטל נענה ואמר: "סוחרת זו הראויה ליטול קוויטלעך עוסקת במכירת מטפחות של נכרים", אולם היא קיבלה זאת באהבה ובלבד שבעלה יוכל לשקוד על התורה ועל העבודה.

שנים מספר היה סמוך על שולחן חותנו הק' בבעלזא, וכאשר נשאל פעם: אם אמת הדבר מה שהעולם אומרים על השר שלום שהיה נעור אלף לילות, השיב: "הרי אני בעצמי הייתי ניעור ביחד עם חותני יותר משלשת אלפים לילות ועסקנו יחד בתורה".

כבר אז נתגלה לרבים כוחו הגדול, וכאמור היתה הצדיקת עוסקת במסחר, ומדי פעם היתה נוסעת ללבוב ומביאה סחורה לעסוק במכירתה, באחד הימים כאשר בעלה עמד לנסוע ללבוב לקנות ספרים הנצרכים לו ללימוד, פנתה אליו בבקשה "בהיותך שם תקנה בעבורי סחורה הדרושה לי", בשובו מלבוב באם הדרך ירד מן העגלה בכדי להתפלל באכסניא, אך כשחזר אחר גמר תפילתו נוכח לדעת כי הסחורה נגנבה, עגמת נפש מרובה היתה לו ולא היתה לפניו דרך אחרת אלא לנסוע שוב ללבוב ולקנות סחורה נוספת בהקפה, בהזהירו את בעל העגלה שלא יספר לאשתו ממעשה הגניבה, וכשחזר לביתו מסר את כל הסחורה לאשתו ולא סיפר לה כלום, ואולם אותו גנב נענש וידו חלתה בשיתוק, מיד פנה לבית הרה"ק מבעלזא זי"ע והודה לפניו על החטא ועונשו אשר קיבל, אמר לו השר שלום זי"ע: "תיגש לחתני ותחזיר לו את הסחורה ותבקש ממנו להתפלל עבורך ואז בוודאי תתרפא כי הוא צדיק אמת", וכן הוה.

עם חותנו הגה"ק מבעלזא זי"ע

אדוק ומקושר היה בכל נימי נפשו לחותנו הגדול וכפי שכותב בהקדמתו לספרו "לב שמח": "וגם להוי ידוע דשורש תורה שלי הוא מה שקיבלתי ממורי חמי", כמו"כ מרבה להביא מדברי חותנו ומן הראוי לציין ענין פלא מה שנמצא בכתי"ק: שדיבר פעם עם שלשה מלאכי חבלה ושאל אותם: מנין אתם יודעים על הצדיקים שבעולם הזה, והשיבו לו: שכשהצדיק משלים בעולם הזה את צורתו הרוחנית הנקראת "צלם אלוקים" וזאת ע"י עבודתו לה' וצדקתו ע"י מעשים טובים, לוקחים את צורתו ומעמידים אותה בכל העולמות, ומכריזים לפניו "הבו יקר לדיוקנא דמלכא" וכן "ככה ייעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו" ואפילו בגיהנום מוליכין צורתו ומזהירין כל מלאכי החבלה שתיפול עליהם אימה ופחד מפני אותו צדיק, אח"כ שאל אותם: כמה שנים הוליכו לפניכם את צורת מורי חמי מו"ה שלום מבעלז ז"ל, השיבו לו: "חמשים שנה ויותר", והמשיך לשאול: "כמה שנים מאז שנבראתם", אמרו לו: "ארבעים שנה", שאל אותם: "הכיצד אתם שקיימים רק ארבעים שנה יודעים שהכריזו על מורי לפני יותר מחמישים שנה, וכל שנותיו של מורי חמי היו שבעים שנה בערך בלבד", השיבו לו: "מיד כשנבראנו הודיעו לנו שצדיק זה מכריזים עליו כבר עשר שנים שיש לירוא מפניו כי כבר שנים שצורתו ידועה למעלה, וכן כבר עשר שנים שגם צורתך ידועה למעלה, וחמיך היה צדיק ורבי מבטן ומלידה".

עוד כותב שם וז"ל: גם סיפר (חותנו הגה"ק מהר"ש מבעלזא) דברים ששמע מן המלאכי חבלה שדנין אותו, ובעת שנפטר מורי חמי ר' שלום מבעלזא זי"ע סיפרו לו שהלכו לקראתו הבעש"ט הק' ותלמידו ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע ועוד הרבה צדיקים ומלאכים קדושים, וכיבדו אותו לדרוש בגן עדן, ושאלתי אותו לאיזה צורך סיפרו לך זאת המלאכי חבלה, והשיב שגם זה בכלל העונשים להודיע לרשעים גודל כבוד הצדיקים מה שהם שומעים מאחורי הפרגוד... ואח"כ שאלתים איך הי' בפטירת חמי ז"ל מזה העולם, השיבו שהעלה נשמות רבות בעברו דרך הגיהנום ע"י שנתנו להם רשות להתקשר עמו.

על כס הרבנות

שנים רבות ישב בבעלזא שקוד בד' אמות של הלכה, גם כאשר נפטרה עליו אשתו הצדיקת ע"ה בשנת תר"ח נשאר במחיצת חותנו הק', ועפ"י עצתו של מרן הק' מרוזין זי"ע נשא בזיוו"ש את הרבנית חנה ע"ה אשר היתה יתומה ונתגדלה בבית הרה"ק מרוזין, הכלה היתה בת הגה"ק ר' משולם זלמן אשכנזי אב"ד יאס נין החכם צבי וחתן הרה"ק ר' אליעזר ליפא חתן הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, לאחר נישואיו בזיוו"ש נשאר בבעלזא עד שנתמנה לשמש ברבנות סטיאנוו.

באחד הימים יצאו ראשי קהילת אלעסק לבעלזא לשאול בעצת הרה"ק מהר"ש את מי למנות כאב"ד בעירם, כששמע את בקשתם השיב להם: וואס פעלט אין מיין איידעם ר' העניכ'ל, אנשי אלעסק שהיו עניים הביעו דאגתם ואמרו: הרי לרב אב"ד צריכים הרבה הוצאות עבורו, אך הרה"ק מבעלזא השיב להם: אל תדאגו, בעזהשי"ת הוא ישפיע לכם פרנסה, ראשי ונכבדי אלעסק הסכימו אז ביניהם לקבל אותו כרב ואב"ד בעירם, ושמה כיהן ברבנות עד יום פטירתו.

עם מרן הייט"ל זי"ע

מרן הייטב לב נסע פע"א על שב"ק פר' ראה לחסות בצל הגה"ק מאלעסק ובליל שב"ק אמר הרה"ק מאלעסק שמכיון שחלוש הוא לא יוכל לערוך את שולחנו על כן ברצונו שהרב מסיגעט יערוך את השולחן לפני הציבור, ואכן כך הוה שהייטב לב זי"ע ערך אז את שולחנו הטהור בביהמ"ד באלעסק, ואחרי שגמר עריכת השולחן שאל הרה"ק מאלעסק למקורביו אם זוכרים את הדברי תורה שאמר מרן הייטב לב זי"ע ואף אחד לא זכר את הד"ת, נענה להם הגה"ק מאלעסק זי"ע אני אגיד לכם את הד"ת: ראה אנכי, הטעם על תיבת אנכי הוא "תביר" היינו שאם יש לאדם לב נשבר יוכל לזכות להשגת אלוקות.

וידוע שלפני פטירת הייטב לב שלח שליח מיוחד להרה"ק מאלעסק זי"ע שיתפלל עליו, ואם כבר אי אפשר לפעול לו רפואה אזי יכוון איזה יחוד בעת יציאת נשמתו כי שניהם משורש אחד, ובשעה שהי' השליח שם גילה הרה"ק מאלעסק שעתה היא יציאת נשמתו.

גם ידוע שהרבנית הצדקנית מרת חנה א"ח של מרן

הקדושת יו"ט זי"ע נכנסה אל הרה"ק מאלעסק זי"ע להתברך ממנו לפני שבאה בברית האירוסין עם הקדויו"ט, התבטא עליה הרה"ק ואמר: "איך זעה אויף איהר אַ אור גדול", ואמר הקדויו"ט שזה לבד שזכתה להוריד ב' נשמות קדושות כהעצ"ח ורביה"ק זי"ע כבר די לה ועליהם התכוין הרה"ק מאלעסק כשראה עליה אור גדול.

אחרית ימיו

דרכו בקודש הי' שבמוצאי יוהכ"פ ציוה לזמר לכל אחד מבניו ונכדיו הפיוט המבדיל מהאריז"ל וכן כיבד לזמר לאחד ממקורביו, פע"א אחר השולחן כשבא לחדרו ומצא את נכדו שם אמר לו: שכחתי לכבד גם אותך לזמר המבדיל, אמר לו נכדו: כבר עבר הזמן, ואי"ה בשנה הבא יכבד אותו, השיב לו הרה"ק: כן דיברת, לשנה הבאה אכבד אותך ג"כ לזמר, ואח"כ בשנה הבאה לא כיבד אותו, ונכדו הנ"ל זכר דיבורו ולא רצה להזכיר לו, ואחרי השולחן אמר ג"כ לנכדו כנ"ל: שכחתי לכבד אותך לזמר המבדיל, ואמר לו נכדו: עתה אני רוצה שזקיני יבטיח לי שאזמר בשנה הבעל"ט, וכך היה איזה שנים, ובשנת תרמ"ד היה המדובר ג"כ כך, ואמר נכדו ג"כ "לשנה הבאה אזמר", אז השיב לו זקינו הק' וגנח מאוד בזה"ל: אז מיר וועלן דערלעבן, ואכן נפטר בזאת השנה.

עוד רמז לפטירתו הקרובה כאשר בא אליו איש חסיד אחד לבשר לו שנולד לו בן למז"ט, היה זה ביום ד' טרם פטירתו, וכששאל אותו איזה שם יתן לרך הנולד, ענה לו הרה"ק: אי"ה יהיה שם, וביום ו' עלתה נשמתו הטהורה לגנזי מרומים, ואכן קראו אותו על שמו הק'.

בעיר ביסק היה ת"ח שהיה מחסידי צדיקי דורו ובאלעסק לא היה בשום פעם, ובשנת תרמ"ד בא פעם ראשונה לאלעסק, ואח"כ בא הרבה פעמים רצופים זה אחר זה והיה לפלא בעיני הרה"ק והוא לא אמר כלום ואחר פטירתו הרה"ק מאלעסק סיפר זה האיש שאביו בא אליו בחלום הלילה ואמר לו: דע בני שזה זמן רב שמכינים מקום בגן עדן להרבי מאלעסק ומכריזים בשמי מרום שבעוד חצי שנה יבוא לשם. וכששמע זאת בחלומו בא לאלעסק הרבה פעמים להתענג מזיוו קדשו ולא רצה לספר החלום עד אחר פטירת רבינו.

דרכו היה שבשום פעם לא הניח לעשות הוספה בשבת קודם שישי והוא בעצמו עלה שישי ואחר עליתו לתורה עשה הוספות אם נצרך, ובשב"ק פר' ראה קודם פטירתו ציוה לעשות הוספות מתחלת הפרשה ועלה שישי והתחיל בנים אתם לה' אלוקיכם, ולא ידעו טעמו, ואח"כ אחר פטירתו ראו מה שאיתא באוהחה"ק עה"פ הנ"ל... יעוי"ש.

שמונה ימים קודם הסתלקותו היה קצת חולה ועמדו כל בניו ונכדיו סביביו והרה"ק ישב על כסאו ואמר בזה"ל: איך האב געהאפט אויף גרויסע ישועות און טאקע די רעכטע ישועה נאר נאר", ולא סיים דיבורו, ואמר לו נכדו: הלא יש עוד יותר מחודש ימים בזאת השנה, והשיב לי: הלא אתה רואה שאיני בבריאות, ובשעת אמירת דיבורים אלו הוריד דמעות וביום ד' היה סנדק ורצה עוד להיות מוהל ג"כ שמנהגו היה להיות סנדק ומוהל ביחד אבל לא היה יכול מפאת חולשתו וביום ה' א' דראש חודש אלול עלה לתורה, וביום ו' ערש"ק היה ערפל ועלטה גדולה על פני כל הארץ, ובבוקר שאל כסדר אם כבר יום, וברגעו האחרונה אחז בידו את הדיוקנא קדישא והטה את עצמו לצד האנשים העומדים שם ועלתה נשמתו הטהורה לגנזי מרומים ביום ו' ערש"ק פר' שופטים ב' דראש חודש אלול שנת תרמ"ד לפ"ק, והוא בן פ"ד כמנין שמו חנו"ך. ובאותה שעה עמדו כל המורה שעות אשר בביתו, והאנשים שהיו שם והיה להם מורה שעות בכיסם ג"כ עמדו, והי' לפלא.

ג' אלול

הגה"ק רבי יצחק ישעי' מטשעחויב זי"ע בן מרן הק' מצאנז זי"ע

ואלה תולדות יצח"ק

הגה"ק רבי יצחק ישעי' נולד בשנת תרכ"ד כבן זקונים לאביו מרן הגה"ק בעל "דברי חיים" מצאנז זי"ע, ולאמו הרבנית הצדקנית מרת רעכיל דבורה ע"ה (בת הרה"צ רבי צבי הירש מטארנא זצ"ל בנו של הרה"ק רבי מרדכי דוד מדאמבראווא זצוק"ל) שהיתה מחברתו השלישית של הרה"ק מצאנז וילדה לו ששה בנים והוא היה הצעיר מכולם.

כשנולד הרה"ק ר' יצחק ישעי' נתמלא הבית אורה והרה"ק מצאנז הי' שרוי בשמחה רבה ועצומה, והתכונן לברית המילה בהכנות מיוחדות, ונהג במנהגים שונים מהרגיל שהיו לפלא, הוא נמנע מללכת למקוה כל השמונה ימים מטעמים הכמוסים אתו, וציוה להכין מלבושים חדשים וחבש שטריימל חדש לכבוד הברית גם ציוה לחדש את ספסלי בית המדרש ושולחנותיו, והכל לבש צורה חדשה וחגיגית.

הרה"ק מנאסויד זצ"ל הי' מספר שראו אצל הרה"ק מצאנז הכנה דרבה מיוחדת במינה לקראת הכנסתו של ר' ישעי'לע בבריתו של אאע"ה וכמותה לא ראו כשנולדו לו בניו הקודמים, ולמרות זקנותו שכבר הי' בגיל למעלה משבעים שנה, וכבר פסק מלמול, שינה עתה את מנהגו והתכונן למול את הילד בעצמו, ורכש לו לכבוד זה סכין מילה חדש.

הרה"ק מצאנז הי' המוהל וקרא שמו בישראל "יצחק ישעי'" על שם הגאון האדיר ר' איציק'ל האמבורגער, ועל שם הרה"ק ר' ישעי' מפשעדבורז זצוק"ל.

כי בן זקונים הוא לו

הגה"ק מקאלאשיץ הפליג מאוד את דודו הגה"ק מטשעחויב ואמר: איתא בזוה"ק שהבן נמשך ממוח האב, והיות שאחז"ל שתלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתן מתישבת עליהן, נמצא שבנו של התלמיד חכם הנולד לו לעת זקנתו עדיף הוא מן הבנים שנולדו בצעירותו, ובכן דודי מטשעחויב שהי' בנו הצעיר של זקני הגה"ק מצאנז, אע"פ שגדולת אחיו

הגדולים נראית לעין כל מ"מ בפנימיות דפנימיות גדול הוא מיתר האחים.

גם הרה"ק מצאנז בעצמו העיד על שבעת בניו שהם שבעת הכוכבים של העולם, ובדברו אודות בניו הגדולים והצעירים אמר: הבנים הצעירים צריכים לכבד את הגדולים כמובן, אבל גם הגדולים צריכים לכבד את הצעירים כי הם נולדו בקדושה יתירה.

ופעם אמר הרה"ק מצאנז על בנו הרה"ק מטשעחויב: יגעתי להמשיך לו נשמה קדושה ורמה מאוד, חתרתי חתירה בכל העולמות וחפשתי עד שמצאתי אותה".

ארי בר חכים הוא לי'

מרן הק' מצאנז השתעשע הרבה בבן זקוניו, ופע"א כשביקר אצלו הרה"ק רבי יוסף מניישטאט זצוק"ל הידוע בתוארו "דער גוטער יוד" קראו אל החדר שהיה הפעוט מונח בעריסה, באמרו: בואו ותראו רבי מעריסתו".

ויסופר שפע"א נסע הרה"ק רבי דוד מדינוב לקרעניץ ונסע דרך צאנז לבקר בהיכלו של מרן הד"ח, ואמר לו הרה"ק מצאנז הייתי גם צריך לנסוע לקרעניץ אבל איני יכול, על כן אבקש לקחת את שני בניו הקטנים (ה"ה הרה"ק מראצפערט והרה"ק מטשעחויב) להשגיח עליהם, ולקחם הרה"ק מדינוב ונסע אתם לשם, באחד הימים כששניהם השתעשעו במשחקם עלה רעיון במוחו של ר' ישעי'לע, הוא התחפש כדוור לקח פיסת נייר בה רשם כמה מילים,ונכנס במרוצה לבית הרה"ק מדינוב תוך כדי קריאת "טעלעגראם, טעלעגראם", הוא מסר את הנייר להרה"ק מדינוב ויצא חיש מהר חזרה למשחקיו, הרה"ק מדינוב נטל את הפתק ומצא רשום בה כאילו הרה"ק מצאנז מודיע שהיום הוא אמור לבוא לקרעניץ, הרה"ק מדינוב העלה בת שחוק על שפתיו מרעיונותיו של הילד, אולם מה מאוד השתומם כאשר לא יצאו שעות ספורות, והרה"ק מצאנז הגיע לפתע לראות את שלום בניו, הרה"ק מדינוב נתפעל מאוד וסיפר להרה"ק מצאנז מהטעלעגראם שקיבל מבנו, ענה הרה"ק מצאנז ואמר: אם אמנם עתה הוא עדיין בעל מופת אבל עוד יהיה בעל מופת בעתיד.

כי אבי ואמי עזבוני

בהיותו עלם צעיר לימים כבן שנתיים מתה עליו אמו ממגיפת החולי–רע שהשתוללה אז בעיר צאנז בהותירה אחריה ששה יתומים רכים, וסיפר ר' ישעי'לע שכשהלך ללוויית אמו לקח אותו אביו ואת אחיו ר' שלום אליעזר'ל מראצפערט ואמר להם: בני, היודעים אתם מה שתאמרו היום, להוי ידוע לכם שמהיום הלאה תאמרו בכל תפילה קדיש, שזהו "יתגדל ויתקדש שמיה רבא", ואם כן בואו ואלמדכם פירוש תפילה זו, ונתלהב מאוד בעבודתו זו כל כך כמו בליל הסדר בשעה שהתחיל לתרץ את ה"מה נשתנה" והיה ממש לפיד אש עד כלות הנפש.

אחרי זמן מה שבת הרה"ק מצאנז את שבתו בעיר סטראפקוב, בעת התפילה קיפל את דפי הסידורים של בניו הצעירים לסמן להם איפה לומר את ה"קדיש", אחרי התפילה נכנס אליו האב"ד הרב הגאון ר' יוסף חיים זצ"ל בעמח"ס "טיב גיטין וקידושין" והתאנח, ושפך לפניו הרה"ק מצאנז את רגשי לבו ואמר לו: אתה רואה הרב מסטראפקוב, נשארתי לעת זקנתי אבא ליתומים צעירים, תתפלל נא בעדי שאזכה לאריכות ימים ושנים, שמי נקרא "חיים בן מרים", וגם שמך כן בהוספת השם "יוסף".

אך לא עבר זמן רב וביום כ"ה ניסן שנת תרל"ו בו ביום נחשכו המאורות ואביו עלה בסערה השמימה, עכשיו לקה בכפליים כאשר נשאר עתה יתום מאב ואם, לאחר הסתלקות אביו הק' עבר ר' ישעי'לע למשכנם של אחיו הגדולים, ונתחנך בעיקר על ברכי אחיו הק' משינאווא ומגארליץ זי"ע.

האיש מקדש

עוד בחיי אביו בא בקשרי השידוכין עם הרבנית פריידא בת הרה"ק רבי יחיאל העשיל מקרילוויץ (בן הרה"ק רבי יצחק מאיר מזינקוב בן הרה"ק בעל "אוהב ישראל" מאפטא), חתן הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע, אשר בא להשתתף בשמחת התנאים שהתקיימו בצאנז, וגם שבת את שבתו שם.

ביתיים נסתלק מרן הק' מצאנז ויהי כעבור כמה שנים קבעו את זמן החתונה על יום ח' טבת, אור ליום ו' ערש"ק פר' ויגש שנת תרמ"א.

לפני החופה שאל הגה"ק מהר"י מבעלזא את החתן: האם בקשת את אביך לבוא על החתונה, והוסיף, בעת היותי על התנאים שלך בצאנז הבטיח לי אביך ז"ל שיהיה על החתונה, אבל רצון הקב"ה היתה אחרת, אבל כידוע מה דאי' בזוה"ק שנשמות האבות בגן עדן באים לעולם הזה בעת שמחת צאצאיהם, ואז בעת התנאים אמר לי אביך ז"ל עליך שלדעתו תהי' "ערליכער יוד" ולחש לי באזני כמה טעמים ברורים על זה, לכן בני יקירי היום הוא הזמן שתתפלל לה' שתהי' לך שייכות לאביך ז"ל", וכשהיו העם שומעים דברים אלו יוצאים מפי הגה"ק מהר"י מבעלזא נמס לבבם כמים.

לאחר חתונתו נשאר בעיר בעלזא, והיה סמוך על שולחן חותנו זקינו כמה שנים, שם ישב על התורה ועל העבודה, כשהוא מתחמם נגד אורו של זקינו הגדול, שם למד בחברותא עם דודו הגה"ק מהרי"ד מבעלזא, ע"פ מעשה שהי' שפע"א בא מרן הד"ח בחלום להרה"ק מהרי"ד וביקשו שילמד עם בנו האברך, כי הוא נתייתם בילדותו וצריך סעד לתמכו, ומאז התחיל ללמוד עמו שיעור קבוע משך זמן רב.

אך לא ארכו לו שם בבעלזא ימי שמחה ושלוה ופגעה בו מידת הדין בפטירת אשת נעוריו אשר לאחר שילדה לו שלשה ילדים שבקה חיים לכל חי, כאש היא רק בת כ"ז שנים, לאחר פטירתה המשיך לישב שם בבעלזא זמן מה, ואח"כ עקר דירתו משם ועבר לגור בעיר סאטמאר, שם הקימו לו חסידי צאנז ביהמ"ד שהנהיג כל זמן שהותו שם.

לאחר תקופה מסויימת נפטר הרה"צ ר' ירחמיאל טייטלבוים זצ"ל בנו בכורו של הגה"ק ר' משה יוסף

טייטלבוים מאוהעל (שהי' חתנו של הרה"ק מקשאנוב זצ"ל אחיו של ר' ישעי'לע), ומאחר שמת בלא בנים הוזקקה אשתו לחליה, ובראש הבי"ד שערכו את החליצה ישבו האחים הקדושים הגה"ק משינאווא זצוק"ל והגה"ק מקשאנוב זצוק"ל.

הרבנית אשת הנפטר ר' ירחמיאל הנ"ל היתה הצדקנית מרת אסתר מרים, בתו של הגה"ק ר' יעקב צבי מפאריסוב זצוק"ל בעמח"ס "עטרה לראש צדיק", מיד בסיום החליצה פנה אליה הרה"ק משינאווא בהצעה להינשא לאחיו האלמן ה"ה הגה"ק ר' ישעי'לע, והוסיף בהוסיפו: כי באם יבוא השידוך לידי גמר, יעלזו אבי ואביך בגן עדן, כאשר הסכימה להשידוך, שלח הגה"ק משינאווא טעלעגראם להודיע לאחיו ולקבל את הסכמתו, כששמע הגה"ק ר' ישעי'לע הצעה זו שלח את בן אחיו הגה"ק מציעשנוב לשמוע חוות דעת חותנו הגה"ק מהר"י מבעלז, כיון שהגה"ק מבעלזא רצה שישא את אחד משאר צאצאיו, וכשנכנס לשאול את פי חותנו נתן את הסכמתו המלאה ושיבח מאוד את הדבר, וכך נעשה ונגמר הדבר בכי טוב.

על כס הרבנות

בשנת תרמ"ג בתקופת מגורו בבעלזא השתדל אחיו הגה"ק משינאווא והשיג עבורו הצעת רבנות בעיירת טשעחויב, ברם לא אסתייע מילתא ור' ישעי'לע לא קבע עדיין את משכנו שם, ובינתיים עברה עליו צרת אשתו ונידודו לעיר סאטמאר כנ"ל, ולאחר שנשא את הרבנית השניה חזר ונתעורר ענין הרבנות ועבר לגור שם.

טשעחויב היתה עיר קטנה ואנשים בה מעט הגה"ק ר' ישעי'לע מצא בה בקעה להתגדר ולהנהיג את העיר כרצונו, בתיקון תקנות מועילות והוספת גדרים וסייגים, אך הנהגתו ביד רמה ועמידתו האיתנה בעניני דת ודין משכה עליו שנאה מאנשים התקיפים שבעיר אשר התחילו להקניטו ולרדפו ומררו את חייו עד שהי' לו קשה מנשוא, והחליט לעזוב את העיר לאחר ששימש בה כמה שנים ובד בבד גם לעזוב את כל משרת הרבנות ולהשתקע בעיר הגדולה קראקא.

בחודש ניסן שנת תרנ"ג לפ"ק עבר הגה"ק מטשעחויב לקראקא ופתח שם בית מדרשו, שם בקראקא ישב במנוחה ושלוה ועבד את השי"ת באין מפריע, והיה נערץ ונקדש על כל בני העיר שידעו והכירו כי גדול בקרבם קדוש ישראל.

ויסופר שפע"א נפגש אביו הרה"ק בעל דברי חיים עם הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע אמר הרה"ק מפרימשלאן: "צאנזער רב איך בעהט אייך, מאכט נישט אלע אייערע קינדער רבנים", והשיב לו הרה"ק מצאנז הלא כבר כל בניי הם רבנים ומשמשים בכתר רבנות, והרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט הוסיף ואמר: כאשר נולדנו הגיד לנו אבינו הקדוש, כי בטח עלינו התכווין הרה"ק מפרימשלאן בדבריו, ועל כן לא נתמנתי לרב ואב"ד מעולם ומעולם לא אהי', וכן אחי הרב מטשעחויב אשר באמת כן נתמנה לרבנות דק"ק טשעחויב עכ"ז אינו רב שם כי כל ימיו הי' גר בקראקא, והשם טשעחויבער רב היא רק כשם כינוי בעלמא.

עם מרן רביה"ק זי"ע

כידוע שררה בין הני תרי צדיקים קדושים ידידות עזה, רבי ישעי'לע אמר פעם לרבינו: ומסופר שפע"א נפגש רבינו עם הרה"ק ר' ישעי' מטשעחוב זי"ע בן זקוניו של מרן הד"ח, ונשק את רבינו על מצחו, ואמר לו: "הלא ידעתם כי אחים אנחנו, כי הרי נולדתם מברכתי של אבי הק' זי"ל". וכשרבי ישעי'לע הי' פעם על אם הדרך ועבר את העיר קראלי, בעת שרבניו כיהן שם כאב"ד, קיבל רבינו פניו אצל מרכבת הברזל, ורבי ישעי' מרוב התרגשות אמר לרבינו: קראלער רב, איך ווייסט נישט פארוואס איך האב אייך אזוי ליב" ונשק את רבינו על מצחו.

פ"א כשהי' רבינו במרחץ מארינבאד, הי' שם בעת ההיא גם הרה"ק ר' ישעי'לע מטשחויב זצ"ל, ור' פייבוש משב"ק של רבינו הלך לשולחנו של הרה"ק מטשחויב ואח"כ הלך ר' ישעי'לע אתו, ואמר שרוצה לשמוע הקידוש מרבינו וישב אצל שלחנו עד גמירא. פע"א הי' רבינו בקראקא מקום מגורו של ר' ישעי'לע והלך רבינו לבקרו, וכשנפטר ממנו ליווה אותו ר' ישעי'לע עד סוף הרחוב, ושאלו אותו למה שינה מהרגלו ללות עד סוף הרחוב והלא דרכו ללות עד פתח ביתו, השיב להם "הרב הזה הוא גברא רבא ולגדולות נוצר להיות רבן של כל בני הגולה".

על קידוש ה'

כמה ימים טרם פרוץ המלחמה ברח הגה"ק ר' ישעי'לע לעיר לעמבערג, מלעמבערג שב לעירו קראקא ודר בגעטא, בקיץ תש"ב עבר מקראקא לגעטא באכניא, שם נשאר יותר משנה עד להעלותו על קידוש ה'.

רביה"ק והרה"ק רבי שלום אליעזר"ל זי"ע אספו יחדיו סכום עצום של מאה אלף פענגאס לטובת הצלתו של רבי ישעי'לע ורצו להבריחו מהגעטא ולהביאו לאונגארין, כמו שעשו להגה"ק מבעלזא זי"ע שגם כן הי' בגעטא ההוא.

רביה"ק כותב אודותיו במכתב ששלח להעסקן מוה"ר חיים ישראל אייז הי"ו (המכתב מובא בדבר"י מכתבים קל"ד) וז"ל: "בענין הה"ק הר"ר ישעי' שליט"א בנו של מרן הדברי חיים זלה"ה הי' כמה סיבות, וקשה יותר להצילו...".

אבל לדאבון לבם לא עלה להם הדבר, וביום ג' אלול תש"ג מצאו הרשעים את מקום המחבוא בה הסתתר רבי ישעי'לע עם עוד כעשרים נכדי הגה"ק מצאנז זי"ע, הרשעים אמרו להגה"ק ר' ישעי'לע ברגעים האחרונים מה הוא מבקש, ואמר שרצונו להתעטף בטלית ולהניח תפילין שהי' לו בירושה מאביו הק', וכך כשהי' מעוטר בטליתו ובתפילין חבוש על ראשו ירו בו המורים ונעקד על קידוש השם, יחד עם כל שאר המחבוא, ה' יקום דמם.

כשהגיעו לרבינו הבשורה הנוראה שהדייטשן תפסו את רבי ישעי'לע והרגו אותו, הספידו מספד גדול ומר בסאטמאר ובתוך הדברים צעק ובכה: "מען קען נישט אויסאלטן די גזירות רעות וואס מען הערט, מען האט צוגענומען פון אונז דעם היליגן רב'ס א קינד, אשר אמרנו בצלו נחי' בגוים"...

לעילוי נשמת

האה"ח

מרת **שוינדל סערל**

ליבערמאן ע"ה

ב"ר ישעי' איסר ז"ל

נלב"ע כ"ט מנחם אב

ת נ צ ב ה.

הונצח ע"י נכדה הרבני הנכבד והמפואר רודצו"ח

מוה"ר **אהרן יוסף וויס** הי"ו

אב"י בבארא פארק יע"א

להתעורר ביראה בראש חודש אלול

באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי (ראש השנה ב.). הנה אדמו"ר הצדיק מורינו אלימלך זצ"ל פירש בדרך רמז על פי מה דאיתא בזוהר הקדוש דמעשר רומז ליראה, כי ' יראה כנודע.

והנה דעת התנא קמא מי שמתנהג כל השנה בדרך הכסילים רק בראש חודש אלול הוא מתעורר לתשובה וליראת השם יתברך, הוא כמו הבהמה שאין לו דעת אדם, וזהו שאמרו באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, שאז מי שיש לו דעת בהמה מתעורר ליראה הנרמז במעשר. כי מי שהוא בבחינת אדם ירא השי"ת כל השנה כולה.

ורבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי, פירוש שמי שמתעורר על כל פנים בראש חודש אלול הוא גם כן בבחינת אדם, אבל מי שממתין עד באחד בתשרי והוא ראש השנה יומא דדינא דכולי עלמא ואז רק משיג היראה הוא מעשה בהמה, כי על כל פנים צריך לדרוש שלשים יום קודם ודפח"ח (ודברי פי חכם חן).

(ספה"ק עבודת ישראל)

◆◆◆

משל ל'שופר' בחודש אלול

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו (תהלים פא, ד). על פי משל ממלך שפקד על עמו שלא להביא סחורה מחוץ למדינה, והם עברו ומלאו כל החנויות מהסחורה ההוא, ונודע הדבר למלך כי הלשינו עליהם קצת מעבדי המלך. ואף שידע המלך כי אמת הוא הדבר נעשתה התועבה הזאת ומן הדין המה מחוייבים מיתה, והמלך רחמן מאוד ולמחול לגמרי אי אפשר דאם כן בטלה המלוכה דכל איש הישר בעיניו יעשה.

מה עשה, אמר שיבא ליום פלוני לאותו מדינה המורדת ויחקור, ומצוה להכריז באותו מדינה בכל הרחובות והשווקים שליום פלוני יבא המלך ויחפש מאוד מאוד, ומי שימצא אצלו אותה הסחורה דמו בראשו, ובודאי כוונת המלך שבינו ובינו יטמינו ודי בזה רחמנות וחמלה, ומי אשר לא חש אין אחריותו על המלך כי הוא על חייו לא חס והבן.

והנמשל מובן, וידוע דהתשובה הוא כיסוי והטמנה לחטאים כמו שנאמר (תהלים לב, א) אשרי נשוי פשע כסוי חטאה, ונאמר (משלי י, יב) על כל פשעים תכסה אהבה, והיינו תקעו בחדש שופר רצה לומר בכל החדש, בכסה ליום חגנו דהיינו לראש השנה שהוא יום המוגבל יהיה הכל מכוסה כזה מכריז השופר ומי אכזר אשר לא יעיר, והבן.

(ספה"ק תהלים תפלה למשה קאפיטל פא)

◆◆◆

רמז לתקיעת שופר בחודש אלול

הללוהו בתקע שופר (תהלים קנ, ג). בטור אורח חיים סימן תקפ"א כתב תניא בפרקי דרבי אליעזר וכו', לפיכך התקינו שיהא תוקעים בחדש אלול וכו'.

וכתב מורי זקיני (הישמח משה) זלה"ה על הגליון (וזה לשונו). ולי נראה להביא סמך להמנהג לתקוע בכל חדש אלול, על פי השבולי לקט בשם הגאונים שהובא בהבית יוסף ובפרישה לעיל סימן תכ"ב, וזה לשונו מנין שאומרים הלל בראש חודש, מצינו שרמז דוד בתהלים (קנ, א) הללויה הללו אל בקדשו, י"ב פעמים הללו כנגד י"ב חדשים, ולפיכך אנו כופלים כל הנשמה תהלל, על שנה מעוברת שיש לה י"ג חדשים, עד כאן לשונו.

ולפי"ז 'הללויה' הראשון הוא על 'ניסן' שהוא ראשון לחדשים – 'הללו' אל בקדשו הוא על 'אייר' – 'הללוהו' ברקיע עוזו הוא על 'סיון'. 'הללוהו' בגבורותיו הוא על 'תמוז' – 'הללוהו' כרוב גדלו הוא על 'אב'. – 'הללוהו' בתקע שופר הוא על 'אלול' כן נראה לי. ה"ק משה טייטלבוים, עד כאן לשון הזהב.

(ספה"ק ייטב פנים)

◆◆◆

רמז לתשובה לבחורים וזקנים בחודש אלול

אז תשמח בתולה במחול וגו' (ירמיה לא, יב). שמעתי מאת שאר בשרי הרב החסיד הקדוש מוהר"ר אלעזר זצ"ל מנוחתו כבוד בליזענסק, אז תשמח בתולה (היינו רמז לחדש אלול אשר מזלו בתולה, הנה תשמח) **במחול** (כשימחול השם יתברך עונותיהם של ישראל) עד כאן דבריו.

והנה סיימתי פירוש הפסוק לפי זה ובחורים וזקנים יחדו, זקנים היינו אותן שהיו צדיקים מעיקרא, בחורים היינו הבעלי תשובות דהוו כבריה חדשה כאילו נולדו מחדש, כולם יהיו יחדו, שגם הבעלי תשובה יהיה מדריגתן כמדריגת הצדיקים שלא טעמו טעם חטא (ולפעמים תגדל מעלתן כמו שאמרו רבותינו ז"ל).

ומעין הנזכר לעיל באופן אחר, בשמחת בית השואבה היו הצדיקים גמורים משבחים ואומרים אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו (סוכה נג.) והיו משבחים ימי הבחרות, והבעלי תשובה היו אומרים אשרי זקנתינו שכיפרה על ילדותנו, הנה היו משבחים ימי הזקנה.

וזהו ובחורים וזקנים יחדו, הן אותם שמשבחים ימי הבחרות הן אותם שמשבחין ימי הזקנה כולם יעמדו יחדיו לפני ה' לחיים ולשלום, וזה נחמד.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות ה)

♦♦♦

חודש אלול

כדלים וכרשים דפקנו דלתיך (סליחות). באלול אנו אומרים בתפלתינו בסליחות, לא בחסד ולא במעשים באנו לפניך, כדלים וכרשים דפקנו דלתיך, דהנה חדשים הקודמים תמוז אב נקראים דלים ורשים (עד כי ירחמם השם יתברך במהרה), דהנה מבואר בכתבי האר"י ז"ל שם אדנ"י במילואו ישנו י"ב אתוון כזה אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד (תיקו"ז נט.), הנה בכל חדש מן י"ב חדשי השנה מאיר אות אחד, דהיינו, לניסן א', ולאייר ל', ולסיון ף', ולתמוז ד', ולאב ל', וכן אינך.

על כל פנים הנה אלו הב' חדשים תמוז ואב בהם אתוון 'דל' (וזה כונתינו בברכת אמת ויציב בימים הללו באומרינו עוזר דלים, אשר במהרה השם יתברך יעזור את הדלים הללו ומדלה יבצעני (ישעיה לח יב)).

והנה בהגיע חדש אלול הנה תצטרף הת' אל הד"ל ומתהוה 'דלת' פתוחה לשבים, על כן הוא ימי רצון גם בימי דלותינו.

ומפורש אצלינו בפסוק ארוממך ה' כי "דליתני" ולא שמחת איבי לי (תהלים ל, ב) [עיין מה שכתבנו במאמרי תמוז ואב (מאמר א' אות ו') מה שנפלו תמוז ואב אלול לחלק עשו ולקח יעקב מידו אלול עיי"ש].

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות ח)

♦♦♦

עיקר גדול לתשובה לשמור חושיו וקבלת קנם

שופטים ושוטרים תתן לך וגו' (דברים טז, יח). בהתחלת אלול קורין תמיד סדר שופטים ושוטרים תתן לך וכו', שזהו התחלת התשובה ועיקרה אשר הבעל תשובה מחויב להושיב שופט ושוטר אצל כל שעריו, דהיינו כל החושים אשר המה שערים באדם שפתחם הבורא יתברך שמו להשתמש עמהם, כגון עינים ואזנים וחוטם ופה וראש הגויה, מחויב האדם להושיב הדעת לשופט אצל כל שער ישפוט בצדק את אשר ישתמש בחושים ואת אשר יניח.

ושוטר הוא אשר יעניש את העובר, כמו כן יושיב האדם שוטר את אשר יעניש, היינו אם יזדמן אשר יסתכל בעיניו בדבר האסור או ידבר בפיו את אשר לא ירצה לה', יקבל על עצמו עונש הן בממון לצדקה והן בגוף בסיגוף ותענית וכיוצא (וכמו שנהגו תלמידי הרמ"ק ז"ל), וזהו עיקר גדול לתשובה.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות י')

♦♦♦

ארבעים ימי רצון

אני לדודי ודודי לי (שיר השירים ו, ג). אמרו דורשי רשומות א"נ לדודי ו'דודי לי' ראשי תיבות 'אלול', שאז השם יתברך פותח יד לקבלינו בתשובה, ונפשות ישראל עורגות לו וינהו אחרי ה'. סופי תיבות של ד' תיבות הללו המה ד' יודי"ן, בגימטריא ארבעים, מרמזין לארבעים יום שהיה משה בהר לקבל לוחות האחרונות מן ראש חדש אלול עד יום הכפורים, והמה עד היום ימי רצון.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות יד טו)

♦♦♦

הרהורי תשובה מן השמים

והיה עקב תשמעון וכו' ושמרתם וכו' ושמר וכו' (דברים ז, יב). כל שלטי הגבורים פירשו מהו לשון עקב, גם והיה לשון שמחה. ויש לרמז, דהנה לעיל מיניה כתיב ושמרת את המצוה וכו' היום לעשותם, היינו היום בכל יום ויום ולא לדחות המצוה והמשפטים מיום אל יום, ואף על פי כן והיה (שמחה תהיה לפניו יתברך שמו) עקב תשמעון את המשפטים האלה [היינו אם חס וחלילה תתרשלו במצות ועל כל פנים בעקב היינו בסוף השנה שהוא אלול תשמעון וכו', על דרך שכתבתי (לעיל אות ג') בפסוק בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים, היינו אלול].

ושמרתם ועשיתם אתם, כי אין לך אדם מישראל שלא יהיו מעוררין אותו בהרהורי תשובה בימים האלה, רק האדם מחויב להתאמץ בדבר כשרואה שמעוררין אותו מן השמים יחזיק באותו התעוררות ולא יתרפה, אז אפילו רק בעקב תשמעון וכו' ושמר ה' אלקיך לך וכו'.

(ספה"ק בני יששכר מאמרי חדש אלול מאמר א אות כ')

♦♦♦

צירוף של חודש אלול

וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה (דברים ו כה). והיה רגיל רבינו לומר טעם על מה שהצירוף של חודש אלול יוצא מסופי תיבות של הפסוק וצדק"ה תהי"ה לנ"ו כ"י, כי אין לנו במה לבוא לפני המלך ה' רק לבקש חסד וצדקה מבעל הרחמים.

(מהזור דברי יואל)

פנימי תע"ח בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור גומלין אצל הגאון הגדול רבי שמעון יצחק שלעזינגער שליט"א

רב דק"ק קהל אנשי ירושלים בארה"ק ת"ו – חבר הבי"ד"ין העדה החרדית ירושת"ו

בבית האכסניא – בשכונת חתם סופר, קרית יואל יע"א

יום ה' פרשת פקודי תשפ"ד לפ"ק

א' הנוכחים: די געגנט דא איז שוין אין די גלילות, דאס האט מען צוגעשטעלט צו קרית יואל.

הגרש"י: כ'האב געהערט נאכזאגן פון רבי'ן אז דאס איז שוין אויך קרית יואל.

רבינו: יא יא, היינט איז עס שוין קרית יואל, ס'איז איינע פון די נייע שכונות דא.

דער פעטער ז"ל האט מייסד געווען די שטאט דא, דאס האט נישט קיין גרעניצן פון קיין ווילידזש, כל המחובר לטהור טהור.

די גרעניצן פון א ווילידזש, דאס איז נאר לגבי דינא דמלכותא, וועגן שטייערן, אדער איבער געזעצן פון בויען, אלע וואבעדיגע זאכן..., לגבי רוחניות האט דאס נישט קיין עיכוב, קדושה איז זיך מתפשט אין אלע זייטן.

א' הנוכחים: אלעס טראגט דעם רבי'ן ז"ל'ס נאמען, די שכונה האט דעם חתם סופר'ס נאמען אויך.

רבינו: יא, כ'האב אמאל געזאגט, די גמרא אין יומא (דף כח.) זאגט אז אינעם הייליגן טאג האט מען דערמאנט 'האיר פני כל המזרח עד שבחברון', צו דערמאנען חברון איז אן ענין, אז מ'דערמאנט דעם נאמען קרית יואל כסדר, איז עס משפיע אויף די תושבי המקום.

*

הגרש"י: כ'האב געהערט פון מאה ברכות, האט מיר איינער געפרעגט צי פרויען זענען אויך חייב מיט מאה ברכות?

די גמרא זאגט דאך (קידושין לד.) ביי מזוזה, אטו גברי בעי חיי נשי לא בעי חיי...

רבינו: יא, איז עס טאקע א סגולה פאר אריכות ימים.

א' הנוכחים: פאר נשים?

רבינו: אפילו פאר נשים. במילא לבאורה זאל זיין די זעלבע זאך דא.

די שאלה איז ווער ס'האט מתקן געווען צו זאגן מאה ברכות, דער טור ברענגט אז דאס האט דוד המלך מתקן געווען פאר א סגולה.[1]

אבער ס'איז דא וואס זאגן אז דאס קומט נאך פון משה רבינו, דער רבינו בחיי (כד הקמח ערך ברכה) ברענגט אזוי.[2]

---

1 בטור (או"ח סי' מ"ו) הביא בשם רב נטרונאי, דדוד המלך ע"ה תיקנם כי בכל יום היו מתים מאה נפשות מישראל ולא היו יודעים על מה עד שחקר והבין ברוח הקודש ותיקן להם לישראל מאה ברכות.

2 עי' שם לשונו הזהב: ועל כן צריך אדם לכוין בברכותיו בכל מאמצי כחו הן בברכות השלחן הן בברכות התפלה, כי הם בין כלם מאה ברכות שחייב האדם לברך אותם בכל יום. ודבר זה מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים. מן התורה דכתיב (דברים י', י"ב) ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך. ואמרו ז"ל אל תיקרי מה אלא מאה, ועוד תמצא בפסוק צ"ט אותיות ועם תוספת אל"ף במה יעלו מאה. מן הנביאים שכן מצינו בדוד דכתיב (שמואל ב כ"ג, א') נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על על בגימטריא מאה. מן הכתובים דכתיב (תהלים קלא) הנה כי כן יבורך גבר ירא ה' כי כן בגימטריא מאה. ומה שהיו מאה ברכות בכל יום אמרו במדרש כלפי שהודיעו לדוד שהיו מתים בירושלים מאה אנשים בכל יום עמד ותקן להם מאה ברכות. ונראה מכל זה כי משה רבינו ע"ה יסדם תחלה ואחר כך שכחום וחזר דוד ויסדן ואחר זמנו של דוד שכחום וחזרו חכמי התלמוד ויסדום.

און דער בה"ג (מצוה כ"ה) רעכנט עם אפילו אריין אין די מנין המצוות דאורייתא.

הגרש"י: דער רמב"ם (ספר המצוות סוף שורש א') וואונדערט זיך טאקע אויף דעם.[3]

רבינו: און ס'איז טאקע נישט אהנגענומען אזוי אלין איינם פון תרי"ג מצוות.

ס'האט אבער אסאך סגולות. אין ישמח משה פ' עקב האט ער אן אריכות אין דעם, דארט ביי (דברים י, יב) 'מה ה' אלוקיך שואל מעמך', די גמרא (מנחות מג:) דרש'נט דאך אל תקרי מה אלא מאה', האט ער עטליכע אופנים דארט.[4]

הגרש"י: אנדערע ווילן זאגן אז וויבאלד א חלק פון די מאה ברכות איז ציצית מיט תפילין, און נשים האבן נישט די ברכות, קענען זיי נישט מחויב זיין.[5]

רבינו: אמת, די ברכות האבן זיי נישט, אבער זיי האבן אנדערע ברכות וואס זיי וואלטן געקענט משלים זיין.

הגרש"י: ס'איז דא א חידוש פון בית יוסף, ס'איז דא א שאלה צי נשים זענען חייב בברכת המזון, מאחר שאין להם ברית ותורה, ברענגט דער בית יוסף אין סימן קפ"ז, דער מגן אברהם ברענגט עם אראפ, און דער שולחן ערוך הרב, 'תורה' וויל זיי דארפן לערנען זייער תורה, וואס זיי קענען לערנען,[6] און 'ברית' איז אשתו כגופו איז אזוי ווי זיי האבן ברית מילה אויך. אויב אזוי האט זי יא ברכת ציצית און ברכת תפילין.

רבינו [בצחות]: האט זי דאך דעמאלטם מאה ברכות אויכעט...

הגרש"י: די ברכות דארף מען אליין מאכן, מ'פטר'ט זיך נישט מיט יענעם'ס ברכות.

רבינו: ס'איז דא אן אינטערסאנטער מדובר ביי מצוות 'דרבנן' וואס איז הזמן גרמא צי נשים זענען מחויב, ס'איז א מחלוקת רש"י מיט תוספות דארט אין מס' ברכות (כ.).[7] לויט רש"י איז מען מחויב. רש"י מעקט אוים דארט, אז מ'איז נישט גורם די גמרא'ס קשיא 'פשיטא', וויבאלד אז ס'איז א דרבנן (ובדרבנן אין חילוק בין מ"ע שהזמן גרמא ללא הזמן גרמא),[8] און תוספות זאגט, ניין, און ברענגט זיך א ראיה פון הלל אז ס'איז מדרבנן און נשים פטורות, ווייל די גמרא זאגט (סוכה לח:) מי שהיה עבד או אשה מקרין אותו איז ער נישט יוצא, נאר 'עונה אחריהן'.

ס'איז דא אנדערע וואס ווילן פארענטפערן אז הלל איז מדאורייתא, במילא וואס קריגט רש"י מיט תוספות.

---

3 הרמב"ם (שם) מקשה על הבה"ג שמדברי הגמרא (מכות כג ב) שש מאות ושלש עשרה מצוות נאמרו לו למשה, נראה שאין למנות אלא מצוות שנצטוה עליהן משה ולא מצוות שהן מדברי חכמים, ועוד הקשה מדוע אין הבה"ג מונה מצוות נוספות מדברי חכמים כגון נטילת ידים ועירוב, כמו כן מדוע אינו מונה מצוות לא תעשה מדברי חכמים כגון שניות לעריות קרובים שאסורים מדברי חכמים להתחתן זה עם זה, ומוסיף הרמב"ם, שאם נמנה כל עשה דרבנן וכל לא תעשה דרבנן, יהיה זה עולה לאלפים רבים, ולכן חולק הרמב"ם על הבה"ג, ומסכם שם, והכלל כי כל מה שהוא דרבנן לא ימנה בכלל תרי"ג מצוות. ועיין ברמב"ן שם (בספר המצוות) שמיישב קושיות הרמב"ם באריכות.

4 עי' שם כל האריכות של ששה אופנים לבאר דברי חכז"ל בענין זה, ועי' עוד בדברי יואל פ' תרומה (דף ר"ל) דברים נחמדים בזה.

5 עיין בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סימן כ"ג) שכתב: ואשר שאל אם נשים חייבות בתקנת מאה ברכות, מפשטות דברי הבית יוסף והפוסקים (ריש סימן מ') דחשבו מאה ברכות של כל אדם, וחשבו באותו חשבון טלית ותפילין, וכהאי גוונא ברכות דלא שייכי בנשים, ולא כתבו נשים מאי איכא למימר, מכלל דפשיטא להו דהתקנה לא שייכי בנשים...ע"ש. וכ"כ בשו"ת תשובת והנהגות (ח"ב סי' קכ"ט).

אבל יש כמה אחרונים שכתבו שנשים חייבות במאה ברכות ויכולות להשלים בברכות אחרות.

6 עי' בספה"ק ויואל משה (מאמר ג' סי' מד) בשם הפוסקים, שהכוונה היא לא על לימוד תורה בכלל שנאסר להם, רק על לימוד הלכות קצרות שצריכות לידע הלכה למעשה, ולכן הן מברכין ברכת התורה בכל יום, ע"ש. ממילא יש להם ברכת התורה. ועי' עוד בשו"ת דברי יואל (סי' פ"ד) ביאור שיטת הפוסקים בזה.

7 דבמשנה שם (ע"א) מבואר דנשים חייבות בתפילה, ובגירסת הספרים שלנו גרסינן 'דרחמי נינהו, מהו דתימא הואיל וכתיב בה 'ערב ובוקר וצהרים', כמצות עשה שהזמן גרמא דמי, קמ"ל, וכתב רש"י (ד"ה ה"ג) דאין לגרוס בגמרא 'פשיטא' דכיון שחובת תפילה לאו דאורייתא, והרי במצוה דרבנן אין חילוק בין מ"ע שהזמן גרמא למ"ע שאין הזמן גרמא, וא"כ לא שייך להקשות 'פשיטא' דנשים חייבות בתפילה, אבל בתוס' (ד"ה בתפילה) כתבו דיש לגרוס 'פשיטא', דהרי גם ממ"ע שהוא מדרבנן שהזמן גרמא נשים פטורות כמו שמצינו (סוכה לח.) שנשים פטורות מקריאת הלל, שחיובו מדרבנן, משום דהוי מ"ע שהזמן גרמא.

8 דהנה הבה"ג במנין המצוות שבהקדמת ספרו (מצות עשה ק"א-ק"ט), וכן היראים (סי' רס"ב) והאבן עזרא (יסוד מורא שער ו') מנו מצות עשה לומר הלל, והרמב"ם (ספר המצוות שורש ראשון) השיג על דברי בה"ג שהרי במנין תרי"ג מצוות יש למנות רק מצוות מן התורה, ואין למנות עמהם מצות הלל שאינה מן התורה, ובהשגות הרמב"ן (לספר המצוות) כתב דמצות הלל הוא מה"ת, ולכן יש למנותה במנין המצוות, והוכיח כן מכמה מקומות בש"ס [עי' במדור אוצר עיונים שעל מס' ברכות - מהדורת מתיבתא - (ח"א בסופו עמ' ק"ג) שמביא שמונה מקורות למצות הלל מן התורה, עיי"ש נפלאות].

אבער עכ"פ דארף מען פארשטיין פארוואס זאלן זיי מחויב זיי ביי א דרבנן מער ווי ביי א דאורייתא?

הגרש"י: ביי חנוכה און ביי פסח זאגט מען אז זיי זענען מחויב ווייל אף הן היו באותו הנס, אבער אלץ דרבנן אליין וואלט מען זיי נישט מחייב געווען.

רבינו: דער זיידע ז"ל אין עצי חיים (שו"ת או"ח סי' ל"ז) וויל זאגן, אז די גמרא אין שבת (דף כג.) זאגט והיכן ציונו, איינער זאגט פון לא תסור, און איינער זאגט פון שאל אביך ויגדך, זאגט ער אז דער וואס ס'האלט אז אלע מצוות דרבנן זענען פון לא תסור, איז עס א לא תעשה, און דער וואס האלט אז די מצוות דרבנן זענען פון שאל אביך, איז עס א עשה, אויב ס'איז א מצות עשה, איז עס א מצות עשה שהזמן גרמא וואס זיי זענען פטור, און אויב ס'איז לא תסור, איז עס א לא תעשה, וואס זיי זענען מחוייב.[9] איז רש"י האט געהאלטן אז ס'איז לא תסור, און תוספות האלט אז ס'איז אלץ שאל אביך.

הגרש"י: אויף דעם פרעגט מען, אויב ס'איז דא 'לא תסור' איז פארוואס ספק דרבנן לקולא, איז עס דאך א דאורייתא?

רבינו: אויף דעם איז דער תירוץ 'הם אמרו והם אמרו'.[10] אבער לויט ווי רש"י זאגט אויפן פסוק (שמות כב, יג) 'ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו' [ופירש"י לעשות כל מצות עשה באזהרה] אז יעדע עשה זאל האבן א לא תעשה, אויב אזוי דארפן דאך נשים לכאורה זיין מצווה אויף יעדע עשה, ווייל ס'האט אויך א לא תעשה.

ס'איז דא א מחלוקת הראשונים צי נשים זענען מצווה מיט די עשה פון יו"ט. תוספות (קידושין לד. ד"ה מעקה) האלט אז זיי זענען נישט מצווה. דער חינוך (מצוה רצ"ז) קריגט אויף תוספות ער האלט אז זיי זענען יא מצווה, דער רמב"ן (בחידושיו שם דף לד.) האלט אויך אזוי, און אויך דער ר"ן (דף יד: מדפי הרי"ף ד"ה ואי).

איי ס'איז דאך א מצות עשה שהזמן גרמא? זאגט דארט דער רמב"ן אזא סברא, אויב די עשה קומט מחזק זיין דעם לאו, דעמאלטם איז דער לאו די עיקר, די עשה איז א טפל צום לאו, במילא אז זי איז מצווה אויף די לאו איז זי מצווה אויף די עשה. אבער דארט וואו די לא תעשה קומט מחזק זיין די עשה, אזוי ווי ביי 'לא תוכל להתעלם', אויב זי וואלט פטור געווען אויף די עשה וואלט זי פטור געווען אויף די לא תעשה, תוספות פרעגט די קשיא ס'איז דאך במילא דא א לא תעשה... אזוי זאגט דער רמב"ן דארט, דער רמב"ן פארענטפערט תוספות קשיא, ווייל אויב זי וועט פטור זיין פון די עשה וועט זי פטור זיין אויך אויף די לא תעשה, ווייל די לא תעשה קומט מחזק זיין די עשה. אבער דא וועט אויסקומען פארקערט [בשביתת יו"ט דהעיקר בזה הלאו דמלאכת יו"ט, והעשה בא לחזק הלאו, אזי הוי להיפך כשם שהם מוזהרות על הל"ת דמלאכת יו"ט, ה"נ הם מחויבות בעשה דשביתת יו"ט].

קומט אוים אז אויב איך זאג אז 'ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו' איז א לא תעשה, אבער די לא תעשה קומט מחזק זיין די עשה, און אויב זי איז פטור אויף די עשה איז זי באמת פטור אויף די לא תעשה אויך.

הגרש"י: דארף מען פארשטיין פארוואס שבת דארף מען צוקומען צו 'זכור ושמור' [דנשים חייבות בעשה דשבת משום דהוקש זכור לשמור, כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה], לויט ווי דער רמב"ן לערנט אז אויב די עשה קומט מחזק זיין די לא תעשה דעמאלטם זענען די נשים חייב, שבת איז דאך אויך אזוי אז דער 'זכור' קומט פארשטארקן דעם 'שמור'.

רבינו: דער ר"ן זאגט ווייל ס'איז אי אפשר לאפלוגי, אז מ'קען נישט אפטיילן די עשה פון די לא תעשה, קומט אוים אז ס'גייט צוזאמען, אז זי איז מצווה אויף די לא תעשה, איז זי מצווה אויך אויף די עשה. אזא סברא זאגט דער ר"ן.[11]

---

9 עי' שם (אות ד) וז"ל: **והנה כבר כתבתי** (בסימן לח אות ה) **דפלוגתא הנ"ל אי נשים חייבות במצות עשה דרבנן שהזמן גרמא, תליא במאי דאמרינן בשבת דף כ"ג** (ע"א), **והיכן צונו רב אויא אמר מלא תסור** (דברים יז יא) **ורב נחמיה אומר משאל אביך ויגדך וגו'** (דברים לב ז), **ואם כן למאן דאמר מלא תסור כל מצוה דרבנן הוא לא תעשה, ועל כן אפילו הוא זמן גרמא נשים חייבות מקום נשים חייבות, דבלא תעשה אפילו זמן גרמא נשים חייבות כמבואר במשנה דקידושין** (דף כט.), **אבל למאן דאמר משאל אביך והוא מצות עשה יש לומר דמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, ואם כן למאי דהביא הרמב"ם** (הל' ברכות פי"א ה"ג) **הא דרב אויא מלא תסור, וכן בגמרא ברכות דף י"ט** (ע"ב) **כל מילי דרבנן אסמכוה אלאו דלא תסור, ומשמע דהכי קיימא לן, לכן יש לומר דנשים חייבות במצוה דרבנן שהזמן גרמא.**

10 כן תירץ הלחם משנה (בהל' ממרים פ"א ה"א) **בשם בעל קרית ספר מהמהר"ם טראני ז"ל, שכתב לתרץ דהחכמים התנו מתחילה שלא יהא עובר על גזירתם כעובר על דברי תורה, אלא שיהא קל מאוד, ושילמו בספק דבריהם להקל, ע"ש.**

11 הר"ן (בפרק קמא דקידושין דף יד ד"ה ואי זו היא) **כתב דהיינו טעמא דהוצרך לאשמעינן דמעקה ואבידה ושילוח הקן הוו להו מצות עשה שאין הזמן גרמא, לאשמעינן דמחייבי נמי אמצות עשה דאית בהו, אף על גב דבמצות עשה דשבת ויום טוב מחייבי הגם דהעשה הוא מצות עשה שהזמן גרמא, דהיינו טעמא דהתם לאו ועשה כולהו בשב ואל תעשה, וליכא לאפלוגינהו מהדדי, מה שאין כן בהנהו אין העשה ולא תעשה באין כאחד עיי"ש.**

הגרש"י: ס'איז דא א חידוש'דיגער ברכי יוסף (סי' תרנ"ד), ס'איז דא א מחלוקת אין די ראשונים צי נשים קענען מאכן א ברכה אויף א מצות עשה שהזמן גרמא.

רבינו: דער רבינו תם מיט תוספות (קידושין לא.).

הגרש"י: יא, און אין שו"ע (סי' תקפ"ט ס"ו) איז עס א מחלוקת דער מחבר מיט"ץ רמ"א.

זאגט דער ברכי יוסף אז אין שו"ת מן השמים שטייט אז נשים זאלן יא מאכן א ברכה, און אויב דער מחבר וואלט געווואוסט פונעם שו"ת מן השמים וואלט ער געפסק'נט אז מ'זאל מאכן, און ער שרייבט 'וכן המנהג בארץ הצבי' אז די ספרד'ישע פרויען מאכן יא א ברכה אויף א מצות עשה שהזמן גרמא.[12]

דער כף החיים ברענגט עס צוויי מאל, איינמאל אין הלכות שופר, און איינמאל אין הלכות לולב.

רבינו: אין צאנז האט מען מקפיד געווען אז נשים זאלן נישט מקיים זיין די מצוות עשה שהזמן גרמא, מ'האט חושש געווען וועגן צוויי טעמים, איין טעם טאקע וועגן די ברכה, ס'זאל נישט זיין קיין ברכה לבטלה, און צווייטנס וועגן א חשש פון בל תוסיף.

דער חכם צבי (שו"ת החדשות סי' ח') האט מחמיר געווען אויף מצוות עשה שהזמן גרמא.[13] פון רש"י אין עירובין (דף צו:)

זעהט אויס אזוי אז נשים וואס זענען מקיים א מצות עשה שהזמן גרמא איז שוין אויף די עצם המצוה בל תוסיף.[14]

און אין תשובות אבני צדק (שו"ת אבני צדק או"ח סי' מ"ו). ברענגט דער ייטב לב אויך אז 'יש נשים ממשפחת החכם צבי' וואס זיי פירן זיך אזוי ווי דער חכם צבי.[15]

א' הנוכחים: וועגן תוספות שבת און יו"ט איז אויך דא די סברא, צי ס'איז געבינדן מיטן שבת צי נישט.

רבינו: דאס איז א עקסטערע חקירה, צי תוספת שבת ויו"ט איז געבינדן מיט שבת און יו"ט, צי ס'איז אויסגעצויגן דער יו"ט, אדער ס'איז א נייע זאך.[16]

דער פרי מגדים (סי' תר"ח משבצו"ז סק"א) האלט אז זיי זענען מחוייב.[17]

---

12 וז"ל החיד"א (שם אות ב): מה שנהגו קצת נשים בארץ הצבי לברך על לולב, זה שנים רבות ערערתי על זה דנהגו כך מעצמן, ואנן קבלנו הוראות הרמב"ם ומרן והם פסקו שלא לברך, ושאלתי לחכמים זקני דורנו, והם אמרו דהוא מנהג טעות דקצתן נהוג הכי בבלי דעת, ויש לבטל המנהג. ואחר זמן האיר וזרח ספר נחפה בכסף למורי הרב זלה"ה ושם ראיתי שכתב שהוא מנהג טעות וכל המבטל המנהג תבא עליו ברכה ע"ש דף קפ"א ע"ג.

ואחר זמן רב בא לידי קונטרס מרבי יעקב ממרוויי"ש מרבאוותא קמאי, דמייתו ליה הרב שבלי הלקט והמרדכי כמ"ש בקונטרס שם הגדולים דף ל"א, שהיה שואל ומן השמים משיבים לו, וכתב שם וז"ל: שאלתי על הנשים שמברכות על הלולב ועל תקיעת שופר אם יש עבירה, ואם הויא ברכה לבטלה אחרי שאינן מצווות, והשיבו, וכי אכשר דרי כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה, לך אמור להם שובו לכם לאהלכם וברכו את ה' אלהיכם, והעד מגילה וחנוכה. ופירשו לי, מה מצינו במגילה וחנוכה, מאחר שהיו באותו הנס חייבות בהם ומברכות עליהם, ובלולב נמי מצינו סמך לדבר, אין לו אלא לב אחד לאביו שבשמים, ובשופר נמי אמרינן, שיאמר הקב"ה, אמרו לפני מלכיות שתמליכוני עליכם, זכרונות שיבוא זכרון אבותיכם לפני לטובה, ובשופר. והנשים נמי צריכות שיבוא זכרונן לפניו לטובה, לפיכך אם באו לברך בלולב ושופר הרשות בידם, עיי"ש.

13 בשו"ת חכם צבי (שו"ת התוספות ח"ב סי' י"ז) כתב דאין לנשים לברך על מ"ע שהז"ג, ומביא ראי' לדבריו מדאמרינן בריש סוכה (כ' ע"ב) בהילני המלכה שהיתה יושבת בסוכה פסולה ולא אמרו לה חכמים דבר, ואי ס"ד דנשים מברכות מסתמא הילני המלכה ג"כ היתה מברכת, והאיך לא אמרו לה דבר, ועוד שעל הספק היה להם לחכמים לומר לה שלא תברך, אלא וודאי שהיתה יושבת שם בלא ברכה מטעם דנשים אין מברכין על מ"ע שהז"ג.

וכן כתב נכדו בספר ישועות יעקב (סי' י"ז סק"א סי' תר"מ סק"א) שזקינו בעל החכ"צ היה מוחה בנשים שלא יברכו. וכן הורה חתנו הגאון רא"ל מאמשטרדאם, וכן נהגו נכדו הגה"ק הדברי חיים זיע"א וצאצאיו הק'. וכן כתב בשו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' ל"ט) דאין לנשים לברך על מ"ע שהז"ג מטעם שכל הפטור מן דבר ועושהו נקרא הדיוט.

ויש לציין שבשו"ת שו"מ (מהדו"ת ח"ב סי' ח') מכריע וכותב דאפשר דאשה לא תברך ברכת לישב בסוכה אלא בליל ראשון של סוכות בלבד ולא בשאר ימי החג. ודעה זו מבואר ג"כ בשו"ת חתן סופר ליישב מנהגו של הח"ס.

14 עיי' בלשון הרש"י שם (צו:) בד"ה הא נשים מעכבין: אע"ג דלא חילול יו"ט הוא כדתנא דבי שמואל (ר"ה דף כט:) יצאה תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה, מיהו נראות כמוסיפות.

15 ובמנהג רבותיה"ק ז"ל בזה, עי' במחזור דברי יואל לסוכות (מנהגים אות ס' ובהגה שם) ועי' עוד במחזור דבר"י לר"ה.

16 עי' בס' מועדי חיים (עמ' ר"ב) שמביא חקירת האחרונים אם תוספת שבת (לדעת הסוברים שהוא מה"ת) הוי כמצוה בפני עצמו, וחל רק עד זמן השבת ותיכף בבוא השבת נפסק ענינה, או דהמשך אחד הוא עם עצם השבת ויוה"כ, אלא שאיקלש איסורא דהוי רק בעשה, וע"ש דתלי ליה במחלוקת אבני ורבא הולין (דף ק"א) גבי שבת ויוה"כ, דאביי אמר שבת קביעא וקיימא ויוה"כ ב"ד קבעו ליה, ורבא אמר סו"ס תרוייהו בהדי הדדי קאתו, דלאביי התוספת הוא המשך אחד עם היום, ולרבא סו"ס עצם היום בא בב"א, והתוספת הוא בפ"ע, וע"ש עוד באריכות הדברים בדין אין איסור חל על איסור, וגבי שבת ויוה"כ ואיסור מוסיף בזה, ובגוף תוס"ש אי בעי קבלה דוקא או לא, וע"ש דמסובב והולך בדין תוספת משבת ליו"ט או מיו"ט לשבת לענין ועוד.

17 עיי"ש שכתב להדיא דנשים חייבות בתוספת שבת, כיון שכל מצות עשה דשבת נשים חייבות.

א' הנוכחים: ביי בנין המשכן שטייט (שמות לה, כו) 'וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טוו את העזים', ס'איז דאך א מצות עשה שהזמן גרמא, אלץ אין בונין את המקדש בלילה (כ"כ הרמב"ם הל' בית הבחירה פ"א ה"א).

רבינו: דער רמב"ן זאגט אז נשים זענען מצווה מיט בנין המשכן, ער זאגט דאס אויפן פסוק (שמות לה, א) ויקהל משה את 'כל' עדת בני ישראל, זאגט דער רמב"ן, אז נשים זענען מצווה, דער רמב"ם (שם) פסק'נט טאקע אז נשים זענען מצווה מיט בנין בית המקדש,[18] און מ'פרעגט די קשיא ס'איז דאך א מצות עשה שהזמן גרמא. אבער אזוי זאגט דער רמב"ן אז נשים זענען מצווה ווייל ס'שטייט אין פסוק 'ויקהל משה את 'כל' עדת בני ישראל'.

כ'האב אמאל געזאגט אז ס'איז דא א תוספות אין קידושין (דף לה. ד"ה משום) וואם רעדט לגבי מצה שמחה והקהל אז ס'איז שלשה כתובים הבאים כאחד, אז דוקא ביי די דריי זענען נשים מצווה, אפילו ס'איז זמן גרמא, און אין אנדערע מצוות נישט, פרעגט תוספות, אביי האלט דאך (לעיל לד:) אז אשה בעלה משמחה [א"כ היא עצמה אינה מצווה, וא"כ ליכא רק ב' כתובים], זאגט תוספות קידוש היום [היינו שמוקי קידוש היום ביחד עם מצות שמחה והקהל, והוו ג' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין], אבער אביי האלט אין ברכות (דף כ:) אז נשים זענען נישט מחויב מיט קידוש היום [כן הקשו המסורת הש"ס על דברי התום', והמקנה (ד"ה בא"ד ויש) ובשו"ת רעק"א (מהדו"ק סי' קמ"ט)], איז דאך נישטא קיין שלשה כתובים. אבער לויט דעם רמב"ן קען מען זאגן אז בנין בית המקדש וועט זיין די דריטע זאך.

הגרש"י: דער ר"ן פרעגט, ס'שטייט אז נשים זענען חייב שבת מיט לחם משנה, ווייל אף הן היו באותו הנס, דער רבינו תם זאגט אזוי. פרעגט דער ר"ן אין פרק כל כתבי, פארוואס דארף מען אנקומען צו א נייעם טעם, פארוואס קען מען נישט זאגן כל שישנו בשמור ישנו בזכור...[19]

רבינו: דאם איז דער ר"ן, ער מאכט דאם א חיוב אויף אלעם, קיינער זאגט נישט אזוי ווייט, נאר דער ר"ן האלט אזוי.

וואם טוט זיך מיט וי"ט? ס'איז דא א גרויסער מדובר וועגן דעם, דער מנחת חינוך האט א שמועס צי נשים זענען מחויב מיט קידוש אום וי"ט? לויט רש"י אז פרויען זענען מחויב מיט מצווה דרבנן שהזמן גרמא, קידוש וי"ט איז דאך נאר א דרבנן, זענען זיי זיכער מחויב. אבער לויט תוספות וואם האלט אז זיי זענעם פטור, וועלן זיי פטור זיין פון קידוש אום וי"ט.

אין עצי חיים דארט שמועסט ער עם אזוי אוים (שו"ת עצי חיים או"ח סי' ל"ז).

וואם טוט זיך ווען מ'האט נישט געזאגט קיין 'רצה' אום שבת? דארף מען איבער בענטשן. וואם טוט זיך ווען א אשה האט נישט געזאגט קיין 'רצה'?

הגרש"י: יום טוב איז דאך דא דער רבי עקיבא איגר (מהדו"ק סי' רכ"ד).

רבינו: יא, רבי עקיבא איגר אין די תשובה, ער איז מקיל, ער זאגט אז וי"ט דארפן נשים נישט איבער בענטשן.[20]

הגרש"י: אויף די קשיא פון זכר למן וואם אף הן היו באותו הנס, האב איך געווואלט אמאל פארענטפערן פארוואס מ'דארף אנקומען צו א נייער טעם, ווייל אין אמת'ן פרעגט זיך נאך צוויי שאלות, דער מן איז דאך נישט גענאנגען שבת, האט מען געדארפט מאכן א זכר למן אינמיטן די וואך. נאך מער, פרייטאג איז דאך גענאנגען די מן טאפעלט, האט מען געדארפט מאכן דעם זכר פרייטאג נישט שבת.

רבינו: דער זוהר הקדוש (פ' יתרו דף פח.) פארענטפערט די קשיא, ווייל די ברכה קומט אראף שבת, 'כל ברכאן דלעילא

---

18 וז"ל שם: אין בונין את המקדש בלילה שנאמר וביום הקים את המשכן ביום מקיימין לא בלילה וכו', והכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר וכו'.

19 בר"ן על מס' שבת (דף קי"ז ע"ב) כתב בזה"ל: וכתב ר"ת ז"ל דנשים חייבות בג' סעודות, וכן נמי לבצוע על שתי כברות שאף הן היו בנס המן. ואין צורך מהטעם הזה (שאף הן היו בנס המן) לחייב אותן על הג' סעודות, שבכל מעשה שבת איש ואשה שוין, כדילפינן מ"זכור ושמור" את שישנו בשמירה ישנו בזכירה, ובכלל זה הוי כל חיובי שבת עכ"ל.

20 בשו"ת רעק"א כתב דנשים ששכחו להזכיר של חג בברכהמ"ז של סעודת יו"ט א"צ לחזור ולברך, דאינו מחויבות בסעודת יו"ט משום דהוי מ"ע שהזמן גרמא, וכיון שאין להם חיוב סעודה אין ההזכרה בברכת המזון מעכבת, ולא דמי לסעודת שבת שיש להן חיוב סעודה כמו קידוש משום זכור ושמור, זולת בליל א' של פסח דהואיל ומחויבות בכזית מצה משום דכל שישנו בכל תאכל חמץ ישנו קום אכול מצה, א"כ הרי יש להם חיוב סעודה, ולכן אם שכחו אז להזכיר של חג בברכהמ"ז חייבות לחזור ולברך, עכתו"ד רעק"א.

וכן כתב המאירי שם, וז"ל: הנשים הרי הן כאנשים לענין שבת בין לבצוע על שתי כברות בין לחיוב שלוש סעודות" עכ"ל. (ועיין בתוס' רעק"א שמבאר החילוקים בין טעמו של ר"ת והר"ן).

ותתא ביומא שביעאה תליין, ומיניה מתברכאן כל שיתא יומין׳.

הגרש״י: יא, איך האב געזאגט אזוי, פרייטאג איז טאקע גענוגן דער נם, אבער פרייטאג האט מען נאכנישט געוואוסט, ווייל אלע טאג וועט ס׳האט איבער געלאזט... [כתיב (שמות טז, כ) ויותרו אנשים ממנו עד בקר וירם תולעים ויבאש] אבער וועט ס׳איז געקומען שבת און ס׳איז גארנישט געשעהן [דכתיב (שמות טז, כד) ויניחו אתו עד הבקר כאשר צוה משה ולא הבאיש ורמה לא היתה בו], דער שבת האט מוכיח געווען אז פרייטאג איז געווען א נם. קומט אויס אז דער נם איז נישט געווען שבת, דער נם איז געווען פרייטאג, שבת איז נאר געווען דער מוכיח. במילא גייט עם נישט אריין אין כל שישנו בשמור ישנו בזכור, וועגן דעם האלט דער רבינו תם אז מ׳דארף אנקומען צו א נייער טעם ווייל אף הן היו באותו הנם. איז פארענטפערט די קשיא.

ס׳איז אויך פארענטפערט פארוואס מ׳מאכט נישט פרייטאג דעם זכר לנם, ווייל מ׳האט געדארפט ווארטן אויפן שבת צו זעהן, קען זיין ס׳וואלט נישט געבליבן.

רבינו: תוספות (פסחים קח.) זאגט אז ביי א דאורייתא זאגט מען נישט אף הן היו באותו הנם.

הגרש״י: ביי די ד׳ כוסות זאגט עם תוספות.

רבינו: אינטערסאנט, צי נשים זענען מחויב מיט מרור, דאם שטייט נישט אין שולחן ערוך.

אז זיי זענען מחויב מיט מצה דאם שטייט אין די גמרא, וואם טוט זיך מיט מרור? מרור בזמן הזה איז א דרבנן, לויט רש״י זענען זיי מצווה,[21] לויט תוספות זענען זיי נישט מצווה.

אמאל איז עם געווען א דאורייתא, אף הן היו באותו הנם איז דאך נישטא ביי קיין דאורייתא, איז א שאלה צי זיי זענען מצווה אויף מרור, אין שולחן ערוך שטייט נישט וועגן דעם.

דער חיד״א (בברכי יוסף בסימן תע״ג סקט״ו) האט א שמועס איבער מרור, אויב איך זאג אז איתקש מצה למרור, דארט קען מען מחייב זיין, וויבאלד זיי זענען מחויב מיט מצה זענען זיי מחויב מיט מרור, אבער מ׳זעהט דאך אז מצה בזמן הזה איז א דאורייתא און מרור איז דאך נישט קיין דאורייתא.

הגרש״י: ס׳איז דא א סברא פון כעין דאורייתא תקון.[22]

רבינו: וואם טוט זיך צי נשים זענען מחויב מיט די מצוה פון סיפור יציאת מצרים? דאם איז אויך נישט מבורר.

די גמרא זאגט אויף די ד׳ כוסות אף הן היו באותו הנם, דאם שטייט אין די גמרא, אבער די מצוה פון סיפור יציאת מצרים וואם איז א מצוה דאורייתא, צי נשים זענען מצווה, דאם איז נישט מבורר אין ערגעץ.

דער מנחת חינוך (מצוה כ״א אות י׳) מוטשעט זיך ער וועסט נישט פון וואו זיי נעמען דעם חיוב?[23]

הגרש״י: ס׳איז דאך א דאורייתא׳דיגער דין, דער חינוך זאגט אז נשים זענען מחויב (וז״ל: ונוהגת בזכרים ובנקיבות), און דער מנחת חינוך ברענגט א גזירה שוה פון זכירה–זכירה ׳זכור׳ את יום השבת (שמות כ, ח), צו ׳זכור׳ את היום הזה אשר יצאתם ממצרים (שמות יג, ג).[24]

רבינו: ס׳איז טאקע א אינטערסאנט זאך, ווייל די גזירה שוה איז נישט מבואר אין די גמרא, נאר ס׳איז א אייגענע גזירה שוה. אבער מ׳טרעפט אמאל אין די פוסקים אזא זאך.

דער מהר״ם שיק (בספרו על תרי״ג מצוות מצוה כ״א אות ב׳) זאגט ער לערנט עם ארוים פון א פסוק אין פרשת ראה (דברים טז, ג)

---

21 ועי׳ רש״י (פסחים צא ב ד״ה ליה ליה לר״ש) שכ׳ גם באכילת מרור נשים חייבות משום דמצה ומרור הקישם הכתוב על מצות ומרורים יאכלוהו, וכשם שנשים באכילת מצה חובה הכי נמי במרור.

22 עיי׳ בערוך השולחן (תע״ב סעי׳ ט) דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקנו, ומכיון שבזמן שהיה הפסח חייבות במרור מן התורה, אף בזמן הזה חייבות מדרבנן.

23 וז״ל: דבר זה חידוש גדול אצלי למה תהיה נוהגת מצוה זו בנשים כיון דהויא מצות עשה שהזמן גרמא שנשים פטורות, ולומר דכיון שהיו באותו הנס לכך נשים חייבות, כבר כתבו התוס׳ (מגילה ד׳ ע״א) דדבר זה אינו אלא חיוב מדרבנן, וכן משמע מדברי הרמב״ם (בפרק י״ב מהלכות ע״ז) דכתב דמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, ויש מצוות שחייבות אף דהויא הזמן גרמא כגון מצה בליל פסח ואכילת קרבן בליל פסח, ומדלא כתב הגדה ש״מ דסבירא ליה שנשים פטורות.

24 ונעתיק לשונו משם: ואפשר לומר, לפי מה שהביא הר״מ כאן פסוק זה דזכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים, כמו שנאמר זכור את יום השבת לקדשו (שמות כ, ח), אם כן אפשר דהוי גזירה שוה מקידוש של שבת, כמו דשם נשים חייבות הוא הדין כאן, אבל באמת בש״ס דילן אינו מוזכר, ועיין דף קי״ז ע״ב דילפינן הזכרת יציאת מצרים בקידוש היום מלמען תזכור ולא מן זכור. וראיתי בספר המצוות להר״מ עשה קנ״ו שכתב דזכור הוא מצוה כמו זכור את יום השבת, ואין כוונתו לגזירה שוה, רק הביא דצריך להזכיר בפה, ואין המכילתא (שהביא הר״מ שם) בידי לעיין בה, אבל כיון דהר״מ לא הביא דין זה ואין עולה על זכרוני מי שיביא זה, דברי הרב המחבר צע״ג מנין לו לחייב נשים בפשיטות במצוה זו, עי״ש הענין באריכות.

וכעי״ז בהגהות חשק שלמה פסחים (קט״ז ע״ב) דנשים חייבות במצות סיפור יציאת מצרים ואמירת ההגדה, כיון דהוקש סיפור יציאת מצרים לאיסור אכילת חמץ, כמו שכתוב בפר׳ בא (י״ג, ג) זכור את היום אשר יצאתם ממצרים, דמכאן ילפינן סיפור יציאת מצרים כמבואר ברמב״ם, ומסיק הפסוק ולא יאכל חמץ, וכמו שבאיסור חמץ נשים מצוות כן נמי במצוות סיפור יציאת מצרים.

"לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני וגו' למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים", במילא לייגט ער צו א היקש אויסער אז זיי זענען מחויב באכילת מצה, זענען נשים אויך מצווה אין סיפור יציאת מצרים.[25]

ס'איז א חידוש אז ס'שטייט נישט אין די גמרא און ס'שטייט נישט אין שולחן ערוך וועגן דעם.

באמת, איז דא דער מלחמות (ספר מלחמות ה' להרמב"ן ז"ל) אין מסכת ברכות (דף ב:) ער זאגט אז סיפור יציאת מצרים איז א דין אין די מצה,[26] במילא אויב נשים זענען מחויב מיט מצה זענען זיי מיט דעם אויך מחויב.

אבער ס'איז נישט אהנגענומען אלץ א חלק מיט מצות מצה, בעבור זה לא אמרתי אלא 'בשעה' שיש מצה ומרור מונחים לפניך, ס'איז נישט קיין חלק אין די מצוה פון אכילת מצה.

אז מ'האט מתקן געווען ד' כוסות מוז עם זיין על הסדר, פון דעם איז א ראיה אז נשים זענען מצווה [כיון שנשים חייבות בד' כוסות כדברי הגמ' הנ"ל והרי כום שני היא על סיפור יצי"מ], ס'מוז דאך זיין על הסדר, מ'קען נישט נעמען ד' כוסות און אויסטרינקען, אז זי איז מצווה אויף ד' כוסות זאל זי נעמען ד' כוסות און טרינקען סתם אזוי?. אבער פארוואס זענען זיי מצווה וויייל אף הן היו באותו הנס, במילא זענען זיי אויך מצווה אויף סיפור יציאת מצרים.

א' הנוכחים: וועלן מ'רעדט צי נשים זענען מחויב מיט סיפור יציאת מצרים, מיינט עם זיי צו דערציילן אדער אז זיי זאלן דערציילן?

רבינו: אז זיי זאלן זיין מחויב צו זאגן די הגדה.

ביי קידוש קען מען יוצא זיין פון א צווייטן, אבער סיפור יציאת מצרים איז יעדער איד מחויב, נישט נאר א טאטע פאר די קינדער, מ'איז יוצא מיטן זאגן די הגדה, אבער סיפור יציאת מצרים איז יעדער איד מחויב.

הגרש"י: מיט דעם וואס דער רבי האט געזאגט וועגן מרור, וועט ווערן אן ערנסטער שאלה צי די ספרד'ישע פרויען קענען מאכן א ברכה אויף מרור, ס'איז דאך א מצות עשה שהזמן גרמא, און די פרויען זענען עם מקיים, לויט דעם מחבר קען מען דאך נישט מאכן קיין ברכה, און מיר האבן נישט געהערט אז פרויען מאכן נישט על אכילת מרור.

אין צאנז מאכן די פרויען על אכילת מרור?

רבינו: יא. זיי עסן מרור, און זיי מאכן א ברכה אויף די מרור.

הגרש"י: פסח האבן די פרויען אלעם געמאכט.

רבינו: דער ברכי יוסף מוטשעט זיך אויף מרור צי זיי זענען מצווה.

לויט דעם קומט אויס אז ווען פאר א אשה איז שווער צו עסן מרור, קען מען מער מקיל זיין.

הגרש"י: יא, אזוי קומט אויס.

*

הגרש"י: ס'איז דא א גרויסער חידוש אין חתם סופר אין די הגהות אויפן שולחן ערוך, אין הלכות פורים סימן תר"צ צום סוף, נארמאל שטייט אין די פוסקים אז מ'זאל אכטונג געבן ווען מ'קלאפט ביי המן אז מ'זאל הערן די וואורט המן, ער זאגט אז מ'קלאפט וויייל מ'וויל נישט הערן 'המן', וויייל מ'וויל מוחק זיין דעם המן, מ'וויל נישט הערן, אזוי זאגט דער חתם סופר אויפן שולחן ערוך.

---

25 וז"ל במהר"ם שיק שם: והנה המנחת חינוך (אות י) הקשה הא דקיי"ל דמצות הגדה גם נשים חייבין מנ"ל, ואי משום דאף הן היו באותו נס, הא כתבו תוס' במגילה (דף ד. ד"ה שאף) דהיא רק מדרבנן.

ולענ"ד לא קשה דהרי בפ' ראה כתיב (דברים טז, ג) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני, ודרשו חכו"ל בפסחים (דף לו.) לר' עקיבא הקרא דעוני בא ללמד כשמואל שעונין עליו דברים הרבה, והיינו שחייבין לספר עליו ההגדה, ומהקישא דקרא הזה ילפינן דנשים חייבין במצות (פסחים מג:) אע"ג דמצות עשה שהזמן גרמא, וההיקש זה נמי כתיב אצל לחם עוני מוכח ג"כ שצריכים לענות ומוכח דחייבין גם במצות הגדה.

26 כוונת רבינו ע"ד הרמב"ן במלחמות בפס' ברכות שדן במי שאכל פסח מצה ומרור בלא סיפור אם צריך לאכול שוב, דמוכרח שהוא דין מהלכות הפסח מצה ומרור.

והאחרונים מאריכין הרבה לעיין בדבריו, ועיין בהגדת דברי הראשונים שמביא מחלוקת הראשונים בביאור כוונת המשנה שכל שלא אמר ג' דברים אלו לא יצא ידי חובתו, האם הכוונה שלא יצא חובת סיפור יצי"מ או מצות אכילת מצה.

ומביאין סימוכין להסברא שהרמב"ן סבר שמצות סיפור יצי"מ הוא חלק ממצות מצה, כי אזיל לשיטתו בספה"מ מצוה ט"ו שכתב שראוי למנות ברכת התורה למצוה בפני עצמה מלבד עיקר מצות לימוד תורה וז"ל: ואין ראוי למנותו מצוה אחת עם הקריאה כמו שמקרא ביכורים אינו נמנה אחת עם הבאתו וסיפור יציאת מצרים עם אכילת הפסח עכ"ל.

ומתוך דברי הרמב"ן שכתב שהיה בדין למנות מצות סיפור ומצות הפסח כמצוה אחת מבואר דדין סיפור אינו מצוה בפנ"ע לענות דברים על הפסח והמצה אלא שהוא קיום דין בהמצה והפסח שאכילת המצה והפסח מחייב שיענה עליהם הגדה (וכמבואר כן בקה"י ח"י סי' נ"ה בדברי החינוך שנשים חייבות בסיפור יציאת מצרים והטעם לכך הואיל והמה חייבות במצה) עכ"ד. ומכאן הביאו ראיה שהרמב"ן אזיל בזה לשיטתובמלחמות הנ"ל.

אכן יש מן האחרונים שרצו לחדש איפכא שאכילת מצה הוא גם חלק ממצות סיפור יצי"מ בזה שהוא אוכל לזכר על שגורשו ממצרים, וצ"ע.

מ׳זעהט ווי שטארק דער מנהג פון קלאפן ביי המן, ס׳איז געווען צדיקים וואס ס׳איז געווען א גאנצער עבודה דער מנהג פון קלאפן, מ׳האט מיט דעם אויסגעמעקט דעם המן.

רבינו: ווייל ס׳איז אן ענין פון מחיית עמלק.

דער רמ״א שרייבט דאך אז מ׳האט עס געשריבן און עס אויסגעמעקט.

הגרש״י: יא, אויך וועגן מחיית עמלק.

*

רבינו: כ׳האף דער רב האט הנאה געהאט היינט ביי די שחיטה.[27]

הגרש״י: ברוך ה׳, זייער הנאה געהאט, מיר האבן צוגעלייגט אז ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, ס׳שטייט אין פסוק (בראשית יח, ח) ׳והוא עומד עליהם׳ איז ׳ויאכלו׳...

און א יישר כח פארן כיבוד, ס׳איז אונז א גרויס חשיבות.

רבינו: אין כבוד אלא תורה (אבות ו, ג).

רבינו נתכבד לברך על המזונות ובברכת לחיים

וביקש הגרש״י מרבינו: דער רבי געבט רשות צו נעמען א שטיקל שיריים?

רבינו: ס׳איז דאך נישט מיינם, דאס געהער צום בעל הבית....

הגרש״י: דער רבי האט עם שוין קונה געווען.

ותיכף לקח הגאון שליט״א בידו חתיכת שיריים

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן סייעתא דשמיא און גרויס הצלחה, מיט אלעם גוטן תמיד.

הגרש״י: אמן, והמברך יתברך. מיר זאלן אלע גיין בקרוב מקבל זיין משיח׳ן. דער שמחת פורים וועט דאך בלייבן, ימי הפורים לא נבטלים. זאל מען שוין צו משיח׳ן זוכה זיין אינגיכן.

רבינו הראה על א׳ הנוכחים מתושבי השכונה:

ואמר: ער איז אן אייניקל פון חתם סופר, די שכונה הייסט ׳שכונת חתם סופר׳, אזוי הייסט די געגענט דא.

הגרש״י: דער חתם סופר זאגט אין די פרשה, די וואך איז דאך פרשת פקודי, איז די פינעף בענדער (חת״ס על התורה), פזר נתן לאביונים (תהלים קיב, ט), פז״ר איז ראשי תיבות פ׳עמון ז׳הב ר׳מון, וועז א מענטש געט צדקה דארף ער מאכן פון דעם א גרויסן רעש. בפשטות אין שולחן ערוך שטייט אז טאמער ער איז מפרסם דערליגט ער די מצוה, אבער אזוי שטייט אין חתם סופר, אז מ׳זאל מאכן א פעמון זהב ורימון.[28]

רבינו: יא, דער רמ״א (שו״ע יו״ד סי׳ רמ״ט) זאגט אז מעניש׳ן אותו.[29] אבער ס׳איז דאך דא די תשובת הרשב״א (סי׳ תקפ״א) אז מ׳זאל יא מפרסם זיין, אז ס׳איז א מידת חכמים, כדי ליתן שכר פאר די עושי מצוה.[30]

---

27 הגאון רבי שמעון יצחק שליט״א נתכבד ע״י רבינו שליט״א, לבא עמו יחד לבקר בבית השחיטה המהודרת בקרית יואל יצ״ו, ולעבור בעין הביקורת על כל הלכי ופרטי מערכת השחיטה. ואכן ביום ה׳ בשעות צהריים הגיעו שניהם גם יחד לבית השחיטה המהודרת, וערכו ביקור ארוך לכל מהלך השחיטה וההכשרה על כל פרטי, אשר הגאון שליט״א הפליא מאוד.

28 וז״ל החתם סופר שם: ויתנו את הפעמונים בתוך הרמונים וגו׳, מזה מסתייעי הרמב״ן לפרש שהי׳ הפעמוני׳ בתוך הרמונים ממש, לא כפירש״י שהי׳ בין הרמונים, אמנם מקרא שלאחריו מסייע לפירש״י דאמר פעמון ורמון פעמון ורמון, ולולי דמסתפינא הייתי אומר או״א דא״ח, כי הי׳ פעמון בלא רמון ואח״כ רמון ופעמון בתוכו ואח״כ פעמון בלא רמון ואח״כ רמון ופעמון בתוכו, וכן הי׳ על שולי המעיל סביב סביב, והרמז עפ״י דאחז״ל (ערכין ט״ז.) שמכפר על לה״ר, וע״ל דלאו דוקא המדבר רע על חברו אלא גם המדבר טוב על עצמו ומתפאר כך וכך עשיתי מע״ט היינו ממש כמו לה״ר על חברו, ומי לנו גדול מנחמי׳ נענש על אמרו זכרה לי אלהי לטובה (סנהדרין צ״ג:) ומכ״ש מי שאינו מתכוון אלא רק להתפאר, ע״כ הפעמוני׳ [מכפרי׳ על לה״ר ורמונים עם פעמונים בתוכו מכפרי׳ על מלאי׳ מצות כרמון ומשמיעי׳ קול בחוצות. ועד״ז אמרתי רמז בפסוק פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד (תהלים קי״ב), פי׳ כי בנתינת צדקה ישובח גם זה האיש המפאר עצמו, שאפי׳ לנסות הקב״ה הותר (תענית ט.) מכ״ש לפאר עצמו בזה, וזהו פזר נתן לאביונים, פז״ר ר״ת פ׳עמון ז׳הב ר׳מון, פי׳ שמשמיע קול בנתינתו לאביונים מ״מ צדקתו עומדת לעד.

29 וז״ל הרמ״א שם (סי״ג): לא יתפאר האדם בצדקה שנותן, ואם מתפאר לא די שאינו מקבל שכר אלא אפילו מעניש׳ין אותו עליה.

30 לחיבת הענין נעתיק תשובתו של הרשב״א (שם) במילואו, וז״ל:

תשובה איני רואה שיוכלו הצבור לעכב מן הדין ולא מן הראוי מכמה צדדין. כי המקדיש והבונה משלו לשמים מי מעכב על ידו מלהזכיר שמו בשלו. ובהקדשו אין אדם מעכב בשל חבירו ובנכסיו על חברו. ועוד דבכמה מקומות בקהילות הקודש שנוהגין כן. גם במקומנו הוא כתוב בכותל ההיכל של בית הכנסת.

<u>וזו מדת חכמים היא ומדת וותיקין כדי ליתן שכר לעשות מצוה. ומדת התורה הוא שהיא כותבת ומפרסמת עושה מצוה. ואם התורה עשתה כן צריכין אנו להלך אחר מדותיה של תורה שהן דרכי נועם.</u> הנה בהצלת יוסף שהצילו ראובן מיד אחיו כתב עליו הכתוב (בראשית ל״ז) וישמע ראובן ויצילהו מידם. וכן בבועז שויתר פת וחומץ הכתיבו הכתוב. וכן כמה גדולה מעשה הצדקה ועשיית המצות שכתבו הנביאים בספר הנבואה. וכן פרסמו עליו ז״ל מדה זו בפי׳ במדרש רות. אמר שם (רות ב׳) ויצבט לה קלי קלול בשתי אצבעותיו. אמר רבי יצחק בר מריון בא הכתוב ללמדך שאם יהיה אדם עושה מצוה יעשנה בלב שלם. שאלו

א׳ הנוכחים: דער רב האט היינט געזאגט א שיעור אין כולל דא אויף מלאכת סחיטה, ס׳איז געווען א חבורה פון כולל דא אין שטוב. האט דער רב גערעדט פון א חתם סופר, פאר אייניקלעך פונעם חתם סופר, אין שכונת חתם סופר, ס׳איז געווען דריי מאל חתם סופר.....

א׳ הנוכחים: רבי עקיבא איגר אין די הגהות ברענגט אראפ בשם זיין איידעם דער חתם סופר, וואם ער האלט אז מ׳דארף דערמאנען עקסטער יציאת מצרים בכל יום, נישט נאר ביי די שירה. ס׳איז דא וואם האלטן אז מיט די שירה איז מען אויך יוצא, אין הלכות תפילה ברענגט ער עם.

רבינו: יא, אין די תשובות (אורח חיים סימן ס״ז) זאגט עם דער חתם סופר, ער קריגט אויפן מזג אברהם (או״ח סימן ס״ז ס״א), דער מגן אברהם זאגט אז מ׳קען יוצא זיין מיט די שירה,[31] זאגט דער חתם סופר אז מ׳דארף דערמאנען דוקא ׳את יום צאתך׳ מארץ מצרים, און די שירה האט נישט מיט ׳יום צאתך׳.[32]

הגרש״י: קריעת ים סוף איז דאך שוין נישט געווען דער טאג, דאם איז געווען א וואך שפעטער.

רבינו: יא, אזוי ברענגט רבי עקיבא איגר משמו פון ׳התני אב״ד פרעשבורג׳, און ער ברענגט צו דעם א ראי׳ אז דער חת״ס איז געראטן.[33]

למעשה, אז מ׳ליינט קריאת שמע דערמאנט מען דאך יציאת מצרים.

און ביים דאוונען סיי אינדערפרי זאגט מען ׳אמת ממצרים גאלתנו ומבית עבדים פדיתנו... כל בכוריהם הרגת ובכורי ישראל גאלת׳ די גאנצע זאך זאגט מען ארוים בפרטיות זייער שטארק. און ביי מעריב זאגט מען אויך געגוג ארוים ׳המכה בעברתו כל בכורי מצרים ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחירות עולם׳.

א׳ הנוכחים: ער ברענגט פון זיין מחותן ר׳ יוסף לעהמאן פון אמסטערדאם,[34] אויף דעם חתם סופר, אז במערבא האט מען ביינאכט נישט געזאגט דעם ׳ויאמר׳ מ׳האט עם אויסגעלאזט, ווי אזוי קען מען עם טוהן? כל פסוקי דלא פסקיה משה (מגילה כב.) אני ה׳ אלקיכם, זאגט ער אז דאם איז א צווייטער פסוק וואם שטייט דארט אין פרשת קדושים ביי די עריות, במילא ביי דעם זאגט מען יא א גאנצן פסוק. ער איז עם זייער מפליא, ער ברענגט עם אפאר מאל.[35]

ונפרד רבינו ממנו בברכה: א גוטע נאכט, ברכה והצלחה מיט אלעם גוטן, לאורך ימים ושנים.

ואיחל רבינו לבעל האכסניא: להניח ברכה אל תוך ביתך, עם זאל אריין קומען א גרויסע ברכה.

הגרש״י: דער רבי זאל אים געבן א ברכה, ער דארף א שידוך פאר זיין זון.

רבינו: תיכף לתלמיד חכם ברכה.

הגרש״י: ישר כח פאר די טירחא, א גוטע נאכט.

רבינו: מ׳זאל הערן בשורות טובות, א גוטע נאכט.

היה יודע ראובן שהקב״ה מכתיב וישמע ראובן ויצילהו מידם בכתיפו היה מוליכו אל אביו. ואלו היה יודע אהרן שהקב״ה מכתיב עליו (שמות ד׳) והנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו. ואלו היה יודע בועז שהקב״ה מכתיב עליו ויצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותותר, עגלות פטומות היה מאכילה. רבי כהן ורבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי לשעבר היה אדם עושה מצוה והנביא היה כותבה. עכשיו מי כותבה, אליהו כותבה ומלך משיח והקב״ה חותם על ידיהם. הדא הוא דכתיב (מלאכי ג׳) אז נדברו יראי ה׳ איש אל רעהו. ויקשב ה׳ וישמע ויכתב בספר הזכרון, צ״ל ספר זכרון, לפניו ליראי ה׳ ולחושבי שמו. ובפ׳ יש נוחלין (דף קל״ג ב׳) אמרו ביוסי בן יועזר כשהקדיש עלית׳ דדינרי וכשמכר מרגלית למקדש בי״ג עליות דדנרי. ונתנו הגוברים שבעה והקדיש ששה הנותרים ועמדו שם וכתבו יוסי בן יועזר הקדיש אחת בנו הקדיש שש. מכאן אתה למד שהיו נוהגין לכתוב בן שמות המקדישין לשמים להיות להם לזכרון טוב על מצות ולפתוח דלת לעושה מצות.

31 וז״ל המג״א (שם): וג״ל דכ״ש אם אמר שירת הים דיצא.

32 וז״ל בש״ת או״ח (סי׳ ט״ז): לכן נ״ל מ״ש מג״א סס״י ס״ק, דאם אמר שירת הים י״ח הזכרת יציאת מצרים, היינו אם נתכוון בה לי״ח, אבל מסתמא דעת כל אדם שלא לצאת י״ח אלא כתיקון חז״ל בגאולה הסמוכה לתפלה, ומיהו בלאה״נ לא ידעתי מנ״ל למג״א שיוצא בשירת הים י״ח יציאת מצרים, כי רחמנא קפיד תזכור ׳יום צאתך׳ ולא קריעת ים סוף והמה שני ענינים מופרדים ואין כאן מקומו, עי״ש כל התשובה באריכות.

33 וז״ל רבי עקיבא איגר בהגהותיו (או״ח סי׳ ס״ז): התני הגאון מו״ה משה נ׳ אב״ד דק״ק פרעסבורג בתשובתו הנדפס בס׳ ים התלמוד, השיג ע״ז דרחמנא קפיד תזכור יום צאתך ולא יום קריעת ים סוף, ולענ״ד אמת בפיו דלהדיא איתא במדרש ש״ה פכ״ב, וז״ל: שנו רבותינו, הקורא את שמע צריך להזכיר קרי״ס ומכת בכורות באמת ויציב, ואם לא אמר מכות בכורות לא יצא.

34 מחותנו של מרן החתם סופר ז״ל, אביו של הגאון ר׳ משה שמחה לעהמאן ז״ל הדב״נ.

35 עי׳ בשו״ת חת״ס או״ח סי׳ י׳ ובהגהות חת״ס על שו״ע או״ח סי׳ נ״א ועוד.

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

ביהמ"ד הגדול | ביהמ"ד אבני צדק | ביהמ"ד ישמח משה | ביהמ"ד אהל מיכא | ביהמ"ד ברך משה | ביהמ"ד בית ברוך | ביהמ"ד בית מרדכי | ביהמ"ד בית שמואל בנימין | ביהמ"ד עטרת זקנים | ביהמ"ד בית דוב | ביהמ"ד ויואל משה | ביהמ"ד דברי חיים | ביהמ"ד רב טוב | ביהמ"ד דברי יואל | ביהמ"ד בית שמואל | ביהמ"ד קדושת יו"ט | ביהמ"ד מהרש"א | ביהמ"ד בית אלעזר | ביהמ"ד בית מנחם זאב | ביהמ"ד בית חיים רוך | ביהמ"ד ליזענסק

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | **Tel.** 845.774.4040

מודעה חשובה

הננו בזה להודיע לאנ"ש חברי קהלתינו הק' אשר בעז"ה בשב"ק זו

פרשת ראה - מברכים חודש אלול

ילמוד

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור

בפרקי אבות

בשעה 7:00 אחצ"ה

בהיכל ביהמ"ד הגדול

בברכת שבתא טבא

הנהלת הקהלה

בעזהשי"ת

מודעה #3

מודעה משמחת

נאך אסאך אסאך שווערע האראוואניע בדמי"ם תרתי משמע להצלחת הנסיעה, ווילן מיר מודיע זיין פאר אלפי אנשי שלומינו שיחי' וועלכע זענען משתוקק מיטצוהאלטן די ימי אורה ושמחה דעם קומענדיגן חודש כסלו הבעל"ט, וועז כ"ק רבינו הגה"ק שליט"א וועט פארן במסע הקודש קיין ארה"ק, לבקר בהיכלי קהלתינו הקדושות ומוסדותי', און ווי געפלאנט גרייט מען זיך ברגשי הלב
לעשות את השב"ק פ' תולדות הבעל"ט באתרא קדישא מירון יצ"ו

אז די רעגיסטראציע מיטצוהאלטן דעם געהויבענעם שב"ק וועט בעז"ה זיך עפענען אהנגעהויבן זונטאג ר"ח אלול הבעל"ט

מ'וועט זיך קענען רעגיסטרירען דורך די פאלגענדע אופנים:

אריינרופן אין וועד הנסיעה אפיס:

347-947-1150

שיקן א אימייל צו:
Bookings@merontoldos.com

דירעקטע רעגיסטראציע צו:
Merontoldos.com

בעזרת ה' וועט דער וועד הנסיעה משתדל זיין יעדן צופרידן צו שטעלן עצהיו"ט

כדי די רעגיסטראציע זאל בעז"ה קלאפן בעסער ווי דאס לעצטע מאל (פקודי תשע"ו)
און זיך שפארן עגמת נפש, וועט דער וועד הנסיעה נישט ווארטן מיטן מסדר זיין די אכסניות אין מירון ביז די לעצטע וואך פאר די נסיעה, נאר מ'וועט בעז"ה וועכנטליך איבערגיין די פרישע רעזערוואציעס און מסדר זיין תיכף די אכסניות, וכל הקודם זכה

<u>באזונדערע בקשה צו די נדיבים בעם פון די נייע בניני מוסדותינו הק אין ירושלים און בני ברק</u>

טראץ אייער זכות קדימה במשך דעם שב"ק באתרא קדישא, בצילא קדישא, איז שטארק וויכטיג זיך צו רעגיסטרירען תיכף ומיד, כדי מ'זאל אייך קענען אנטפאנגען און מסדר זיין בס"ד בכבוד הראוי.

מיט פארשטענדעניש

וועד הנסיעה